

Артър Конан Дойл

Знакът на четиримата

Текстът има нужда от още редакция.

ГЛАВА 1

ДЕДУКТИВНАТА НАУКА

Шерлок Холмс взе оставения в края на полицата над камината флакон, взе и спринцовката за подкожни инжекции от красивата марокенска кутия. Дългите му бели и нервни пръсти нагласиха тънката игла, после навиха левия маншет на ризата. За миг погледът му замислено се спря върху мускулестата ръка, цялата изпъстрена с безброй незараснали ранички от убождания. Накрая той заби острия връх, натисна малкото бутало, отпусна се в тапицираното с кадифе кресло и се чу дълга въздишка на облекчение.

От много месеци наблюдавах това изпълнение три пъти на ден, но привычността му не ми помагаше да го приемам с примирение. Напротив, с всеки изминал ден аз все повече се дразнех от тази гледка, а нощем съвестта ми се бунтуваше при мисълта, че не ми достига смелост да му се противопоставя. Всеки път отново се заклевах да си излея душата по въпроса, но нещо в хладното, равнодушно отношение на моя другар го превръщаше в последния човек, към когото някой би си позволил да се отнася дори с намек за безцеремонност. Изключителните му способности, увереното държание и личното ми впечатление от множеството му необичайни качества като цяло ме притеснявах и ме възпиряха да му противореча.

И все пак този следобед – дали защото по време на обяда бях пил бургундско вино, или защото търпението ми допълнително се изчерпа поради крайната целенасоченост в действията на Холмс, изведнъж почувствувах, че вече не мога да се стърпя.

– Какво вземате днес, морфин или кокаин? – попитах аз. Холмс апатично вдигна очи от стария том с готически шрифт, който бе отворил, и отвърна:

– Кокаин, седемпроцентов разтвор. Искате ли да опитате?

– Съвсем не – рязко се възпротивих аз. – Здравето ми още не се е оправило от афганския поход. Не мога да си позволя да го поста вям на допълнителни изпитания.

Като чу пламенните ми думи, Холмс се усмихна и каза:

– Сигурно сте прав, Уотсън. Предполагам, че влияе зле на организма. Според мене обаче въздействието му е ненадминато, що се отнася до стимулирането и проясняването на мозъка, така че страничният

ефект е без особено значение.

– Но само си помислете каква е цената! – продължих да настоявам аз. – Може наистина да възбужда и съживява съзнанието ви, но това е патологичен, болестен процес, предизвикващ все по-големи тъканни изменения, които накрая ще доведат до постоянна слабост. Знаете също какво униие ви обзема впоследствие. Положително не си струва труда. Нима би трябвало заради едно нетрайно удоволствие да рискувате загубата на изключителните способности, с които сте надарен? Не забравяйте, че не ви говоря само като приятел на приятел, а като лекар, отговорен до известна степен за вашето здраве.

Холмс, изглежда, не ми се обиди. Напротив – допря пръсти и отпусна лакти върху страничните облегалки на креслото като човек, предразположен към разговор.

– Разумът ми въстава срещу бездействието – каза той. – Дайте ми проблеми и работа, дайте ми най-заплетената криптограма или най-сложния анализ и аз ще плувам в собствени води. Тогава мога да мина и без изкуствени стимулатори. Но скуката на монотонното съществуване ме ужасява. Жадувам за умствено извисяване. Затова и си избрах тъкмо тази професия, или по-скоро си я създадох, тъй като съм единствен по рода си в света.

– Единственият частен детектив ли? – учудено вдигнах вежди аз.

– Единственият частен криминален експерт – отвърна той. – Аз съм последната и най-висша инстанция в детективската работа. Когато Грегсън, Лестрейд или Атълни Джоунс не могат да се справят (а това, между другото, е нормалното им състояние), излагат въпроса пред мене. Разглеждам събраните данни в качеството си на консултант и давам мнението си на специалист. В тези случаи не предявявам претенции за своите заслуги. Името ми не се появява във вестниците. Най-голямата ми награда е самата работа, удоволствието да намеря поле за изява на необичайните си умения. Вие също получихте известна представа за методите ми на работа от случая Джеферсън Хоуп.

– Прав сте – искрено признах аз. – Откакто се помня, не съм се изучавал толкова. Дори събрах всичко в книжката със заинтригуващо заглавие „Етюд в червено“.

Холмс тъжно поклати глава и рече:

– Прегледах я набързо. Честно казано, не мога да ви поднеса поздравленията си. Разкриването на престъпления е или трябва да бъде точна наука и следва да бъде описвано не по-малко спокойно и безпристрастно. Вие правите опит да му придадете романтична окраска и в

резултат постигате същия ефект, както ако смесите петата аксиома на Евклид със сърдечен роман или бягство на влюбени.

– Но любов имаше – възпротивих се аз. – Не можех да изкривявам фактите.

– Някои факти трябва да бъдат омаловажавани или най-малко да се използва г при съблюдаването на справедливо чувство за мярка. Единствените страни, заслужаващи внимание, са изкусните аналитични разсъждения при определянето на причината а посредством следствието. с които аз разкрих случая.

Стана ми неприятно, че Холмс оспорва работата ми, специално замислена да му достави удоволствие. Признавам си също. че се подразних от егоизма му, защото сякаш държеше всеки ред от моето писание да е посветен на изключителните му подвизи. През годините, в които живеехме заедно на улица „Бейкър“, не веднъж забелязвах дребнавата суета, прикрита от спокойния и дидактичен подход на моя другар. Сега обаче не казах нищо – седях и разтривах ранения си крак. Преди време бях улучен от джезаилски куршум и макар че вървах без усилия, при всяка промяна на времето усещах тъпа болка.

– Неотдавна дейността ми се прехвърли и в Европа – продължи след малко Холмс. като напълни старата си лула, издълбана от корен на изтравниче. – Миналата седмица до мен се допита Франсоа льо Вилар, който, както сигурно знаете, напоследък излезе на доста преден план във френската детективска служба. Той напълно притежава кел гската способност за бърза ориентация, но му липсва широкият обхват на точните познания, който е от съществено значение за по-високите постижения в детективското изкуство. Случаят се отнася до завещание и съдържа няколко интересни момента. Лесно насочих Вилар към два подобни случая – първият, станал в Рига през 1857 година и вторият, в Сент Луис през 1874 година, така че му подказах вярната насока. Ето писмото, получено с сутрешната поща, с което човекът ми благодари за помощта.

Както говореше, Холмс ми подхвърли измачкан лист чуждестранна канцеларска хартия. Прегледах бегло написаното и забелязах изобилие от изрази на възхищение. Изпъстрено беше с думите, великолепен, добре свършена работа, и ловко усилие – всички свидетелствуваше за буйния възторг на французина.

– Говори като ученик за своя учител – казах аз.

– Е французинът оценява помощта ми прекалено високо – небрежно се съгласи Холмс. Иначе и самият той е доста способен, притежава две от трите качества, нужни на съвършения детектив. Умее да

наблюдава, владее и дедукцията. Липсват му само знания, но с времето и те ще се натрупат. Сега превежда на френски скромните ми трудове.

– Трудове ли?

– Нима не знаете – засмя се Холмс. Да тегне ми грехът, че съм автор на няколко монографии, все върху технически въпроси. Заглавието на едната например е „За разликата в пепелта на различните тютюни“. Описани са сто и четирийсет вида тютюн за пури, цигари и лули, заедно с цветни приложения, илюстриращи разликата в пепелта. Тази подробност непрекъснато се среща в криминалните дела и понякога е от върховно значение като главна улика. Ако например се знае със сигурност, че убийството е извършено от човек, пушещ силния индийски тютюн лаика, явно кръгът на заподозрените се стеснява. За опитния поглед между черната пепел от „Три-чинополи“ и белите пращинки от първокласения тютюн „птиче око“ има разлика колкото между зелето и картофите.

– Проявявате изключителен талант към подробностите – подхвърли аз.

– Оценявам тяхното значение. Ето монографията ми за следите, с някои бележки как се използва гипс, за да се правят отливки. А това е любопитна малка разработка за влиянието на упражнявания занаят върху състоянието на ръцете, с литографии, изобразяващи ръце на щавачи, моряци, секачи, словослагатели, тъкачи и майстори, шлифовачи диаманти. Този въпрос е от голям практически интерес за научно ориентирания детектив, особено в случаите на неиндефицирани трупове или при определянето на предишната професия на престъпниците. Но сигурно ви досаждам с моите увлечения.

– Ни най-малко – искрено го уверих аз. – Безкрайно ми е интересно, особено след като имах възможност да видя как го прилагате на практика. Току-що обаче споменахте наблюденията и дедукцията. Не смятате ли, че в известен смисъл едното е част от другото?

– Ни най-малко – отвърна той, облегнал се доволно назад в креслото и лулата му изпусна колелца гъст син дим. – Например според наблюденията ми тази сутрин вие сте посетили пощенската станция на улица „Уигмор“, докато по силата на дедукцията съдя, че оттам сте изпратили телеграма.

– Точно така! – казах аз. – Прав сте и за двете. Признавам си обаче, че не виждам как сте стигнали до това заключение. Направих го импулсивно и внезапно, пък и не съм го споделял с никого.

От просто по-просто – подхвърли Холмс и се засмя на учудването

ми. – Според наблюденията ми между подметката и тока на обувката ви се е залепила червеникава бучица. Точно срещу пощата на улица „Уигмор“ настилката е махната и изкопаната пръст е разхвърляна така, че не е възможно човек да не мине по нея, когато влиза. Пръстта има особен червеникав оттенък и доколкото зная, не се среща никъде другаде в околността. Толкова за наблюденията ми. Останалото с дедукция.

– Как тогава чрез дедукцията разбрахте за гелеграмага.

Как ли? Естествено зная, че не сте писал писмо, понеже седях срещу вас цяла сутрин. В отвореното ви писалище видях, че има лист и марка и купчина пощенски картички. Защо тогава ще ходите до пощата, ако не за да изпратите телеграма? Елиминирайте всички други фактори и тогава онзи, който остане, е търсеният.

– В случая положението е така – съгласих се аз, като помислих малко. – Работата обаче е от най-прост вид, както вече казах. Дали ще сметнете за нахално от моя страна, ако подложат теорията ви на по-сериозна проверка?

– Напротив – отвърна Холмс, – това ще ми попречи да си сложа втора доза кокаин. С радост бих се заловил с всяка тема, която бихте ми предложили.

– Чувал съм да казвате, че при всекидневната употреба на даден предмет човек непременно оставя върху него отпечатъка на своята индивидуалност по начин, който го разкрива пред опитния наблюдател. Пред вас е един часовник, с който се сдобих неотдавна. Ще бъдете ли така любезен да споделите мнението си за личността на покойния му собственик?

И аз връчих на Холмс часовника с леко злорадство в душата, защото мислех, че с това не може да се докаже нищо, и ми се искаше да му дам урок заради донякъде непрекословния тон, с който често говореше. Холмс закрепил часовника върху дланта си, втренчил поглед в циферблата, отвори задното капаче и разгледа механизма – първо с невъоръжено око, а после със силно увеличително стъкло. Когато накрая щракна капачето и ми върна часовника, аз едва се удържах да не се разсмея, като видях унилото му изражение.

– Почти няма изходни данни – отбеляза той. – Часовникът е бил наскоро почистван, а това ми отнема най-значителните факти.

– Прав сте. Бяха го почистили, преди да ми го изпратят. Дълбоко в сърцето си обаче аз обвиних своя другар, че така нелепо и безпомощно се измъкна, без да признае поражението си. Какви ли данни може да очаква от един непочистен часовник?

– Макар и незадоволителен, огледът ми не е напълно безплоден – каза той, загледан в тавана със замечтаните си, загубили блясък очи. – Поправете ме, ако греша, но според мене часовникът е принадлежал на по-големия ви брат, който го е наследил от баща ви.

– Без съмнение на това са ви навели инициалите Х. У. върху задното капаче.

– Именно. С „У“ започва фамилията ви. Датата на производство е отпреди почти петдесет години, а инициалите са гравирани по същото време, следователно става дума за последното поколение. Семейните ценности обикновено се предават по наследство на най-големия син, който най-често носи името на бащата. Доколкото си спомням, баща ви отдавна е починал. Значи часовникът е бил собственост на по-големия ви брат.

– Дотук няма грешка – казах аз. – Нещо друго?

– Брат ви е бил немарлив човек, доста немарлив и небрежен. Имал е добри перспективи, но си е проиграл шансовете, известно време е живял в бедност, сегиз-тогиз с малки промеждутъци от благополучие, но накрая се е пропилил и е починал. Само толкова успях да узная.

Скочих от креслото и нервно започнах да куцукам из стаята с чувство на доста голяма горчивина в сърцето.

– Това не ви прави чест, Холмс – казах аз. – Не е за вярване, че сте паднали толкова ниско. Проучили сте живота на клетия ми брат, а сега се преструвате, че правите тези заключения по някакъв чудодеен начин. Не очаквайте да повярвам, че сте узнали всичко това от стария часовник! Постъпката ви е непочтена и да си кажа направо, прилича на шарлатанство.

– Скъпи докторе – каза любезно Холмс, – моля ви да приемете извиненията ми. Занимах се със случая от абстрактна гледна точка, поради което съвсем забравих, че за вас въпросът е личен и може би го преживявате болезнено. Уверявам ви, не знаех за съществуването на брат ви, докато не ми подадохте часовника.

– Тогава кажете, в името на всичко най-скъпо, откъде са ви известни тези факти? Те са верни до най-малката подробност.

– О, просто имах късмет. Можех само да отсъдя как се уравни вероятностите. Изобщо не очаквах да имам такива попадения.

– Значи това не бяха само предположения?

– Не, не. Никога не изказвам предположения. Такъв навик е много лош, пагубен за логическите способности. Видя ви се странно не за друго, а защото нямаше начин да проследите как тече мисълта ми или да

знаете дребните факти, от които може да зависят по-съществените изводи. Например аз започнах с това, че брат ви е бил небрежен. При разглеждане на задното капаче си личат не само две вдлъбнатини в долната част, навсякъде има драскотини и белези, които се получават, ако се държат разни твърди предмети – монети и ключове – в същия джоб. Е, не е голям подвиг да се направи изводът, че човек, отнасящ се така некавалерски с един часовник, струващ петдесет гвинеи, е небрежен. Не е и много далече от ума заключението, че човек, наследил толкова ценна вещ, сигурно е с доста добро материално положение. – Кимнах, за да покажа, че следя разсъжденията му. – Обичайно за заложените къщи в Англия е, когато приемат такъв часовник, да гравират с остра игла отвътре на капача номера на квитанцията. Така им е по-удобно, понеже иначе би могло бележките с номерата да се изгубят или разместят. С лупата видях не по-малко от четири номера, изписани вътре. Заключение-то е, че брат ви често е имал материални затруднения. И второ заключение: често му се е случвало да се замогне, иначе не би могъл да откупува заложената вещ. Накрая, моля ви да погледнете вътрешната повърхност, където е дупката за ключето. Обърнете внимание на хилядите драскотини наоколо, следствие от плъзгането на ключето. Нима един трезвен човек би направил толкова много резки? Няма обаче часовник на пияница, където те да липсват, той навива часовника си нощем с несигурна ръка и оставя следи. В цялата работа няма нищо загадъчно.

– Ясно като бял ден – съгласих се аз. – Простете ми, че бях несправедлив. Би трябвало да имам повече вяра в чудесните ви способности. Мога ли да попитам дали в момента не ви е предложено някое официално разследване?

– Не е. Оттам и кокаинът. Не мога да живея, без да използвам мозъка си, съществуването ми става безцелно. Идете на онзи прозорец. Имало ли е някога по-досаден, по-мрачен и по-безполезен свят? Вижте как жълтата мъгла се кълби по улицата и преминава през сивите сгради. Има ли нещо, което да е по-безнадеждно със своята проза-ичност и материалност? Какъв е смисълът да притежаваме дарби, докторе, ако ни липсва поле за изява? Престъпленията са нещо обичайно, човешкото съществуване е нещо обичайно и няма качества извън обичайните, които да са от значение за живота.

Тъкмо отворих уста да отговоря на тирадата му, когато на вратата силно се почука и влезе хазайката ни с месингов поднос, върху който имаше визитна картичка.

– Търси ви една млада дама, сър – каза тя на другаря ми.

– Госпожица Мери Морстън – прочете той. – Хм! Името не ми говори нищо. Поканете младата дама да влезе, госпожо Хъдсън. А вие, докторе, не си отивайте. Предпочитам да останете.

ГЛАВА 2 ИЗЛОЖЕНИЕ НА СЛУЧАЯ

Госпожица Морстън влезе в стаята с уверени стъпки. Външно изглеждаше спокойна. Беше русокоса млада жена, дребна и изящна, с елегантни ръкавици и облечена с най-съвършен вкус. Дрехите ѝ обаче бяха твърде семпли, от което можеше да се съди, че не разполага с много средства. Тъмната ѝ сиво-бежова рокля, не се отличаваше с моден силует или с украси, а на главата си имаше малък тюрбан в същите убити цветове, разнообразен само с някакво подобие на бяло перо от едната страна. Лицето ѝ не беше с правилни черти, нито с хубава кожа, но изражението му бе мило и приветливо, а огромните сини очи излъчваха особена одухотвореност и отзивчивост. Наблюдавал бях жени от много нации на три различни континента, но за първи път виждах лице, което ясно изразява изисканост и чувствителност. Веднага забелязах, че когато седна на стола, донесен ѝ от Холмс, устните ѝ потрепваха, а ръцете ѝ трепереха – налице бяха всички признаци на силно душевно вълнение.

– Дойдох при вас, господин Холмс – започна тя, – защото веднъж сте помогнали на госпожа Сесил Форестър, при която служа, да разреши една малка трудност от домашен характер. Вашата любезност и опитност са ѝ направили силно впечатление.

– Госпожа Сесил Форестър... – замислено повтори Холмс. – Може да се каже, че ѝ направих една дребна услуга. Доколкото си спомням обаче, случаят беше много елементарен.

– Тя е на друго мнение. Но пък моя случай не бихте определили така. Трудно ми е изобщо да си представя по-странно и по-необяснимо положение от това, в което се намирам.

Холмс потри ръце, а очите му заблестяха. Наведе се напред, както седеше. по релефните ястребови черти на лицето му се изписа израз на невероятно съсредоточаване.

– Изложете случая – подкани я той с оживен, делови глас. Усетих, че съм попаднал в неловко положение, и рекох, като се магнах от стола:

– Надявам се, че ще ме извините.

За мое учудване младата дама, все още с ръкавици, направи знак с ръка да ме задържи.

– Оставането на вашия приятел, ако той прояви тази добрина, може да ми бъде от неоченима полза – каза тя на Холмс Отпуснах се на стола.

– Накратко фактите са следните – продължи тя. – Баща ми служеше като полкови офицер в Индия и ме изпрати в Англия още като съвсем малко дете. Майка ми беше починала и роднини тук няха. Настанена бях обаче при добри условия в един единбургски пансион. където останах до седемнайсетгодишна възраст. През 1878 година баща ми, който беше старши капитан на полка, получи дванайсет-месечен отпуск и пристигна в родината. Телеграфира ми от Лондон, че се е добрал здрав и читав, и ми заръча веднага да замина при него, като ми даде адреса си, хотел „Лангам“. Спомням си, че от телеграмата му лъхаше доброта и любов. Когато пристигнах в Лондон, взех файтон до „Лангам“ и там научих, че капитан Морстън е отседнал в хотела, но бил излязъл предната вечер и още не се е завърнал. Цял ден чаках някаква вест от него. Вечерта по съвет на съдържателя се обадих в полицията и на другата сутрин дадохме обява във различни вестници. Търсенията ни се оказаха безрезултатни и от този ден нататък не се чу нито дума повече за клетия ми баща. Беше приет в Англия със сърце, изпълнено с надежда, за да намери някакво спокойствие и утеха, а вместо това...

Младата дама сложи ръка на гърлото си, задушена от хлипане, което прекъсна думите ѝ.

– Кога стана това? – попита Холмс с отворен бележник в ръка.

– Изчезна на трети декември 1878 година, почти десет години от тогава.

– А багажът му?

– Останал беше в хотела. В него нямаше нищо, което да послужи като следа, само дрехи, книги и множество интересни дреболии от Ан-ламанските острови. Там е бил между офицерите, отговарящи за групата охраняваща каторжниците.

– Имаше ли приятели в Лондон?

– Само един знаехме, майор Шолто от неговия Трийсет и четвърти бомбайски пехотен полк. Майорът отскоро беше в оставка и живееше в Ъпър Норуд. Естествено свързахме се с него, но той дори не знаеше, че събратът му от армията е в Англия.

– Доста странен случай – отбеляза Холмс.

– Още не съм ви описала най-странната част. Преди около шест години, по-точно, на четвърти май 1882 година, във вестник „Таймс“ се появи съобщение, че се търси адресът на госпожица Мери Морсти, в чийто интерес ще е да се обади. Нямаше нито подпис, нито адрес. По онова време току-що бях започнала да работя за семейството на госпожа Сесил Форестър в качеството на гувернантка. По неин съвет изпратих

адреса си за отпечатване в рекламната рубрика. Същия ден на мое име се получи пощенска пратка: картонена кутийка, в която се намираше огромна блестяща перла. Нямахше придружително писмо. Оттогава насам всяка година на същата дата пристига подобна кутия с подобна перла, без сведения кой я изпраща. По оценката на опитен бижутер перлите са от рядък вид и представляват доста голяма ценност. Сами ще се убедите колко са красиви.

И както говореше, дамата отвори една кутия, където съзрях шест от най-прекрасните перли, които съм виждал.

– Разказът ви е извънредно интересен – каза Шерлок Холмс. – Случи ли се още нещо?

– Да, и то тъкмо днес. Затова дойдох при вас. Тази сутрин получих писмо, което може би ще прочетете сам.

– Благодаря ви – каза Холмс. – Дайте ми и плика, моля. Клеймото е от югозападен Лондон, датата е седми юли. Хм! В ъгълчето има отпечатък от палец, сигурно е на раздавача. Хартията е с най-високо качество. От шестпенсовите пакети с пликове. Изпращачът държи на хубавите канцеларски принадлежности. Адрес няма. „Елате при третата колона вляво на театър «Лайсиъм» довечера в седем часа. Ако имате подозрения, доведете двама свои приятели. С вас са постъпили несправедливо и правдата трябва да възтържествува. Не идвайте с полиция. Сторите ли го, всичко ще пропадне. Ваш непознат приятел.“ Е, това наистина е чудесна малка загадка! Как възнамерявате да постъпите, госпожице Морстън?

– Точно това исках да ви попитам.

– Тогава несъмнено трябва да отидем: вие, аз и... Ами да, тъкмо доктор Уотсън е нужният човек. В писмото се казва „двама приятели“. Аз и друг път съм работил с доктор Уотсън.

– Но дали той ще дойде? – попита младата дама с глас и изражение, в които личеше молба.

– Ще бъде чест и щастие за мене, стига да мога да ви помогна – уверих я пламенно аз.

– И двамата сте много любезни – каза тя. – Живея в уединение и нямам приятели, към които да се обърна. Ако бъда тук в шест часа, Ще успеем, нали?

– Но не бива да закъснявате – напомни й Холмс. – Има обаче още един въпрос: един и същ ли е почеркът на това писмо и на пратките с перлите? – Нося и тях – отвърна тя, като извади шест листчета хартия.

– Вие сте клиентка, която може да служи за пример. Притежавате

вярна интуиция. Да видим сега... – Холмс нареди листчетата върху масата и погледът му бързо започна да се стрелка от адрес на адрес. След малко каза: – Почеркът навсякъде е преправян, освен върху писмото, но няма съмнение кой е изпращачът. Обърнете внимание как не е могло да бъде прикрито изписаното с гръцки шрифт „ε“, вижте завъртулката на буквата „з“ в края на думите. Ясно е, че става дума за едно и също лице. Не бих искал да ви давам напразни надежди, госпожице Морстън, но смятате ли, че има някаква прилика между този почерк и почерка на вашия баща?

– Различават се от небето до земята.

– Така и предполагам. Значи ще ви очакваме в шест часа. Моля ви, позволете да задържа тези листчета. Може да се занимаем с въпроса преди срещата ни, часът е само три и половина. А дотогава, има много време.

Ето, заповядайте отвърна посетителката ни, погледна ведро и мило първо единия, после другия от нас, прибра кутийката с перлите в дрехата си и тутакси си тръгна.

Изправих се на прозореца и гледах как пъргаво се движи по улицата, докато сивкавият тюрбан с бялото перо не се превърна в петънце сред тъмната маса на тълпата.

– Колко привлекателна жена! – възкликнах аз и се обърнах към другаря си, който отново пушеше лула, облегнат назад с натежали клепачи.

– Така ли? – каза той без особен интерес. – Не забелязах.

– Вие наистина сте автомат, като сметачна машина сте! – извиках аз. – Понякога съвсем губите човешките си черти. Холмс леко се усмихна.

– Най-важното от всичко е да не позволявате преценката ви да бъде повлияна от личните качества на човека – извика той в отговор. – За мене клиентът е просто елемент от проблема, той е негов двигател. Емоционалната окраска е противоположна на ясните разсъждения. Уверявам ви, че най-очарователната жена, която съм виждал, отиде на бесилото, понеже беше отровила три малки деца, за да вземе парите от застраховката им, а най-неприятният мъж, когото съм срещал, се оказа филантроп, похарчил близо четвърт милион за лондонските бедняци.

– В днешния случай обаче...

– Никога не допускам изключения. Изключението опровергава правилото. Занимавали ли сте се с определяне на характера по почерка? Какво ще кажете за драскулките на нашия човек?

– Почеркът е четлив, буквите са равни – отвърнах аз. – Човекът има делови навици и не му липсва сила на духа. Холмс поклати глава.

– Погледнете буквите с камшичета. Те почти не се отличават от общия фон. Това „й“ сигурно е „а“, а това „I“ – „е“. Колкото и нечетливо да пише един човек със силен дух, той винаги ясно отделя буквите с камшичета. Буквата „к“ е колеблива, а главните букви говорят за самолюбие. А сега излизам. Трябва да направя няколко справки. Препоръчвам ви тази книга „Мъченичеството на човека“ от Уинуд Рийд. Ще се върна до един час.

Заставах на прозореца с томчето в ръка, но мислите ми бяха далече от дрзките разсъждения на автора. Съзнанието ми не можеше да се освободи от последната ни посетителка – от усмивката ѝ, от мелодичния ѝ красив глас, от странната загадка, надвиснала над живота ѝ. Ако е била на седемнадесет години по времето, когато е изчезнал баща ѝ, сега трябва да е на двадесет и седем – чудесна възраст. защото тогава младият човек изгубва от претенциозността си и натрупаният опит малко го отрезвява. Така стоях, потънал в размисъл, докато в ума ми не се появиха такива опасни идеи, че побързах да седна на работната маса и яростно се залових с последния си трактат по патология. Как се осмелявах аз, военен лекар с болен крак и нищожна банкова сметка, да си представям такива неща? Младата дама беше елемент, двигател и толкова. Щом не ме очакваше светло бъдеще, положително беше по-добре да приема всичко мъжествено, вместо да се опитвам да разсея мрака с измамливите надежди на въображението.

ГЛАВА 3 В ТЪРСЕНЕ НА РЕШЕНИЕ

Холмс се завърна едва в пет и половина. Беше оживен, изпълнен с енергия и с бодър дух – настроение, което при него се сменяше с периоди на най-дълбоко униние,

– Този случай не представлява голяма тайна – каза той, поемайки чашата чай, която му налях. – Фактите са такива, че навеждат на едно-единствено обяснение.

– Какво? Нима вече намерихте отговора?

– Е, би било прекалено да го твърдя. Открих един показателен факт, нищо повече. Но пък е много показателен. Остава да се добавят подробностите. Прегледах стари течения на вестник „Таймс“ и установих, че майор Шолто, живеещ в Ъпър Норуд и служил в Трийсе и четвърти бомбайски полк, е починал на двайсет и осми април 1882 година.

– Сигурно съм много недосетлив, Холмс, но изобщо не разбирам какво показателно има в това.

– Нима? Учудвате ме. Тогава го разгледайте от тази страна: ишан Морстън изчезва. Единственият човек, когото може да е посетил в Лондон, е майор Шолто. Майор Шолто отрича да е чул, че капитанът е в града. Четири години по-късно Шолто умира. В течение на седмица след неговата смърт дъщерята на капитан Морстън получава скъп подарък, какъвто ѝ е изпращан и през всяка следваща година, докато накрая получава писмо, че с нея е било постъпено несправедливо. За каква несправедливост може да става дума, освен че се е лишила от баща? И щяха ли подаръците да се появят веднага след смъртта на Шолто, освен ако наследникът му не е запознат със загадката и не желае да обезщети дъщерята? Можете ли да изкажете друга хипотеза, която да отговаря на фактите?

– Но колко странно е обезщетението! И по какъв странен начин се прави! И защо и е писал сега, а не още преди шест години? При това в писмото се говори за възтъргъжествуване на справедливостта. Каква справедливост би очаквала дъщерята? Прекалено е да се предполага, че баща ѝ е още жив. А в случая не е известно да има друга несправедливост.

– Съществуват трудности, наистина съществуват – каза замислено Шерлок Холмс, – но нашият поход довечера ще ги реши до една. А, за да се файтон и в него е госпожица Морстън. Готов ли сте? Тогава по-

добре да слезем долу, вече минава шест.

Взех шапката и най-тежкия си бастун, но забелязах, че Холмс изважда револвера от чекмеджето и го пъха в джоба си. Ясно беше, че според него вечерното ни занимание може да се окаже сериозно.

Госпожица Морстън беше загърната в тъмна пелерина. Изразителното ѝ лице изглеждаше бледо, но спокойно. Не би било типично за една жена да не изпитва известна неловкост заради странно го начинание, с което се заемахме, и все пак тя се владееше до съвършенство, така че дори отговори с готовност на няколко допълнителни въпроса, които ѝ зададе Холмс.

– Господин Шолто беше в твърде приятелски отношения с баща ми – каза тя. – В писмата си татко много често споменаваше майора. Дватамата са командували войската на Андаманските острови, така че са прекарвали доста време заедно. Между другото в писалището на баща ми беше намерен странен документ, който никой не може да обясни. Според мене няма каквото и да е отношение по въпроса, но реших, че може би ще пожелаете да го видите, затова го взех. Ето го.

Холмс внимателно разгъна листа и го приглади на коляно. После го разгледа много методично с двойно увеличаващата лупа.

– Хартията е произведена в Индия – подхвърли той. – Известно време листът е бил закачен на табло. Нарисуваната схема, изглежда, е план на част от голяма сграда с множество зали, коридори и ходници. На едно място има кръстче, нанесено с червено мастило, а над него – полуизличена забележка с молив: „3.37 отляво.“ В левия ъгъл има интересен йероглиф, наподобяващ четири допрени едно до друго кръстчета. Редом е изписано с много неравни и недоцялани букви:

– Знакът на четиримата: Джонатан Смол. Махомет Сипгх. Абдула

ХаниДост Акбар. Да, признавам, че не разбирам какво отношение може да има това към въпроса. И все пак явно документът е важен. Съхраняван е старателно в портфейл, понеже е еднакво чист и от двете страни.

– Намерихме го в портфейла на баща ми.

– Тогава го пазете добре, госпожице Морстън, понеже може да излезе, че ни трябва. Започвам да подозирам, че вероятно историята ще се окаже много по-дълбока и сериозна, отколкото предполагах отначало. Трябва да преосмисля преценките си.

И Холмс се облегна на седалката. По свъсените му вежди и празния поглед разбрах, че усилено разсъждава. Ние с госпожица Морстън разговаряхме полугласно за сегашното ни начинание и евентуалния му

изход, но спътникът ни остана непроницаем и сдържан, докато не пристигнахме.

Беше като през септември: още нямаше седем часът, но денят бе мрачен и гъста влажна мъгла забулваше големия град. Над калните улици унило се спускаха ниски облаци с цвета на кал. Фенерите по „Странд“ представляваха мъждиви петна разсеяна светлина, чието сияние се събираше в бледи кръгове по хлъзгавата настилка. Жълтият светлик от витрините струеше навън сред кълбящата се пара и хвърляше върху оживения път неясни, променливи отблясъци. Струваше ми се, че има нещо зловещо и призрачно в безкрайната редица мяркащи се в тънките снопове зрак лица: тъжни и радостни, изпити и весели. И те като всички човешки същества се местеха от мрака в светлината, а после отново се връщаха обратно. Не се поддавам лесно на внушения, но сумрачната, навъсена вечер, съчетана с необичайната задача, с която се бяхме заели, ме изнервяше и потискаше. От държанието на госпожица Морстън съдех, че и тя изпитва същите чувства. Единствено Холмс бе в състояние да се издигне над несъществените обстоятелства. Държеше на коленете разтворен бележник и от време на време записваше цифри и данни, като светеше с джобното си фенерче.

При страничните входове на театър „Лайсиъм“ вече имаше гъсти тълпи. С тропот пристигаха кабриолети и файтони и изсипваха товара си от мъже с колосани нагръдници и жени, наметнати с шалове и обси-пани с диаманти. Едва бяхме стигнали до третата колона – мястото на срещата ни, – когато към нас се приближи чевръст мургав човечец в ливрея на кочияш.

– Вие ли сте лицата, придружаващи госпожица Морстън? – попита той.

– Аз съм госпожица Морстън, а господата са мои приятели – отговори му дамата.

Мъжът ни изгледа с извънредно проникателен въпросителен поглед.

– Ще ме извините, госпожице – каза той малко настойчиво, – Но тъкмо се канех да ви помоля да ми дадете дума, че между спътниците ви няма служител на полицията.

– Имате думата ми – потвърди тя.

Тогава мъжът свирна пронизително, при което някакъв скитник до-кара файтона му на нашата страна и отвори вратата. Човекът се качи на капрата, а ние влязохме вътре. Кочияшът мигновено шибна с камшик коня и се понесохме със страхотна скорост по мъгливите улици.

Положението беше любопитно. Отивахме на непознато място с неизвестна цел. При все това поканата, която бяхме получили, или беше номер (една трудна за възприемане хипотеза), или пък имаше сериозни причини да смятаме, че нашето пътуване сигурно е свързано с важни въпроси. Както и досега госпожица Морстън се владееше и се държеше решително. Испитах желание да я развеселя и разведря със спомени от афганските си приключения, но да си призная, самият аз бях толкова развълнуван от положението, в което попаднахме, и обзет от такова любопитство къде отивахме, че историите ми не бяха много уместни. И до ден-днешен тя твърди, че съм ѝ разказал една вълнуваща случка: как посред нощ в палатката ми надникнал един мускет и как аз съм стрелял по него с двуцевното си тигърче... Огначало имах представа в каква посока се движим, но не след дълго, понеже бързахме много, имаше мъгла, пък и познавах Лондон само отчасти. загубих представа къде сме и само знаех, че сме доста далеко. Шерлок Холмс обаче нямаше грешка – редеше под нос имена та ни улиците. докато файтонът трополеше през площадите и влизате и излизаше от лъкатушешките пресечки.

– „Рочестър Ро“ – съобщи той. – Л се l а площад „Винсът“. Стигнахме до Воксхолски мост. Явно се движим по посока на Съри. Да. точно така. Сега сме на моста, от време на време проблесва водата.

И наистина зърнахме за някакво мигновение част от река Темза – запалените фенери се отразяваха върху спокойната водна шир. – но файтонът ни бързо отмина и скоро потънахме в лабиринта от улици на отсрещния бряг.

– „Уърдзуърт Роуд“ – редеше другарят ми. – „Прайъри Роуд“. „Ларк Хол Лейн“. „Стокуел Плейс“. Улица „Робърт“. „Коулд Харбър Лейн“. Търсенето ни явно не ни води към много изискани места.

Съвсем вярно – бяхме стигнали до съмнителни и неприветливи квартали. Дългите редици мрачни тухлени жилища се прековаха само от неприятно силната светлина и евтиния блясък на кръчмите по ъглите. Следваха двуетажни къщи от покрайнините, всяка с миниагюрна градинка отпред, и веднага подир това отново се яви безкрайният низ от нови. безвкусни тухлени сгради – чудовищните пипала. които огромният град протяга към своите околности. Накрая файтонът спря пред третата къща в редицата новопостроени жилища. Никъде в съседство нямаше обитатели, а сградата, пред която спряхме. също беше тъмна, само през кухненския прозорец се виждаше, че вътре е запалена светлина. Щом почукахме обаче, вратата бе отворена от един индус с жълт турбан на главата, с бели широки одежди и т пояс. Имаше нещо нелепо

в тази азиатска фигура, застанала като в рамка на прага на една най-обикновена третокласна къща от предградията.

– Сахиб¹ ви очаква – каза слугата.

В същия миг някъде във вътрешността се чу висок писклив глас:

– Доведи ги при мене, кхидматгар². Веднага ги доведи при мене.

1. Господар (инд.). Б. пр.

2. Слуга (инд.). Б. пр.

ГЛАВА 4

ИСТОРИЯТА НА ПЛЕШИВИЯ

Последвахме индицеа по мръсния, свързващ всички помещения коридор, полумрачен и съвсем занемарен, докато стигнахме до една врата вдясно, която слугата отвори. Отвътре ни освети ярък сноп жълта светлина, а в средата на сиянието стоеше дребен човек с високо вдигната глава, с ореол от остра рижа коса по краищата и лъскаво плешиво теме, досущ като планински връх сред борове. Човекът кършеше ръце, а по лицето му непрекъснато пробягваха гримаси – ту се усмихваше, ту се мръщеше, но нито миг не оставаше спокоен. Природата го бе дарила с увиснала долна устна, така че се виждаха жълтите му неравни зъби, които той правеше слаб опит да прикрие, като непрестанно поглаждаше долната си челюст. Независимо от очебийната плешивина, имахме чувството, че мъжът е млад. Оказа се, че току-що е навършил тридесет години.

– На вашите услуги, госпожице Морстън – постоянно повтаряше той с тънък, висок глас. – На вашите услуги, господа. Моля, заповядайте в малката ми светая светих. Не е много просторно, госпожице, но съм създал обстановка по свой вкус. Оазис на изкуството в пълната с диви зверове пустош на южен Лондон.

Всички се изумихме от вида на помещението, в което бяхме поканиени. В жалката сграда то изглеждаше не на място, като безценен диамант в пиринчена обковка. Пищни и лъскави завеси и гоблени красяха стените, тук-там с прихванати дипли, за да се открои някоя картина в скъпа рамка или ориенталска ваза. Килимът беше в кехлибаре-ножълто и черно и толкова мек и дебел, че краката потъваха приятно като в обрасла с мъх поляна. Две грамадни тигрови кожи, проснати напреки, засилаха усещането за източен разкош, както и огромното наргиле, оставено на роззка в ъгъла. В средата на стаята на почти невидима златна тел висеше светилник във формата на сребърен гълъб. Светилникът бе запален и пръскаше във въздуха тънък благовонен аромат.

– Името ми е Тадиъс Шолто – каза усмихнат дребният мъж, като продължаваше да прави резки движения. – Така се казвам. Вие, разбира се, сте госпожица Морстън. А тези господа...

– Да ви представя господин Шерлок Холмс и доктор Уотсън.

– Нима сте лекар? – възкликна много развълнувано човекът. –

Носите ли си стетоскопа? Мога ли да ви помоля... ще бъдете ли така любезен... Бихте ли проявили добрината... Имам големи грижи с митралната си клапа. Аортната ми клапа е добре, но бих се радвал, ако изкажете мнението си за състоянието на митралната ми клапа.

Преслушах го, както настояваше, но не открих никакви изменения, като оставим настрана обзелия го силен страх, защото трепереше от глава до пети.

– Изглежда нормално – казах аз. – Нямате причини за безпокойство.

– Простете ми нетърпението, госпожице Морстън – извини се той весело. – Аз съм голям страдалец и отдавна имам подозрения за тази клапа. Радвам се да чуя, че са били неоснователни. Ако баща ви, госпожице, се въздържаеше да товари сърцето си, сега щеше да е жив.

Идеше ми да зашлевя мъжа, така се подразних от грубата му и неуместна забележка по един толкова деликатен въпрос. Госпожица Морстън седна и цялото ѝ лице преbledня, дори и устните.

– Дълбоко в себе си знаех, че той е мъртъв – каза тя.

– Ще ви обясня всичко с подробности – каза мъжът. – Нещо повече, мога да поправа причиненото ви зло и ще го сторя, независимо какво смята брат ми Бартоломео. Много се радвам, че приятелите ви са тук, не само защото ви придружават, но и защото ще бъдат свидетели на думите и делата ми. Ние тримата можем да дадем сериозен отпор на брат ми Бартоломео. Но нека това не става в присъствието на външни лица, на полицаи или други служители. Сами можем да намерим удовлетворително решение, без чужда намеса. Брат ми Бартоломео най-много мрази, когато нещо стане обществено достояние.

Човекът седна на ниско канапе и се втренчи в нас, като примигваше с късогледите си, воднисти сини очи.

– Що се отнася до мене, ще запазя в тайна думите ви – увери го Холмс.

Кимнах, за да изразя съгласието си.

– Това е добре! Това е добре! – възкликна мъжът. – Мога ли да ви предложа чаша кианти, госпожице Морстън? Или предпочитате токайско? Само тези вина държа. Да отворя ли една бутилка? Не? Тогава поне се надявам, че нямате нищо против дима и благоуханния дъх на ориенталския тютюн. Чувствувам се малко нервен, а наргилето е незаменимо успокоително средство.

[# Червено итал. вино. Б. пр.]

Той запали огромната лула и пушекът весело забълбука в

ароматизираната с розово масло вода. Ние тримата седяхме в полукръг, изпънали шии и подпрели брадички на ръцете си, а странният, мърдаш се човечец с лъсналата плешивина на високо вдигнатата глава пушеше нервно в средата.

– Още когато реших да се свържа с вас, можех да съобщя адреса си, но се боях да не пренебрегнете молбата ми и да не доведете неканени хора – започна той. – Затова си позволих да направя такава уговорка, че най-напред да се срещнете със слугата ми Уилямс. Напълно вярвам в неговата дискретност и му бях наредил, ако нещо не е наред, да приключи с въпроса. Трябва да ме извините за предпазните мерки, но съм човек с донякъде специален, да не кажа изискан вкус, а няма нищо по-неестетично от полицията. По природа не понасям грубия материализъм под каквато и да е форма; Рядко влизам в допир с простата тълпа. Както виждате, живея в известна атмосфера на изисканост. Мога да се нарека покровител на изкуствата. Те са моята слабост. Пейзажът е оригинал на Коро³, а дори един познавач да се усъмни дали картината е на Салватор Роса⁴, за този Бугро⁵ не може да става никакъв въпрос. Допада ми съвременната френска школа.

– Извинете ме, господин Шолто – намеси се младата дама, – но аз дойдох тук по ваша молба, за да науча нещо, което желаете да ми съобщите. Времето много напредна и бих искала разговорът ни да приключи колкото може по-скоро.

– И при най-добро желание няма да стане много бързо – отговори той. – Ще се наложи да отидем в Норуд, за да посетим брат ми Бартоломю. Той много ми се разсърди, че предприех действия, които ми се виждат правилни. Снощи си разменихме доста тежки думи. Не можете да си представите колко ужасен става този човек, когато се ядоса.

– Щом ще ходим в Норуд, най-добре веднага да тръгваме – позволих си да се намеся и аз.

Човекът избухна в такъв смях, че чак ушите му почервеняха.

– Едва ли би било възможно – възрази той. – Кой знае как ще реагира брат ми Бартоломю, ако се появим изневиделица. Не, налага се да ви подготвя, като ви обясня какви са отношенията ни. На първо място ще трябва да ви кажа, че в историята има няколко момента, за които съм в пълно неведение. Мога само да ви изложа фактите, които са ми известни. Баща ми, както вече се досетихте, е майор Джон Шолто, който

3. Френски художник (1796–1875). Б. пр.

4. Итал. художник, поет и музикант (1615–1673). Б. пр.

5. Френски художник (1825–1905). Б. пр.

служеше в Индия. Оттегли се в оставка около единайсет години и се засели в Пондичери Лодж в Ъпър Норуд. Беше натрупал състояние в Индия и се завърна с доста значителна сума, с голяма колекция от скъпи антики и с тамошните си слуги. При това положение той си купи къща и заживя в пълен разкош. Бартоломео е моят брат близък, по онова време ние бяхме още деца. Много добре си спомням шума, който се вдигна около изчезването на капитан Морстън. Прочетохме подробностите от вестниците и понеже знаех, че е бил приятел на баща ни, спокойно обсъждахме случая в негово присъствие. Той обикновено се включваше в догадките какво може да е станало. Нито за миг двамата с брат ми не подозирахме, че баща ни крие в сърцето си цялата истина, че само той знае каква е съдбата на Артър Морстън. Знаехме обаче, че около баща ни има някаква тайна, че несъмнено ни заплашва опасност. Боеше се да излиза сам и винаги наемаше по двама професионални боксьори за пазачи в Пондичери Лодж. Уилямс, който ви докара днес, е един от тях. Той е бивш шампион на Англия в лека категория. Баща ни никога не ни уведоми от какво се страхува, но подразбрахме, че изпитва почти не-скрита омраза към еднокраки мъже с протези. Веднъж дори стреля с пистолета си по един такъв инвалид, който се оказа безобиден търговец, обикалящ за поръчки. Платихме голяма сума, за да се потули работата. Двамата с брат ми мислехме, че това е просто прищявка на баща ни, но последвалите събития ни накараха да променим мнението си... В началото на 1882 година баща ми получи писмо от Индия, което го потресе много. Когато го разпечата на закуска, едва не припадна и от този ден нататък се поболя, докато накрая почина. Не научихме съдържанието на писмото, но докато той го държеше, видях, че е кратко и почеркът е разкритвен. Баща ми от години страдаше от увеличен далак, но тогава започна бързо да се влошава. В края на април ни уведомиха, че положението е безнадеждно и че баща ни иска да разговаря с нас за последен път... Влязохме в стаята му и го заварихме подпрян на възглавници. Дишаше тежко. Помоли ни да заключим и да застанем от двете страни на леглото. После ни улови ръцете и направи забележително изявление с глас, който заглъхваше колкото от болка, толкова и от вълнение. Ще се опитам да ви предам всичко с неговите думи. Той каза: – В този върховен миг има само едно нещо, което гнети съзнанието ми: горкото сираче на Морстън, към което се отнесох зле. Проклетата алчност – грехът, обсебил моя живот, ме накара да задържа съкровището, от което поне половината не ми принадлежи. При това самият аз не го използвах, до такава слепота и глупост води ненаситността. Блазнаше ме самата мисъл, че

го притежавам, затова ми беше непоносимо да го разделя с някого. Погледнете диадемата, обсипана с перли, до шишенцето с хинин. Дори с нея не можах да се разделя, макар че я извадих с намерението да я изпратя на Морстъновата дъщеря. Вие, деца мои, трябва да й дадете полагаемия дял от съкровището от Агра'. Но не й изпращайте нищо, дори диадемата, докато не си отида. В крайна сметка случвало се е хората да оздравяват и когато са били съвсем зле... Ще ви разкажа как умря Морстън – продължи той. – От години страдаше от слабо сърце, но криеше това. Само аз го знаех. Докато бяхме в Индия, по забележително стечение на ред обстоятелства двамата с него станахме притежатели на голямо съкровище. Аз го пренесох в Англия и когато Морстън пристигна, той още същата вечер се яви тук, за да поиска своя дял. Беше дошъл пешком от гарата. Отвори му верният ми Лал Чоудар, който вече не е между живите. Морстън и аз не постигнахме споразумение как да си поделим съкровището и си разменихме несдържани слова. В пристъп на гняв Морстън скочи от креслото си, но изведнъж притисна ръка отляво на гърдите, лицето му посивя и той падна назад, като си удари главата в ръба на ковчезето със съкровището. Наведох се над него и за свой ужас установих, че е умрял... Дълго време стоях в полуунес и се чудех какво да правя. Най-напред, разбира се, помислих да потърся помощ, но трябваше да си призная, че съществуваше голяма вероятност да ме обвинят в убийство. Смъртта настъпи докато се препирахме, а и дълбоката рана на главата не говореше в моя полза. При това едно официално разследване нямаше да мине, без да излезе наяве съществуването на съкровището, а аз особено много държах да го запазя в тайна. Морстън ми каза, че жива душа не знае къде е отишъл. Реших, че няма причина и занапред да бъде другояче... Все още размишлявах по въпроса, когато вдигнах поглед и видях на прага слугата ми Лал Чоудар. Той се вмъкна в стаята, пусна резето и рече:

– Не се бойте, сахиб, никой няма да узнае, че сте го убили. Сега ще скрием трупа. Тайна запазена.

– Не съм го убил – казах аз. Лал Чоудар поклати глава и се усмихна:

– Всичко чух, сахиб. Чух как се карате, чух и удара. Но устата ми е запечатана. Цялата къща спи, да го отнесем двамата.

Това стигаше, за да се реша. Щом собственият ми слуга не вярваше в моята невинност, каква надежда имаше да се представя в добра светлина пред дванайсетте глупави служители от ложата на съдебните заседатели? Същата нощ двамата с Лал Чоудар се отървахме от тялото, а

след няколко дни всички лондонски вестници пишеха само за тайнственото изчезване на капитан Морстън... От разказа ми разбирате, че едва ли имам вина в случая. Сбърках само в това, че скрих не само тялото, а и съкровището, като задържах и дела на Морстън. А сега се доближете, искам да ви кажа нещо на ухо. Съкровището е скрито в...

Тъкмо тогава изражението на лицето му страшно се промени. Гледаше като обезумял със зяпнала уста и викна с глас, който никога няма да забравя: „Не го пускайте вътре! За бога, не го пускайте!“ Дватамата с брат ми се обърнахме към прозореца отзад, в който баща ни се вираше. От тъмнината бе изникнало едно лице. Видяхме побелелия връх на носа, притиснат към стъклото. Лицето беше космато и брадато, в погледа се четеше безумие и жестокост, той излъчваше непресторена злост. Дватамата с брат ми хукнахме към прозореца, но докато стигнем до там, човекът изчезна. Когато се върнахме при баща си, главата му бе отпусната, а сърцето вече не биеше... Същата вечер претърсихме градината, но не открихме следи от неканения гост. Само в лехата под прозореца имаше отпечатък от стъпка. Ако и това не бяхме намерили, щяхме да си помислим, че безумното свирепо лице е плод на въображението ни. Скоро обаче получихме едно още по-, изумително доказателство, че около нас действуват тайнствени сили. На сутринта завариха прозореца в стаята на баща ни отворен, шкафовете и сандъците бяха преровени, а върху гърдите на мъртвеца имаше забоден къс хартия, върху който бяха надраскани думите „Знакът на четиримата“. Изобщо не узнахме какво е това, нито кой е бил тайнст веният посетител. Доколкото можехме да съдим, нищо от имуществото на баща ни не беше откраднато въпреки претърсването. Естествено дватамата с брат ми свързахме това странно произшествие със страховете, които обсебваха баща ни приживе, но все още цялата работа е пълна загадка за нас.

Дребният човек спря, за да запали отново чибуката си, и известно време замислено пуши. Ние седяхме вгълбени и потълнати от необичайния разказ. Докато той накратко описваше смъртта на баща й, госпожица Морстън стана мъртвешки бледа и за миг се побоях, че ще припадне. Тя обаче се съвзе с чашата вода, която й сипах от гарафата, изработена от венецианско стъкло, оставена на близката масичка. Шерлок Холмс се облегна на креслото с унесен вид, прикрил с клепащи святкащите си очи. Когато го погледнах, веднага си спомних как същия този ден той оплакваше горчиво суката на битието. Сега поне му бе предоставен проблем, до немай-къде подлагаш на изпитание неговата прозорливост. Господин Тадиъс Шолто местеше погледа си от единия на другия и явно се

гордеше с впечатлението, което бе направил с разказа си, а после продължи да говори, като сегиз-тогиз дръпваше от наргилето:

– Както можете да си представите, двамата с брат ми много се развълнувахме от думите на баща ни за съкровището. Седмици и месеци наред копахме навсякъде из градината, но не намерихме нищо. Влудяваше ни мисълта, че мястото на укриването беше на езика на баща ни в мига, когато умря. Можехме да съдим за великолепието на изчезналото богатство по диадемата, извадена от него. Бартоломю и аз имахме известни спорове по въпроса. Перлите явно бяха с голяма стойност и той не желаше да се разделя с тях – между нас казано, брат ми притежава част от бащините ми наклонности. Той си мислеше също, че ако се разделим с диадемата, може да плъзнат слухове и накрая да ни сполети беда. Успях единствено да го убедя, че трябва да открия адреса на госпожица Морстън, за да и изпращам извадените перли една по една през определени периоди, така че тя никога да не страда от лишения.

– Чудесно сте го намислили – каза искрено нашата спътничка. – Много ви благодаря.

Дребният човек се възпротиви, като размаха ръка и каза:

– Ние бяхме ваши попечители, поне така го схващах аз, макар че брат ми Блртоломю не го виждаше точно в тази светлина. Понеже бяхме доста заможни, лично на мене повече не ми трябваше. При това щеше да бъде свидетелство на много лош вкус да се отнесем към една млада дама по такъв подъл начин. Разликата в мненията ни с брат ми стигна дотам, че предпочетох да си потърся квартира, затова напуснах Пондичери Лодж, като взех двамата слуги – стария кхид-матгар и Уилямс. Вчера обаче узнах, че се е случило събитие от особена важност. Съкровището било намерено. Веднага изпратих писмо на госпожица Морстън, а сега ни остава само да отидем в Норуд и да поискаме нашия дял. Снощи изложих своите възгледи на брат си, така че гой ще ни очаква, колкото и да не сме добре дошли.

Господин Тадиъс Шолто спря да говори и започна да се върти на разкошната табуретка. Ние мълчахме, защото мислите ни бяха привлечени от новата насока, в която се развиваше тази загадъчна история. Холмс пръв скочи на крака.

– Справили сте се отлично, сър, от начало до край – каза той. – Може би ще успеем да ви се отблагодарим поне малко, като осветлим някои от все още неясните за вас неща. Но както току-що спомена госпожица Морстън, стана късно и ще е най-добре незабавно да се заемем с въпроса.

Новият ни познайник навн извънредно старателно тръбицата на наргилето и измъкна иззад една завеса много дълга, украсена с галони върхна дреха с астраганена яка и маншети. Закопча се добре, независимо че вечерта бе извънредно душна, и довърши тоалета си, като си сложи шапка от заешка кожа с наушници, така че от него се виждаше само живото му слабо лице.

– Здравето ми е доста крехко – подхвърли той, докато вървахме по коридора. – Налага се да се пазя като рохко яйце.

Файтонът ни чакаше отвън – явно планът бе предварително уточнен, защото кочияшът веднага потегли с голяма скорост. Тадиъс Шолто говореше непрекъснато, с глас, извисяващ се над трополенето на колелата.

– Бартолому е умен мъж – каза той. – Знаете ли как е открил местоположението на съкровището? Стигнал до извода, че то е някъде в къщата, затова изчислил кубатурата на всички помещения и направил измервания, за да не му убегне нито инч. Между другото установил, че височината на сградата е седемдесет и четири фуга, но като събрал височините на стаите по етажите и взел под внимание междинното пространство, което определил със свредел, общият сбор не надхвърлял седемдесет фуга. Значи се губели четири фуга. Можело да бъдат само при покрива. Тогава избрал най-високата стая, пробил голяма дупка в мазилката и летвите на тавана и тутакси попаднал на малко зазидано таванче, за чието съществуване никой не подозирал. В средата, положено върху две греди, било ковчето със съкровището. Брат ми го свалил през дупката и го оставил в стаята. Смята, че скъпоценните камъни могат да се оценят на не по-малко от половин милион лири стерлинги.

Лошият вкус води до престъпление (фр.). Б. пр.

Като чухме тази астрономическа цифра, ние се спогледахме изумени. Успеехме ли да защитим правата на госпожица Морстън, от бедна гувернантка тя щеше да се превърне в най-богатата наследница в Англия. Положително един истински верен приятел би се зарадвал на такава вест, но за мой срам трябва да си призная, че самолюбието обсеби душата ми, а сърцето ми натежа като камък. Със заекване изрекох няколко неспособни думи, за да я поздравя, а после останах угнетен, с наведена глава и глух за брътвежите на новия ни познайник. Явно той представляваше типичен случай на ипохондрик и аз бегло долавях, че изрежда безкраен низ от симптоми, като иска да разбере съставките и приложението на безброй целебни пенкилери, някои от които носеше в кожена кутийка в джоба си. Искрено се надявам, че той не е запомнил нито

един от отговорите, които му дадох онази вечер. Холмс твърди, че е чул как го уверявам каква опасност се крие във вземането на повече от две капки рициново и как същевременно съм му препоръчал големи дози стрихнин като успокоително средство. Във всеки случай наистина изпитах облекчение, когато файтонът се разтърси, спря и кочияшът скочи да отвори вратата.

– Пред вас, госпожице Морстън, е Пондичери Лодж – каза Та-диъс Шолто, като ѝ подаваше ръка да слезе.

ГЛАВА 5

ТРАГЕДИЯТА В ПОНДИЧЕРИ ЛОДЖ

Беше почти единадесет часа, когато стигнахме до последния етап от нощното ни приключение. Влажната мъгла на големия град остана далече зад нас и нощта беше сравнително приятна. Духаше топъл западен вятър и тежките облаци бавно плаваха по небето, а полумесецът току надничаше между тях. Виждаше се ясно доста надалеч, но Тадиъс Шолто взе един от закачените отстрани на файтона фенери, та да ни свети за всеки случай по пътя.

Пондичери Лодж беше голямо имение, заобиколено от много висока каменна стена със забити отгоре натрошени парчета стъкло. Можеше да се влезе само през единична и тясна, обкована с желязо порта. Нашият водач почука с особено барабанене, като пощенски раздавач.

– Кой е? – извика отвътре сърдит глас.

– Аз съм, господин Макмърдо. Сигурно вече познавате сигнала ми.

Чу се мърморене, дрънчене и тракане на ключове. Вратата тежко се отвори и на входа се подаде нисък широкоплещест мъж. Жълтият сноп от фенера освети подпухналото му лице и бляскащите, недоверчиви очи.

– Вие ли сте, господин Тадиъс? А другите кои са? Господарят не ми е дал нареждане за тях.

– Как така, господин Макмърдо? Учудвате ме! Казах снощи на брат си, че ще дойда с приятели.

– Днес гой не е излизал от стаята си, господин Тадиъс, и не ми е нареждал нищо. Много добре знаете, че не мога да правя изключения. Вас ще пусна да влезете, но приятелите ви ще трябва да останат там, където са.

Тази спънка беше неочаквана. Тадиъс Шолто се огледа объркано и безпомощно.

– Лошо правите, господин Макмърдо! – укори го той. – Аз гарантирам за тях и това би трябвало да е достатъчно. С нас е и една млада дама. Не може да чака на пътя в такъв късен час!

– Много съжалявам, господин Тадиъс. – Пазачът беше непреклонен. – Това може да са ваши приятели, но да не са приятели на господаря. Той ми плаща добре, за да си гледам работата, и аз си я гледам. При това не познавам приятелите ви.

– Грешите. Макмърдо! – извика сърдечно Шерлок Холмс. – Мисля, че не сте ме забравили. Не си ли спомняте оня любител, който се би четири рунда с вас в къщата на Алисън преди четири години на благотворителния ви боксов мач?

– Самият господин Шерлок Холмс?! – изрева боксовият шампион. – За бога, как можах да не ви забележа? Ако не стояхте кротко там, а бяхте дошли да ми ударите прав и ляв удар по челюстта, както ви е присъщо, веднага щях да ви позная. Ах, погубихте таланта си вие, погубихте го! Далече щяхте да стигнете, ако бяхте станали професионалист.

– Виждате ли. Уотсън? И да се проваля във всичко, пак мога да упражнявам едно от заниманията, за което се искат тези умения – разсмя се Холмс. – Сигурен съм, че сега нашият приятел няма да ни остави на студа.

– Влизайте, сър, влизайте! И вие, и приятелите ви – каза пазачът. – Извинявайте, господин Тадиъс, но нарежданията са много строги. Не можех да пусна хората, преди да разбера кои са.

Пред нас се виеше посипана с чакъл алея, която пресичаше запустялото имение и водеше до грамадна къща – квадратна и скучна, потънала цялата в сянка. Само един тъгъл бе осветен от лунен лъч, отразяващ се в прозорчето на мансардата. Огромните размери на сградата, мрачният и вид на мъртвешката тишина в нея вледеняваха сърцето. Дори Тадиъс Шолто беше неспокоен – фенерът подскачаше и дрънчеше в ръцете му.

– Нищо не разбирам – рече той. – Сигурно е станало някакво недоразумение. Изрично казах на Бартоломю, че ще дойдем, а в стаята му не свети. Не мога да си го обясня.

– Вашият брат винаги ли охранява така жилището си? – попита Холмс.

– Да – възприе татковите навици. Нали разбирате, той беше любимият син и понякога си мисля, че баща ни е споделял с него много повече, отколкото с мене. Това е прозорецът на Бартоломю, там горе, осветеният от луната. Изглежда светъл, но ми се струва, че вътре не е запалена лампа.

– Не е – потвърди Холмс. – Но виждам отблясъци от свещ в прозорчето до вратата.

– А, това е стаята на икономката. Там живее старата госпожа Бърнстоун. Тя ще ни обясни какво става. Може би обаче ще е по-добре да почакате минута-две тук, защото, ако влезем вкупом, а тя не е предупредена, сигурно ще се стресне. Нали нямате нищо против? Не, стойте! Какво беше това?

Той вдигна фенера и ръката му така се разтрепери, че светлите кръгове затанцуваха, клатушкайки се около нас. Госпожица Морстън се хвана за мене, всички стояхме с разтуптени сърца и напругахме слуха си. В тишината на нощта от огромната черна къща се чу най-тъжният и най-жалният възможен звук – пронизителното, накъсано хлипане на уплашена жена.

– Госпожа Бърнстоун е – каза Шолто. – Тя е единствената жена в къщата. Почакайте ме тук, веднага ще се върна.

Той хукна към входната врата и почука както преди. Видяхме, че му отвори висока старица, която едва не припадна от радост, като го зърна.

– О, господин Тадиъс, толкова ми е драго, че дойдохте! Толкова ми е драго, че сте тук, господин Тадиъс!

Чувахме щастливите ѝ възгласи, докато вратата се затвори и гласът ѝ зазвуча глухо и еднообразно.

Нашият водач ни беше оставил фенера. Холмс бавно го завъртя и огледа внимателно къщата, както и големите купчини пръст, разхвърляни наоколо. Двата с госпожица Морстън стояхме редом и аз държах ръката ѝ. Чудно и тайнствено нещо е любовта: ето че ние, които до този ден дори не се бяхме виждали, в мига, когато почувствувахме беда, инстинктивно потърсихме ръцете си, без да си разменим нито дума, нито жест на обич. И досега се чудя как стана това, но тогава не виждах нищо по-естествено от това, да потърся близостта ѝ, а и тя ми е казвала неведнъж, че също инстинктивно се е обърнала към мене за утеха и закрила... Стояхме, уловени за ръце като две деца, а в сърцата ни цареше покой, независимо от мрачните неща, които ни заобикаляха.

– Какво странно място! – каза тя, като се огледа.

– Сякаш всички къртици на Англия са се ровили из него. Видях нещо подобно на един склон край Баларат, където бяха копали златотърсачи.

– Причината е една и съща – обади се Холмс. – Такива следи оставят иманярите. Не забравяйте, братята са се занимавали с това шест години. Нищо чудно, че имението е заприличало на каменна кариера.

В същия миг вратата на къщата с трясък се отвори и отвътре изскочи тичешком Тадиъс Шолто, протегнал напред ръце, с ужас в очите.

– Нещо е станало с Бартоломю! – извика той. – Страх ме е! Нервите ми няма да издържат!

Той наистина пелтечеше от страх, а върху изкривеното му от тикове изпито лице, подаващо се от астраганената яка, се четяха

безпомощност и молба, като че той беше обзето от ужас дете.

– Да влезем вътре – каза Холмс с присъщата си решителност и твърдост.

– Да, наистина – настоя Тадиъс Шолто. – Не съм в състояние да ви обясня сам.

Последвахме го до стаята на икономката, намираща се отляво на коридора. Старицата се въртеше безцелно с уплашен вид и кършеше ръце, но щом зърна госпожица Морстън, сякаш се поуспокои.

– Бог да поживи милото ви кротко лице! – извика тя и захлипа истерично. – Като ви зърнах, веднага ми стана по-леко. О, какви мъки изтърпях днес!

Нашата спътничка потупа съсухрената, съсипана от работа ръка на икономката и каза няколко съчувствени, утешителни думи, както би сторила само една жена, така че обезкръвените страни на старицата си възвърнаха естествения цвят.

– Господарят се е заключил и не ми отговаря – обясни тя. – Цял ден чакам да се обади, защото често предпочита да бъде сам, но преди час се уплаших, че нещо не е наред, затова отидох и надникнах през ключалката. Трябва да се качите в стаята му, господин Тадиъс. Качете се и сам вижте. Десет години гледам господин Бартоломео Шолто и весел, и тъжен, но никога не се е случвало да има такова изражение на лицето.

Шерлок Холмс взе фенера и ни поведе нагоре, защото зъбите на Тадиъс Шолто тракаха от страх. Толкова беше разсипан, че се наложи да го уловя под мишница, докато се качвахме по стълбите, понеже и краката му трепереха. На два пъти, докато вървахме, Шерлок Холмс извади лупата от джоба си и внимателно разгледа някакви следи, които ми се видяха безформени петна прах върху палмовата роозка, с която бяха застлани стълбите. Той минаваше внимателно от стъпало на стъпало, смъквайки ниско фенера, и острият му поглед шареше вляво и вдясно. Госпожица Морстън остана долу при изплашената икономка. В края на стълбите за третия етаж имаше дългичък коридор с огромен индийски гоблен вдясно и три врати вляво. Холмс тръгна по коридора все така бавно и методично, ние му вървахме по петите, а дългите ни черни сенки пълзяха зад нас. Вратата, която ни трябваше, беше третата поред. Холмс почука, не се чу никакъв отговор и тогава той се опита да натисне дръжката, за да отвори със сила. За съжаление беше залостено отвътре, и то с тежко и здраво резе, както се разбра, когато го осветихме с лампата. При завъртането на ключа обаче бе останала пролука. Холмс се наведе, погледна през нея и тутакси се изправи, като пое дълбоко

въздух.

– Има нещо сатанинско тук, Уотсън – каза той по-развълнуван, отколкото го бях виждал дотогава. – Вие как смятате?

Наведох се към дупката и се отдръпнах ужасен. Лунната светлина струеше в стаята, изпълнила я с бледото си променливо сияние. Вперило очи право в мене и сякаш увиснал във въздуха, защото всичко под него беше в сянка, се виждаше лицето на нашия спътник, на Тадиас Шолто. Същата високо вдигната глава с лъскаво теме, същата остра, къса и рижа коса наоколо, същото бледо лице. Чертите обаче бяха застинали в ужасна усмивка, в неподвижна и неестествена гримаса и това, съчетано с безмълвието в осветената от луната стая, действаше по-зле на нервите отколкото едно обикновено кривене или мръщене. А приликата с нашия дребен приятел беше толкова голяма, че аз се озърнах, за да се уверя, че той наистина е с нас. Чак тогава си спомних неговите думи, че двамата братя са близници.

– Това е ужасно! – казах аз на Холмс. – Какво ще правим?

– Трябва да разбием вратата – отвърна той, скочи и наблегна с цяло тяло върху ключалката.

Чу се скърцане и пукане, но вратата не поддаде. Тогава се хвърлихме тримата, този път нещо силно изпраща и ние се озовахме в стаята на Бартолому Шолто.

Явно тя беше превърната в химическа лаборатория. На стената срещу входа имаше два рафта шишета със стъклени запушалки, а по масата бяха отрупани бунзелови и епруветки и реторти. По ъглите в ракитени кошове имаше дамаджани с киселини. Една от тях беше или пукната, или счупена, защото от нея капеше и се стичаше тъмна на цвят течност, а въздухът беше натежал от особено задушлива воня, наподобяваща по мирис на катран. В единия край на стаята сред купища летви и мазилка беше изправена стълба, а над нея се виждаше дупка в тавана, голяма колкото да мине човек. Край стълбата имаше надве-натри навито дълго въже.

До масата на дървено кресло седеше отпуснат господарят на къщата, с глава, клюмнала към лявото рамо, с отвратителна, неразгадаема усмивка на лицето. Беше вкочанен и изстинал, явно споходен от смъртта преди много часове. Стори ми се, че не само чертите, но и крайниците му са изкривени по съвсем чудат начин. До ръката му, опряна на масата, имаше странен инструмент – кафява пръчка от плътно дърво с каменен накрайник, наподобяващ чук, грубо прикрепен с дебела връв. До него се виждаше късче хартия с няколко думи, драснати на него. Холмс му

хвърли един поглед и ми го подаде.

– Ясно ви е, нали? – каза той и многозначително повдигна вежди.

На светлината от фенера прочетох с тръпка на ужас: „Знакът на четиримата.“

– За бога, какво означава всичко това? – попитах аз.

– Означава убийство – каза Холмс и се наведе над умрелия. – Аха! Така и предполагам! Погледнете тук!

И той посочи нещо като дълъг, тъмен на цвят трън, забит в кожата точно над ухото.

– Прилича ми на трън – казах аз.

– Трън е. Може да го извадите. Но внимавайте, защото е отровен.

Хванах го с палец и показалец. Измъкна се от кожата толкова бързо, че почти не остави следа. Само малка капчица кръв показваше къде е бил забит.

– Всичко ми се вижда неразрешима загадка – казах аз. – Вместо да се изяснява, става все по-объркано.

– Напротив – противопостави се Холмс. – Всеки миг става все по-ясно. Само трябва да открия няколко липсващи брънки, за да свържа в едно целия случай.

Откакто влязохме в стаята, напълно забравихме за присъствието на нашия спътник. Той все така стоеше на прага като олицетворение на ужаса, чупеше ръце и стенеше. Изведнъж нададе пронизителен, сърдит вик:

– Съкровището е изчезнало! Откраднаха са му съкровището! Ето я дупката, през която го спуснахме, аз помагах на Бартоломео. Аз последен видях брат си жив. Оставих го тук и когато слязох долу, чух как заключва вратата.

– Кога беше това?

– В десет часа. А сега той е мъртъв, ще трябва да повикаме полицията и те ще заподозрат, че имам пръст в тази работа. О, да, сигурен съм в това. Но вие не мислите така, нали, господа? Не е възможно да мислите, че съм го извършил аз, нали? Щях ли в такъв случай да ви доведа тук? Божичко, божичко! Струва ми се, че ще полудея!

И той започна да размахва ръце и да тропва с крака като човек, изпаднал в умопомрачение.

– Нямайте основание да се страхувате, господин Шолто – каза любезно Холмс и сложи ръка на рамото му. – Послушайте съвета ми, нека кочияшът ви закара до полицейския участък, за да съобщите за станалото. Предложете да им съдействувате с всичко, с което можете. Ще ви

Знакът на четиримата

чакаме, докато се завърнете.

Полувцепенен, дребният човек го послуша и чухме как се препъва по тъмното стълбище.

ГЛАВА 6

НАГЛЕДНИЯТ УРОК НА ШЕРЛОК ХОЛМС

– А сега, Уотсън – каза Холмс, като потри ръце, – имаме половин час, в който ще сме сами. Да го използваме добре. Както ви казах, за мене случаят е почти завършен, но не бива да допускаме грешки поради прекалена самоувереност. Колкото и просто да изглежда всичко, може би на дъното се крие нещо неочаквано.

– Просто ли? – възкликнах аз.

– Разбира се – каза той с тона на професор клиницист, който обяснява на студенти. – Само че седнете ей в онзи ъгъл, да не би следите от стъпките ви да усложнят положението. А сега на работа! Първо, как са дошли тези хора и как са си отишли? От снощи вратата не е била отворена. А прозорецът? – И Холмс занесе фенера до прозореца, като през цялото време отбелязваше гласно наблюденията си, но по-скоро говореше на себе си, отколкото на мене. – Прозорецът е затворен с резета отвътре. Рамката е солидна. Отстрани няма панти. Да го отворим. Наблизо няма водосточна тръба. Покривът е далече. И все пак през прозореца е влязъл някой. Снощи преваля. На перваза има отпечатък от обувка. А тук има кръгло петно кал. също и на пода, също и до масата. Вижте и тук, Уотсън! Това е наистина един чудесен нагледен урок.

Погледнах кръглите, добре очертани колелца и казах:

– Това не е отпечатък от обувка.

– Но е нещо много по-ценно за нас. Това е следа от дървен крак. Върху перваза се е отпечатала обувка: тежка, с метална обковка на тока, а до нея е отпечатъкът от дървения крак.

– Значи това е еднокракият!

– Именно. Но не е дошъл сам, а с много чевръст и способен съучастник. Вие бихте ли успели да се изкатерите по тази стена, докторе?

Погледнах през отворения прозорец. Луната ясно осветяваше тъкмо този ъгъл на къщата. До земята имаше не по-малко от шейсет фута и колкото и да се вирах, не видях никаква издатина или процеп в тухлената стена.

– Напълно невъзможно е – отговорих аз.

– Да, ако не ви помагат. Но нека си представим, че ваш приятел ви спуска от тук това хубаво, здраво въже, което виждам в ъгъла, като връзва единия му край за голямата кука на стената. При това положение

аз мисля, че ако сте пъргав човек, бихте могли да се покачите до горе и с дървен крак. Ще слезете, разбира се, по същия начин, а вашият съучастник ще изтегли въжето, ще го отвърже от куката, ще затвори прозореца, ще го залости отвътре и ще си тръгне по начина, по който е дошъл. Следва да се отбележи и една подробност – продължи гои, като си играеше с въжето. – Макар че нашият еднокрак приятел се е оказал сравнително добър катерач, по професия той не е моряк. Ръцете му съвсем не са мазолести. Открих с лупата не едно петънце кръв, особено към края на въжето, от което съдя, че се е плъзнал надолу с голяма скорост и кожата на ръцете му се е смъкнала.

– Всичко това е чудесно – казах аз, – но цялата работа става все позаплетена. Ами тайнственият помощник? Как е влязъл в стаята?

– Да, помощникът... – повтори замислено Холмс. – Има интересни моменти около този помощник. Точно заради него случаят става необичаен. Струва ми се, че този помощник добавя нова страница в летописа на английската криминология, макар че има подобни случаи в Индия и ако паметта не ми изменя, в Сенегамбия.

– И все пак как е влязъл? – повторих аз. – Вратата е затворена, прозорецът е недостъпен. Да не би да се е проврял през комина?

– Камината е съвсем малка – отвърна Холмс. – Вече премислих тази възможност.

– Тогава как? – настоях за отговор аз.

– Не прилагате подхода ми – поклати глава Холмс. – Колко пъти съм ви казвал, че когато изключите невъзможното, онова, което остава, колкото и невероятно да изглежда, е истината! Знаем, че не е влязъл нито през вратата, нито през прозореца, нито през камината. Знаем също, че не се е криел в стаята, понеже няма къде. Как тогава може да е влязъл?

– През дупката в покрива! – извиках аз.

– Разбира се. Сигурно е направил точно това. Бъдете така любезен, подръжете фенера, за да включим в огледа и горното помещение, тайната стаичка, където са намерили съкровището.

Холмс се качи по стълбата, улови се за една греда, залюля се и се пъхна в таванчето. После легна по корем и протегна ръка да вземе фенера, а аз го последвах.

Помещението, в което се озовахме, беше с приблизителни размери десет на шест фута. За под му служеха покривните греди, уплътнени с летви и хоросан, така че човек стъпваше от дърво на дърво. Таванът беше скосен и явно повтаряше формата на островърхия покрив. Нямахме

никакви мебели, земята бе покрита с дебел пласт трупал се с години прах.

– Ето. погледнете! – каза Холмс и опря ръка на наклонената стена. – Тук има капак, през който се стига до покрива. Като натисна навътре капака, вижда се покривът, спускащ се полегато. Значи това е единственият начин, по който може да е влязъл първият човек. Я да видим няма ли да открием някакви други следи от тази личност...

Холмс приближи лампата до пода и тогава за втори път тази нощ по лицето му се изписаха изумление и изненада. И аз самият, като проследих погледа му, усетих, че ме полазват студени тръпки. Върху пода навсякъде се виждаха следи от боси крака – ясни, добре очертани, напълно оформени, само че наполовина от размерите на нормалното човешко стъпало.

– Холмс – казах аз. – това пъклено дело е било извършено от де ге!

Приятелят ми бързо си беше възвърнал самообладанието.

– Стъписах се за миг – призна си той. – но всичко е съвсем естествено. Паметта явно ми изневерява, иначе щях да го предвидя. Тук вече няма какво да научим. Да слизаме.

[# Об. част в Зап. Африка, между р. Ссис!;! и р. Гамбия. Б. пр.]

– Каква тогава е хипотезата ви за следите? – се върнахме в долната стая. попитах го аз, щом

– Скъпи ми Уотсън, опитайте се и вие да анализирате поне отчасти – отвърна малко нетърпеливо Холмс. – Известни са ви методите ми. Приложете ги. после ще бъде поучително да сравним резултатите.

– Не виждам нищо. което би могло да обедини отделните факти – казах аз.

– Скоро ще ви стане ясно – безцеремонно заяви той. – Струва ми се, че тук вече няма нищо важно, но все пак ще погледна.

Той извади лупата и рулетката, коленичи и бързо започна да обикаля из стаята. Мереше, сравняваше, оглеждаше, а острият му дълъг нос и кръглите, дълбоко хлътнали като на птица очи, бяха само на няколко инча от дъските. Движеше се бързо, безшумно и крадешком. както се движи копят, хванал следа. Неволно си помислих какъв ужасен престъпник би излязъл от него, ако беше обърнал енергичността и прозорливостта си против закона, вместо да ги използва в негова защита. Холмс продължаваше търсенето и си мърмореше, докато най-накрая нададе радостен вик.

– Това се казва късмет! Сега вече не ни очакват особени затруднения. Престъпник номер едно е имал нещастieto да стъпи в креозота.

Личат си леко очертанятията на малкото стъпало ето тук. в края на смраданата гадост. Както виждате, стъклото се е спукало и е започнало да пропуска течността.

– И какво от това? – попитах аз.

– Как какво? Сега той е в ръцете ни. Знаем едно куче. дете би вървяло подир тази миризма до края на света. Ако обикновената глутница може да следва и най-малката диря през цялото графство, то до къде ли би стигнала обучената хрътка при такава силна воня? Сложно е колкото простото тройно правило. Отговорът ще е равен на... А. виж ти! Идат уважаемите представители на закона!

От долу се чуваха тежки стъпки, високи гласове и входната врата с трясък се затръшна.

– Преди да са дошли – каза Холмс. – пипнете тук ръката и крака на клетника. Какво усещате?

– Мускулите са твърди като желязо – отговорих аз.

– Точно така. Те са в състояние на силна спазма, далеч надхвърляща обикновеното трупно вкочавяване. Като прибавите това към изкривените черти на лицето и хипократовата усмивка⁶, наричана в класиката П5115 загоошсия, до какъв извод ще стигнете в разсъжденията си?

– Смърт, причинена от силен растителен алкалоид – отговорих аз. – Вещество, подобно на стрихнин. причиняващо тетаничен гърч.

[# Маслена течност, извличана от буково дърво (хим.). Б. пр.]

[# Язвителна. зловонно-присмехулна усмивка (лат.). Б. пр.]

– Тъкмо тази мисъл ми хрумна в мига. когато видях опънатите мускули на лицето. Щом влязох в стаята, веднага потърсих пътя за проникването на отровата в организма. Видяхте, че намерих трън, забит или изстрелян, но не с голяма сила, в главата. Забележете, че е засегнато мястото откъм дупката в тавана, когато човекът е седял изправен на стола си.

Ето, разгледайте го. Поех го предпазливо и го приближих до светлината на фенера. Беше дълго, остро и черно, с лъскавина близо до върха, сякаш там имаше засъхнала лепкава течност. Тъпият край беше отрязан и загладен с нож.

– Има ли в Англия такива тръни? – попита Холмс.

– Не. разбира се. че няма.

– Всички тези данни ще ви позволят да стигнете до един правилен извод. Но ето че идва редовната войска, в такъв случай опълчението

6. Изменение на лицето, предвещаващо близката смърт (мед.).

може да се оттегли.

Още преди Холмс да свърши, приближаващите стъпки зазвучаха силно по коридора и един много як, едър мъж в сив костюм тежко прекрочи прага на стаята. Беше червендалест, грубоват и прашящ от здраве, с извънредно малки, живи очи, които гледаха пронизателно, заобиколен от подпухнали, увиснали торбички. По петите му вървяха униформен инспектор и все още треперещият Тадиъс Шолто.

– Добра работа ще падне, добра работа! – извика цивилният с приглушен, дрезгав глас. – Но кои са тези хора? Тази къща явно е населена като зайчарник!

– Струва ми се, че ще си спомните кой съм, господин Атълни Джонс – тихо каза Холмс.

– Ха, разбира се! – изхриптя другият. – Вие сте Шерлок Холмс, теоретикът. Никога няма да забравя каква лекция ни изнесохте за всички причини, заключения и изводи в случая със скъпоценните камъни от Бишъпгейт. Признавам, че ни насочихте по вярната следа, но ще се съгласите, че по-скоро се осланяхте на късмет, отколкото на професионално умение.

– Това стана благодарение на най-обикновени разсъждения.

– Е, хайде, хайде! Не се срамувайте да си го признаете. Но какво е това? Лошо, лошо! Само голи факти и никакво място за теоретизиране. Какво щастие, че бях в Норуд по един друг случай! Намирах се в участъка, когато ме уведомиха. Според вас каква е причината за смъртта?

– О, едва ли този случай има нужда от моето теоретизиране – каза иронично Холмс.

– Да, няма. И все пак не можем да отречем, че понякога улучвате право в целта. Божичко! Разбрах, че вратата е била заключена. Изчезнали са скъпоценности на стойност половин милион. А какво е положението с прозореца?

– Беше залостен, но по перваза има следи. – Хм... Щом е бил залостен, следите може да нямат отношение към случилото се. Поне така говори здравият разум. Човекът може да е умрял от някакъв пристъп, но пък скъпоценностите са изчезнали. Аха! Готов съм с теория по въпроса, понякога ми се явяват такива проблисъци. Моля ви, сержанте, и вие, господин Шолто, излезте навън. А приятелят ви може да остане. Какво мислите по въпроса, господин Холмс? Шолто сам си призна, че снощи е бил при брат си. Дали брат му не е умрял внезапно, а Шолто не си е тръгнал със съкровището? Какво ще кажете?

– След което мъртвецът е проявил благоразумието да стане и да

заклучи вратата отвътре?

– Хм... Наистина не издържа на критика. Но нека се опрем на здравия разум. Тадиъс Шолто е брат на този човек, имало е разправия. Само това ни е известно. Никой не е видял пострадалия след като брат му си е отишъл. Леглото му не е използвано. Тадиъс очевидно е силно потресен. Държанието му отблъсква. Виждате, че плета мрежите си около него. Скоро ще го уловя в тях.

– Все още не знаете всички факти – каза Холмс. – Например тази тресчица, която с основание смятам за намазана с отрова, беше забита в главата на жертвата и е оставила видима следа, а това картонче с надписа, който виждате, беше на масата редом с този доста странен инструмент с каменен наконечник. Какво място заемат тези неща във вашата теория?

– Потвърждават я във всяко едно отношение – каза надутото дебелят детектив. – Къщата е пълна с редки индийски предмети. Тадиъс спомена за това, а ако тресчицата е отровна, и самият той, както и някой друг човек, може да я е използвал, за да извърши убийството. Бележката е някаква шмекерия с цел да ни отвлекат вниманието. Единственият въпрос е как убиецът си е тръгнал. И отговорът, разбира се, е дупката в покрива.

И доста чевръсто, като се има предвид едрото му тяло, детективът се изкатери по стълбата и се вмъкна в таванското помещение. Тутакси чухме ликуващия му глас, понеже, беше открил капака към покрива.

– Може би намери нещо – сви рамене Шерлок Холмс, – понякога има проблясъци на разум. П път детективът нададе радостно възклицание. – Е, виждате, че фактите са нещо по-добро от теорията – каза Атълни Джоунс, когато вече слизаше по стълбата. – Мнението ми за случая се потвърждава. Има капак, през който се стига до покрива, при това е открехнат.

– Аз го отворих.

– А, така ли? Значи сте го забелязали? – Инспекторът явно малко се умърлуши, като узна това. – Е, няма значение кой го е видял пръв, нашият човек се е измъкнал оттам. Инспекторе!

– Да, сър – чу се глас от коридора.

– Помолете господин Шолто да влезе. Господин Шолто, мой дълг е да ви уведомя, че всичко, което кажете, може да бъде използвано срещу вас.

В името на кралицата, вие сте арестуван във връзка със смъртта на вашия брат!

– Виждате ли, нали ви казах?! – извика клетият човечец, като размахваше ръце и гледаше ту мене, ту Холмс.

– Бъдете спокоен, господин Шолто – каза му Холмс. – Мисля, че мога да оборя обвиненията против вас.

– Недейте обещава прекалено много, господин Теоретик, недейте! – сопна се детективът. – Да не се окаже по-сложно, отколкото си го мислите!

– Не само че ще го оневиня, господин Джоунс, но и ще ви поднеса като безвъзмезден подарък името и описанието на единия от двамата души, които са се намирали в стаята снощи. Имам причини да смятам, че първото лице се казва Джонатан Смол. Това е доста прост човек, дребен на ръст и пъргав, лишен от десен крак, вместо който има дървена протеза, износена от вътрешната страна. Лявата му обувка е със солиден квадратен нос, а токът е обкован с метална лента. Той е на средна възраст, със силно загоряла от слънцето кожа и е бивш каторжник. Тези няколко подробности може да ви бъдат от полза, прибавени към факта, че кожата на ръцете му доста се е ожулила. А вторият...

– Аха, и втори човек ли има? – присмя се Агълни Джоунс, но не успя да прикрие, че въпреки това точните думи на Холмс му направиха впечатление.

– Вторият е много любопитна личност – продължи Холмс и се завъртя кръгом. – Надявам се, че в скоро време ще мога да ви представя и двамата. Искам да ви кажа нещо насаме, Уотсън!

И Холмс ме изведе на стълбището.

– Неочакваното произшествие съвсем ни накара да забравим каква беше първоначалната цел на нашето идване – рече той.

– Току-що си го помислих – отвърнах аз. – Не е редно госпожица Морстън да остава в този печален дом.

– Така е. Трябва да я изпратите до дома ѝ. Тя живее при госпожа Сесил Форестър в Лоуър Камбъруел, не много далече оттук. Ще ви чакам, ако решите да се върнете. Но може би искате да си починете?

– В никакъв случай. Не мисля, че бих могъл да заспя, преди да узная нещо повече за тази странна афера. Доста страшни картини съм виждал през живота си, но ви уверявам, че следващите една след друга необикновени изненади тази вечер издъно разтърсиха нервите ми. Бих искал обаче да видя всичко докрай заедно с вас, след като бях свидетел на толкова много неща.

– С присъствието си ще ми окажете голяма услуга – каза Холмс. – Ще работим върху случая, без да се обвързваме, и ще оставим това

приятелче Джоунс да търси зелен хайвер колкото си ще. Като изпратите госпожица Морстън, моля ви да отидете на „Пинчин Лейн“ 3 в Ламбет, близо до брега на Темза. В третата къща отдясно живее един препаратор на птици, казва се Шърман. На прозореца ще видите невестулка, уловила зайче. Почукайте и кажете на стария

Шърман, като го поздравите от мене. че веднага трябва да изпрати Тоби тук. Ще го докарате с вашия кабриолет.

– Предполагам, че става дума за куче?

– Да, Тоби е странен мелез с невероятно силно развито обоняние. Предпочитам неговата помощ пред цялата детективска армия в Лондон.

– Непременно ще го доведе. Сега е един. Ако успее да намеря отпочинал кон, ще бъде тук преди три часа.

– А пък аз – каза Холмс – ще видя какво може да се узнае от госпожа Бърнстоун и от слугата индус. който, както обясни Тадиъс Шолто, спи в съседната мансарда. Сигурно ще се поуча о г методите на великия Джоунс и ще слушам и не до там изисканите му саркастични забележки. Wir sind gewöhnt, dass die Menschen verhöhnen, was sie nicht verstehen.⁷

Колко съдържателен е винаги Гьоте!

7. Хората имат навик да се подиграват на онова, което не разбират. – от немски

ГЛАВА 7

СЛУЧКАТА С БУРЕТО

Полицайте бяха дошли с кабриолет и аз го използвах, за да изпра-тя до дома й госпожица Морстън. С присъщото на жените ангелско ми-лосърдие тя приемаше бедата, без да се вълнува, понеже имаше по-сла-бо същество, нуждаещо се от нейната подкрепа. Заварих я ведра и спо-койна редом с уплашената икономка. В кабриолета обаче най-напред й прималая, а после избухна в плач, толкова се бе измъчила от нощните преживявания. По-късно тя си призна, че по време на това пътуване й се е сторило, че се държа хладно и безразлично. Откъде можеше да подо-зира каква борба бушува в моите гърди и с какви усилия се удържах да не изразя чувствата и любовта си към нея още когато държах ръката й в градината? Мислех си, че дори години съвместен живот не биха ми дали възможност да опозная нейната мила и храбра душа така, както в този единствен ден на необикновени събития. Имаше обаче две причини, ко-ито накараха думите на обич да застинат на устните ми. Тя беше слаба и безпомощна, разтърсена духом и тялом. Не можех да се възползувам от такъв миг, за да й натрапвам любовта си. И още нещо, по-лошо – тя бе-ше богата. Ако делото на Холмс се увенчаеше с успех, тя щеше да нас-леди цяло състояние. Беше ли тогава честно и почтено един лекар на по-ловин заплата да търси изгода от близостта, предоставена му от случая? Та нали тя можеше да ме сметне за длънопробен използвач? Непоносо-мо ми беше да поемам риска подобна мисъл да й мине през ума. Съкро-вището от Агра застана като непреодолима преграда между нас.

Докато стигнем дома на госпожа Сесил Форестър, стана близо два часа. Слугите отдавна си бяха легнали, но госпожа Форестър, силно за-интригувана от странното писмо до госпожица Морстън, стоеше будна с надеждата да дочака завръщането й. Затова и вратата ни отвори тя – изящна жена на средна възраст, която за моя радост нежно прегърна през кръста гувернантката си и я поздрави с майчина любов в гласа. Значи госпожицата не беше само платена помощничка, а и почитана приятелка. Бях представен и госпожа Форестър настойчиво ме помоли да вляза и да й разкажа за нашите приключения. Аз обаче обясних, че съм натоварен с важна задача, и от сърце обещах да ги посетя, за да им съобща какъв е развоят на събитията. Когато кабриолетът потегли, кра-дешком погледнах назад и групичката на стъпалата се отпечата

завинаги в съзнанието ми: двете грациозни, прегърнати фигури, полуотворената врата, светлината от преддверието, процеждаща се през цветните стъкла, барометърът, лъскавите метални пречки на стълбището. Зърнах всичко бегло, но спокойствието на този английски дом в сравнение с безумната, тъмна история, която ни бе погълнала, ми действаше утешително.

Колкото повече си мислех, толкова по-безумно и по-тъмно ми се виждаше случилото се. Прехвърлих наум необичайната поредица от събития, докато кабриолетът трополеше по тихите, осветени от газовите фенери улици. Да вземем първоначалния проблем – засега поне той беше все пак ясен. Смъртта на капитан Морстън, изпращането на перлите, обявата, писмото – върху всички тези събития вече беше хвърлена светлина. Те обаче само ни доведоха до още по-голяма и далеч по-трагична загадка. Индийското съкровище, странният план, намерен сред вещите на капитан Морстън, необичайната картина при смъртта на майор Шолто. повторното намиране на съкровището, последвано веднага от убийството на Бартоломю Шолто, крайно особените обстоятелства на престъплението, следите, използването на необичайни оръжия, написаното върху бележката, съпадащо с текста върху схемата на Морстън – в целия този лабиринт човек, не притежаващ редките дарби на моя съквартирант, можеше изобщо да не открие и една улика.

„Пинчин Лейн“ представляваше редица от мизерни двуетажни тухлени къщи в по-ниската част на Ламбет. Доста време чуках на вратата на номер три, преди да ми се обърне внимание. Накрая обаче зад пердето затрептя пламъчето на свещ и от горното прозорче надникна едно лице.

– Върви си по пътя, пияни скитнико! – каза лицето. – Ако не престанеш да вдигаш шум, ще отворя кучкарника и ще насъскам чегирийсет и три кучета по тебе!

– Дошъл съм тъкмо за да пуснеш едно от тях! – казах аз.

– Махай се! – изрева гласът. – Да ме прости господ, в тая торба държа едно менгеме и ще ти го пусна върху главата, ако не се изпариш! – Наистина идвам за едно куче! – извиках аз.

– Хич не ми ги приказвай! – викна господин Шърман. – Тръгвай си, изброя ли до три, дим да те няма!

– Господин Шерлок Холмс... – започнах аз и думите ми имаха такъв магически ефект, че прозорецът се плъзна надолу и след миг вратата беше отключена и отворена. Господин Шърман се оказа висок възслаб старец с приведени рамене, жилест врат и синкави стъкла на очилата.

– Приятелите на Шерлок Холмс са винаги добре дошли – рече той.
– Влизайте. Пазете се от язовеца, хапе. Ах ти. пакостнико, искаш да си ръфнеш от господина. така ли? – Това бе казано на една белка, която провираше злобната си муцуна с червени очички между пречките на клетката. – Не се бойте от змията, сър, това е слепок, няма отровни зъби и го пускам из стаята да гони хлебарките. Не ми се сърдете, че ви срязвах в началото, понеже момчетиите ми се подиграват и често се навъртат тъдява, за да ме будят. Та какво му трябва на господин Шерлок Холмс?

– Трябва му едно от вашите кучета.

– Аха, сигурно иска Тоби.

– Да, това име каза.

– Тоби живее на номер седем вляво.

И старецът тръгна бавно със свещта сред странното семейство от звърчета, с което се бе заобиколил. На неясната, треперлива светлина от всяка цепнатина и всеки ъгъл надзъртаха блестящи очички. Дори по гредите над главите ни имаше смълчани птици, които лениво се местеха от крак на крак, понеже гласовете ни нарушиха съня им.

Тоби се оказа грозно рошаво създание с клепнали уши, смесена ловна порода с белези на шпаньол, цялото на кафяви и бели петна, с много тромава патешка походка. След известно колебание прие от ръцете ми бучката захар, дадена ми от стария естествоизпитател, и като скрепихме така съглашението си, последва ме до кабриолета и през целия път не ми създаде трудности. Часовникът на Норудската кула тъкмо изби три пъти, когато се озовах отново в Пондичери Лодж. Бившият боксьор Макмърдо бил арестуван като съучастник и отведен заедно с господин Шолто в участъка. Двама полицаи пазеха тясната врата, но само като споменах името на детектива, позволиха да мина оттам с кучето.

Холмс стоеше на прага с ръце в джобовете и пушеше лулата си.

– А, водите го! – каза той. – Значи разполагаме с добро куче. Атъл-ни Джоунс си отиде. Откакто тръгнахте, той се развихри неудържимо. Арестува не само приятеля ни Тадиъс, но и пазача, икономката и, индийския слуга. В къщата сме само ние и един сержант горе. Оставете кучето тук и елате да отидем при него.

Завързахме Тоби за крака на масата в хола и отново се изкачихме по стълбите. В стаята нямаше промени, само главното действащо лице бе покрито с чаршаф, В ъгъла дремеше уморен наглед полицаи.

– Услужете ми със сигналното си фенерче, сержанте – помоли

Холмс. – А сега вържете това парче шнур около врата ми, за да ми

свети отпред. Благодаря ви. А сега да смъкна обувката и чорапите си. Дръжте ги долу при вас. Уотсън. Ще се отдам малко на катерене. Натопете кърпичката ми в креозота. Достатъчно. А сега елате за момент с мене на таванчето.

Промъкнахме се през дупката и Холмс отново освети следите в праха.

– Държа да обърнете особено внимание на тези следи каза той. – Виждате ли нещо необичайно в тях?

– Оставени са от дете или от дребна жена – отвърнах аз.

– Извън размерите виждате ли още нещо?

– Приличат на обикновени следи от стъпки.

– Съвсем не. Погледнете тук! В праха е останал отпечатък от дясно стъпало. А сега аз ще стъпя редом с босия си крак. Каква е основната разлика?

– Вашите пръсти са плътно събрани, а при другия отпечатък всеки отделен пръст си личи ясно.

– Точно така. Това е важното, запомнете го. А сега ще бъдете ли така добър да идете до онова закачено с панти прозорче и да помиришете края на рамката? Аз ще остана тук, понеже държа кърпичката.

Изпълних указанията му и веднага усетих силна миризма на катран.

– Там е стъпил, като се е измъквал. Щом на вас не се изплъзна, Тоби пък ще се справи съвсем лесно. А сега тичайте долу, отвържете кучето и се оглеждайте за Блондина.

Докато спля, Шерлок Холмс вече беше на покрива – като огромен светещ червей⁸ много бавно лазеше по билото. Загуби се от погледа ми, понеже се скри зад група комини, но скоро отново се появи и отново се изгуби – мина на задната страна. Заобиколих, отидох отзад и видях, че е седнал върху един от ъгловите корнизи.

[# Френски въжеиграч и акробат, представил се в Лондон през 1861 г. Б. пр.]

– Вие ли сте, Уотсън? – извика той.

– Да.

– Открих мястото. Какво е онова черно нещо долу?

– Каца за вода.

– Капакът ѝ там ли е?

– Да.

– Вижда ли се стълба наблизо?

8. Вид лишена от крила женска светулка. Б. пр.

– Не.

– Проклето да е това приятелче! Тук можеш да си счупиш врата. Трябва да успее и да се спусна оттам, откъдето той е успял да се изкачи. Водосточната тръба ми изглежда доста солидна. Както и да е, потеглям!

Чу се тътрузене на крака и фенерчето започна бавно и уверено да слиза надолу по стената. После Холмс леко скочи върху кацата, а оттам – на земята.

– Лесно беше да проследя пътя му – каза той, като си обу чорапите и обувките. – Навсякъде имаше разхлабени плочи, а в бързината той е изпуснал ей това като потвърждение на диагнозата ми. както се изразяват вие, лекарите.

Предметът, който Холмс ми подаде, беше малка кесия или торбичка, изплетена от цветни тревни стебла и с няколко прости мъниста, навървени по нея. По форма и размери приличаше на табакера. Вътре имаше половин дузина тресчици, остри в единия край и заоблени в другия, като онази, пробила Бартолому Шолто.

– Пъклени изобретения – каза Холмс. – Внимавай ге да не се убедете. Доволен съм, че са у мене, понеже по всяка вероятност човекът разполага само с тези, които намерих. Така страхът, че вие или аз не след дълго можем да получим такъв трън в кожата, няма да е толкова голям. Аз лично бих предпочел куршум от пушка „Мартин“ и „Хенри“. Готов ли сте да се поразходите шест мили пеша, Уотсън?

– Разбира се – отговорих аз.

– Ще издържи ли кракът ви?

– О, да.

– Хайде, Тоби! Хайде, доброто ми куче! Помириши това, Тоби!

И Холмс пхна напоената с креозот кърпичка под носа на кучето, докато създаването стоеше, разкрачило косматите си крака и наклонило смешно глава, като дегустатор, вдъхващ букета от прочуто вино. После Холмс хвърли кърпичката на известно разстояние, върза здраво въже за нашийника на кучето и го заведе до кацата. Създанието веднага започна да квичи с пронизителен, треперлив глас, опря нос в земята, навири опашка и затопурка по следата с такава скорост, че изпгна въжето и ни принуди да бързаме до изнемога.

На изток постепенно се развиделяваше и студената сива светлина позволяваше известна видимост. Четвъртитата масивна къща с черни, втренчили празен поглед прозорци, и високи голи стени, се издигаше печална и самотна зад нас. Пътят ни минаваше право през имението, през рововете и ямите, обезобразили навсякъде земята. Цялото място с

разхвърляните купчини пръст и хилавите храсти имаше болезнен, злокобен вид в унисон с мрачната трагедия, която го бе забулила.

Като стигна до стената, ограждаща имението, Тоби се затича в сянката покрай нея, скимтящ от нетърпение, и накрая спря в един ъгъл, заслонен от младо буково дърво. Там, където се съединяваше стената, имаше няколко измъкнати тухли. Зейналите процепи бяха заоблени в долната част, сякаш често са ги използвали като стъпала. Холмс се изкатери по тях, взе кучето от мене и го пусна отвъд стената.

– Личи отпечатък от ръката на Дървения крак – подхвърли ми той, когато се качих при него. – Нали виждате кървавото петънце върху бялата мазилка? Какво щастие е, че от вчера не е валил силен дъжд! Независимо че имат преднина от двайсет и осем часа, миризмата ще се е задържала на пътя.

Признавам, че когато поразмислих колко голямо е било между временно движението по този лондонски път, ме обзеха съмнения. Страхотовете ми обаче скоро се разсеяха. Тоби не се колебаеше, нито се отклоняваше, а напредваше с типичния си клатушкащ се вървеж. Явно беше, че задушливата воня на креозота преобладаваше над смесицата от други миризми.

– Не смятайте снеха ми в това начинание зависим единствено от случайност та, че едното от тези приятелчета е стъпило в химикала – каза Холмс. – Вече разполагам с данни, които биха позволили да се добера до тях по най-различни начини. Просто в момента това ни е поддръка и понеже съдбата ни го е предоставила, престъпно би било да не го използвам. Така обаче случая спира да бъде обещаната някога чудесна задача за интелекта. Да не беше тази съществена улика, можеше да се заслужи известно признание.

– Има причина за признание, и то в излишък – каза аз. – Уверявам ви, Холмс, че се възхищавам от подхода, с който постигате резултатите в този случай много повече, отколкото когато се занимавахте с убийствата, извършени от Джеферсън Хоуп. Сега според мене става дума за по-дълбоко скрити и по-необясними неща. Как например бяхте в състояние да опишете толкова уверено еднокракия мъж?

– Какво говорите, мили приятелю?! Всичко е самата простота, не искам да си придавам важност. Няма нищо неясно или скрито-покрито. Двама офицери, командувачи каторжническа охрана, научават забележителна тайна – къде има заровено съкровище. Англичанин, който се казва Джонатан Смол, им рисува карта на мястото. Спомнете си, че видяхме това име върху чертежа, притежаван от капитан Морстън. Заради

себе си и своите съобщници Смол го е надписал „Знакът на четиримата“, дал му е малко драматично название. С помощта на този чертеж съкровището е намерено и пренесено в Англия от двамата офицери или само от единия. Можем да предположим, че въпросният човек не е спазил някоя от първоначалните уговорки. Въпросът е защо самият Джонатан Смол не е взел съкровището. Отговорът е очевиден. На чертежа има дата, сложена по времето, когато Морстън е бил тясно свързан с каторжниците. Джонатан Смол и неговите съобщници не са потърсили съкровището, понеже са били каторжници и не е имало начин да действуват.

– Но това са просто предположения – възпротивих се аз.

– Може да се определи и като нещо повече: това е единствената хипотеза, обединяваща фактите. Да видим дали е приложима към данните, които са налице. Майор Шолто се радва на спокойствие няколко години като щастлив притежател на съкровището. Сетне получава от Индия писмо, което доста го уплашва. Какво е научил?

– Че хората, на които е напакостил, вече са излежали присъдата си.

– Или че са избягали. Второто е много по-вероятно, понеже той трябва да е знаел кога изтича срокът им и не би се учудил. И какво прави тогава Шолто? Страхува се да не срещне еднокрак човек, и то, забележете, бял човек, понеже се припознава в един бял търговец и направо стреля в него. На чертежа е изписано само едно име на бял, останалите са индуси или мохамедани. Друг бял човек няма. Затова можем да твърдим със сигурност, че еднокракият и Джонатан Смол са едно и също лице. Струват ли ви се погрешни такива разсъждения?

– Не, разсъждавате точно и ясно.

– А сега да си представим, че сме на мястото на Джонатан Смол. Да приемем неговата гледна точка. Той пристига в Англия с две намерения: да си възвърне онова, което според него му се полага, и да отмъсти на човека, който го е озлочестил. Открива къде живее Шолто и по всяка вероятност се свързва с някого от къщата. Това е икономът Лал Рао, когото не видяхме. Госпожа Бърнстоун го описва като доста неблагонамерена личност. Смол обаче не успява да разбере къде е скрито съкровището, това е било известно само на майора и на починалия верен слуга. Изведнъж Смол узнава, че Шолто е на смъртен одър. Вбесен, че майорът ще отнесе тайната на съкровището в гроба, Смол минава през кръга на охраната и се прокрадва до прозореца на умиращия, но присъствието на двамата сина му попречва да влезе. Подлудял от омраза към покойника, той обаче се вмъква в стаята същата нощ и претърсва личните му книжа с надеждата, че ще открие някаква бележка във връзка със съкровището,

а накрая оставя като спомен за посещението си краткия надпис върху листчето хартия. Несъмнено Смол предварително си е бил наумил, ако отнеме живота на майора, да остави върху тялото нещо подобно, в знак че това не е обичайно убийство, а (от гледна точка на четиримата му съучастници) нещо като раздаване на правосъдие. В криминалните летописи често се срещат подобни странни приумици и обикновено предоставят ценни сведения, насочващи към престъпника. Схванахте ли всичко, което ви казах?

– Да, и то добре.

– И какво му остава тогава на Джонатан Смол? Може само тайно да наблюдава усилията, полагани за търсенето на съкровището. Вероятно той напуска Англия и се завръща през определени периоди. После Бартоломю Шолто открива таванското помещение и Смол тутакси е уведомен за това. Отново се досещаме, че има съучастник от домакинството. Джонатан със своя дървен крак по никой начин не може да се изкатери до високата стая на Бартоломю. Той обаче взема със себе си един доста странен другар, който се справя с тази трудност, но стъпва с босия си крак в креозота. Следва появата на Тоби и куцукане в продължение на шест мили на един военен лекар на половин заплата, който има повредено ахилесово сухожилие.

– Но престъплението не е извършено нито от Джонатан, нито от съучастника му в къщата.

– Правилно. И Джонатан се е възмутил, както може да се съди по това, как е тропал с дървения крак, когато е влязъл в стаята. Той не е имал зъб на Бартоломю Шолто и би предпочел просто да го върже и да му запуши устата. Не е искал да си слага примка на шията. Но положението се е оказало безизходно: дивашките инстинкти на неговия другар са взели връх и отровата си е свършила работата. Тогава Джонатан Смол оставя своя надпис, спуска ковчезето със съкровището през прозореца и излиза по същия път. Това е поредицата от събития, доколкото мога да ги разгадая. Що се отнася до външността му, естествено Смол трябва да е на средна възраст и с опалена от слънцето кожа, щом е излежава присъдата си в пещ като Анда-манските острови. Лесно беше да се изчисли ръстът му по дължината на крачката, а вече знаехме, че има брада. Нали когато Тадиъс Шолто го вижда на прозореца, прави му силно впечатление косматото лице. Не знам дали има още нещо.

– А съучастникът му?

– Е, това не е кой знае каква загадка. Скоро обаче сам ще узнаете всичко. Колко благодатен е утринният въздух! Погледнете онова

облаче, плава като розово перо, отскубнало се от огромно фламинго. Ето и червения рѳб на слънцето, пробива си път през облачната пелена над Лондон. Лъчите му огряват много хора, но се ловя на бас, че един от тях е зает с още по-необикновена задача, отколкото е нашата. Колко нищожни сме ние с дребните си амбиции и възжеления в сравнение с великата сила на природните стихии! Напреднахте ли с вашия Жан-Пол?

– Горе-долу. Стигнах до него чрез Карлайл.

– Все едно че сте вървели по ручея, за да се доберете до езерото, откъдето започва. Карлайл прави една странна, но задълбочена забележка: главното доказателство за истинското величие на един човек се крие в осъзнаването на собственото му нищожество. Както виждате, с доводите си демонстрира талант за сравнение и оценка, което в същината си е доказателство за благородство. Рихтер дава много материал за размисъл. Носите револвер, нали?

– С бастун съм.

– Не е изключено да ни потрѳбва нещо от тоя род, ако влезем в леговището им. Ще оставя Джонатан на вас, но ако другият стане опасен, ще го застрелям.

Както говореше, Холмс извади револвера си и като сложи два патрона, прибра го в десния джоб на жакета.

През цялото това време следвахме Тоби по осеяните с къщурки почти селски пътища, водещи до столицата. Сега обаче вече навлизахме в квартали с улици, където занаятчиите и пристанищните носачи вече се бяха събудили и неугледни жени вдигаха щорите и метяха праговете. Кръчмите с плоски покриви по ѳглите бяха отворени, отвѳтре излизаха грубовати мъже и изтриваха с рѳкави брадите си след сутрешната чаша бира. Улични кучета безцелно скитаха и ни зяпаха с почуда, докато минавахме, но нашият неподражаем Тоби, без да поглежда наляво или надясно, се носеше напред, навел нос към земята, и само от време на време нетърпеливо изскимтяваше в знак, че е попаднал на прясна следа.

[# Или Йохан Фридрих Рихтер (1763–1825), нем. писател. Б. пр.]

Оставихме зад гърба си „Стретам“, „Брикстън“ и „Камбъруел“ и сега вече бяхме на „Кенингтън Лейн“, понеже минахме по странични улички на изток от „Оувъл“⁹. Хората, които преследвахме, явно са се движели на зигзаг, вероятно с намерението да не бъдат на очи. Никога не поемаха по главния път, ако имаше пресечки, които им вършат работа. В началото на „Кенингтън Лейн“ бяха свили наляво през „Бонд“ и

9. Игрище за крикет в южната част на Лондон. Б. пр.

„Майлс“. Там, където втората улица завършва с „Найтс Плейс“, Тоби спря да върви и започна да тича напред-назад с едното ухо наострено, а другото клепнало, като олицетворение на кучешка нерешителност. После започна да се върти в кръг и да ни поглежда от време на време, сякаш искаше да се увери, че му съчувствуваме за това объркване.

– Какво, по дяволите, му стана на това куче? – измърмори Холмс. – Не може да са взели кабриолет или да са отлетели с балон!

– Да не би да са постояли тук по-дълго? – подхвърлих аз.

– А, всичко е наред. Отново тръгна! – каза приятелят ми с облекчение.

Тоби наистина отново пое следата, защото след като души наоколо, изведнъж си науми какво да прави и се хвърли напред още по-енергично и по-упорито. отколкото досега. Явно следата беше по-прясна, защото кучето вече не държеше носа си близко до земята, а теглеше кашката и се опитваше да се отскубне, за да тича неудържимо. По блясъка в очите на Холмс съдех, че според него приближаваше краят на пътешествието ни.

Сега вървахме по „Найн Елмс“. докато стигнахме „Бродерик“ и големия склад за дървен материал на улица „Нелсън“ веднага след странноприемницата „Белия орел“. Кучето, полудяло от възбуда, влезе през страничната врата в оградения двор, където дървосекачите вече работеха. Втурна се през дървените трици и стърготините, изтича по една пътека, заобиколи някакъв вход, мина между две камари трупи и накрая, като изквича победоносно, скочи върху едно голямо буре, все още намиращо се върху ръчната количка, с която е било докарано. С повесен език и премигващи очи Тоби стоеше върху бурето и гледаше ту Холмс, ту мене, за да открие признак на одобрение. Дъгите на бурето и колелата на количката бяха изцапани с тъмна на цвят течност. Целият въздух миришеше на креозот.

Двамата с Шерлок Холмс се спогледахме в недоумение, а после едновременно избухнахме в неудържим смях.

ГЛАВА 8 ДОБРОВОЛЦИТЕ НА УЛИЦА „БЕЙКЪР“

– Ами сега? – попитах аз. – Тоби изгуби славата си на непогрешим.

– Той действуваше според разбиранията си – каза Холмс, свали куче го от бурето и го изведе от двора на склада. – Като си помислите колко много креозот се разнася из Лондон всеки ден, не е чудно, че следващата от нас дия се изгуби. Сега често употребяват креозот, особено за обработване на дървен материал. Клетият Тоби не е виновен.

– Сигурно сега трябва да се върнем на първата дия.

– Да, и за щастие мястото е наблизно. Явно, че кучето се обърка на ъгъла на „Найтс Плейс“, понеже имаше две следи в противоположни посоки. Тръгнахме по грешната дия. Сега ни остава да тръгнем по другата.

Оказа се лесно. Щом заведохме Тоби там, където бе сгрешил, той направи широк кръг и накрая се втурна в нова посока.

– Трябва да внимаваме, да не би да ни отведе до мястото, откъдето е взето бурето с креозот – подхвърлих аз.

– И аз си го помислих. Но забележете, че Тоби ни води по тротоара, докато количката с бъчвата е минала по пътя. Не, вече е уловил истинската дия.

Движихме се към Темза през „Белмонт Плейс“ и улица „Принс“. Спуснахме се по улица „Бруд“ съвсем до реката и стигнахме до малък пристан. Тоби ни отведе до самия му край, изправи се и започна да скимти, загледан в бързея на тъмните води.

– Нямаме късмет – каза Холмс. – Тук са продължили с лодка.

Във водата край пристана и по самия пристан имаше разни плоскодънни и други малки лодки. Заведохме Тоби до всяка от тях и макар че той душеше усърдно, не откри следа.

Недалече от това пригодено за акустиране място се виждаше малка тухлена къща с дървена табела, повесена от втория прозорец. На нея с големи букви бе изписано „Мордекай Смит“, и по-отдолу – „Лодки под наем за час или за ден“. Втори надпис над вратата ни осведомяваше, че има на разположение и парен катер – твърдение, което се подкрепяше от наличието на голям куп кокс върху вълнолома. Шерлок Холмс бавно се огледа и лицето му придоби заплашителен израз.

– Лоша работа – рече той. – Тия приятелчета са по-хитри,

отколкото предполагам. Май са прикрили следите си. Боя се, че имаме работа с предварително разработен план.

Вече приближаваше къщата, когато вратата се отвори и навън излезе къдрокосо шестгодишно момченце, последвано от яка червендалеста жена с голяма гъба за баня в ръка.

– Връщай се да се измиеш, Джак! – извика тя. – Връщай се, непрокопсанико, че ще си дойде баща ти и като те види, ще ни даде да разберем!

– Какво мило детенце! – подходи стратегически Холмс. – Какъв румен малък пакостник! Кажу ми, Джак, искаш ли нещо? Момченцето се замисли за миг и отвърна:

– Искам един шилинг.

– Не предпочиташ ли нещо повече от шилинг?

– Предпочитам два шилинга – каза детето чудо, след като размисли.

– Заповядай, вземи! Чудесно момченце имате, госпожо Смит!

– Бог да ви поживи, сър, не ще и дума. Идва ми до гуша да се оправям с него, особено когато мъжа ми го няма дни наред.

– Няма ли го сега? – попита Холмс разочаровано. – Много жалко, исках да говоря с него.

– Няма го от вчера сутринта, сър, и да си кажа правичката, взе да ме е страх за него. Но ако ви трябва лодка, сър, може и аз да ви услужа.

– Исках да наема парния катер на господин Смит.

– Бог да ви поживи, сър, та той тръгна с катера. Точно това ме притеснява, знам, че има въглища колкото да стигне до Улидж и да се върне. Ако беше тръгнал с шлепа, нямаше да се безпокоя, често ходи по работа чак до Грейвзанд и ако не свърши, остава да преспи там. А закъде е с катера без въглища?

– Може да е купил от някой пристан по-надолу по реката.

– Може, сър, ама никога не го прави. Често се ядосва какви пари искат за един-два чувала. Пък и човекът с дървения крак нещо не ми хареса, лицето му е грозно и приказките му не са нашенски. Какво непрекъснато се навърта тука?

– Човек с дървен крак ли? – престори се на изненадан Холмс.

– Да, сър, мургав мъж с маймунско лице, който много пъти търси моя старец. Събуди го предната нощ, при това мъжът ми е знаел, че ще дойде, понеже беше приготвил катера. Право ви казвам, сър, не ми излиза от ума каква е тая работа.

– Скъпа госпожо Смит, нима има причини да се плашите? – сви

рамене Холмс. – от къде сте сигурна, че тъкмо еднокракият е идвал през нощта? Не разбирам защо смятате така.

– По гласа го познах, сър, той има дебел и някак приглушен глас. Почука на прозореца, трябва да беше към три часа. Рече: „Гръгвай, приятел, време е да поемем поста.“ Старецът ми събуди Джим, той е най-големият пи син, и заминаха, без да ми кажаг нито дума. Чух как дървеният крак потропва по камъните.

– А сам ли беше еднокракият?

– Не съм сигурна, сър, не мога да знам. Не чух да има още някой.

– Жалко, госпожо Смит, понеже имах нужда от парен катер, а съм чувал хубави думи за... Чакайте, как му беше името?

– „Зора“, сър.

– А, да. Не беше ли „Зора“ един стар зелен катер с жълта ивица и много широка палуба?

– Не, сър. „Зора“ е красив малък катер, не по-лош от другите.

Наскоро го боядисахме, сега е черен с две червени ивици.

– Благодаря ви. Надявам се, че скоро ще имате вести от господин Смит. Понеже ще вървя по реката, ако видя някъде „Зора“, ще обадя на мъжа ви, че се притеснявате. Черен ли казахте, че е коминът?

– Не, сър. Черен е, но с бяла ивица.

– А, да. Корпусът беше черен. Довиждане, госпожо Смит. Уотсън, виждам лодкар, който ще ни превози до отсрещния бряг. Докато седяхме на кърмата, Холмс каза:

– Най-важного при разговор с такива хора е никога да не им показвате, че сведенията, които ви дават, имат каквото и да е значение. Направите ли го, стават неми като риби. А престорите ли се, че ги слушате насила, много вероятно е да научите каквото ви интересува.

– Сега вече е ясно накъде ще поемем – казах аз.

– Какво бихте предприели тогава?

– Бих наел катер, за да потърсим „Зора“ по реката.

– Скъпи приятелю, такава задача е колосална. „Зора“ може да е спрял на който и да е пристан по бреговете от тук до Гринич. Под моста в продължение на мили има направо лабиринт от места за акостиране. Ще са ви необходими много дни, за да ги обиколите сам, без чужда помощ.

– Тогава се обърнете към полицията.

– Не. Вероятно ще се обадя на Атълни Джоунс в последния момент. Той не е лош човек и не бих желал да го злепоставя професионално с

някое свое действие. Но ми се иска след като стигнахме толкова далече, да се справя сам.

– Не може ли тогава да дадем обява във вестниците, за да получим сведения от собствениците на пристани?

– Ще стане още по-лошо! Нашите хора ще узнаят, че преследвачите са по петите им, и ще напуснат страната. И без това по всяка вероятност ще го сторят, но докато смятат, че не ги заплашва никаква опасност, няма да бързат. В този смисъл енергичността на Джоунс ще ни е от полза, защото неговото мнение за случая непременно ще си пробие път в печата и бегълците ще решат, че се върви по грешна следа.

– Тогава какво ще правим? – попитах аз тъкмо като спряхме близо до затвора на „Милбанк“.

– Ще вземем този файтон, ще се приберем у дома, ще закусим и ще поспим един час. Сигурно ни е писано и тази нощ да бъдем на крак. Кочияшо, спри на някоя телеграфна станция! А Тоби ще задържим, може пак да ни потрѣбва.

Спряхме пред пощата на улица „Грейт Питър“ и Холмс телеграфира.

– Кажете, как мислите, до кого изпратих телеграмата? – попита той, когато отново потеглихме.

– Никаква представа нямам.

– Спомнете си за доброволния полицейски отряд на улица „Бейкър“, който използвах в случая Джеферсън Хоуп, нали?

– И още как – разсмях се аз.

– Тъкмо сега помощта му ще бъде неопенима. Ако не успеем, пазя в резерва и други ходове, но най-напред ще опитам с момчетата. Телеграмата изпратих до Уигинс, тяхното неумито лейтенантче, и очаквам, че ще се появи заедно с шайката още преди да сме свършили със закуската.

Вече беше някъде между осем и девет часът и аз усещах силните последствия от поредицата нощни вълнения. Бях отпуснат и уморен, със замъглено съзнание и отпаднало тяло. Липсваше ми професионалното въодушевление, което крепеше моя другар, и не можех да гледам на станалото като на отвлечен мисловен проблем. Колкото до смъртта на Бартоломю Шолто, чух малко хубави думи по негов адрес и не можех да изпитвам силна антипатия към убийците му. Съкровището обаче беше друга работа. То, или поне част от него, принадлежеше на госпожица Морстън. Докато имаше някаква надежда да се намери, бях готов да посветя живота си на тази цел. Вярно е, че ако го откриех, госпожица Морстън щеше да стане непостижима за мене. Но само една дребнава и

егоистична любов би се повлияла от такава мисъл. Щом Холмс можеше да се посвети на откриването на престъпниците, то аз имах десетократно по-важна причина да търся усилено съкровището.

Изкъпах се във ваната на улица „Бейкър“, преоблякох се в чисти дрехи и се почувствувах чудесно освежен. Когато се върнах в гостната, заварих масата сложена и Холмс вече сипваше кафето.

– Ето, вижте! – засмя се той и ми посочи отворения вестник. – Енергичният Джоунс и вездесъщият журналист са се споразумели. Но случаят вече ви дотегна. По-добре първо си изяжте шунката и яйцата.

Взех вестника от него и прочетох кратката бележка, озаглавена „Загадъчна случка в Тъпър Норуд“.

„Снощи към дванайсет часа (с това започваше вестник «Стандард») господин Бартолому Шолто, живеещ в Пондичери Лодж, Тъпър Норуд, е бил намерен мъртъв в стаята си при обстоятелства, говорещи за престъпление. Доколкото успяхме да научим, по тялото на господин Шолто не са намерени следи от насилие, но е изчезнала ценна колекция индийски скъпоценни камъни, които покойният господин е наследил от своя баща. Първи открили станалото Шерлок Холмс и доктор Уотсън, посетили местопроизшествието заедно с господин Тадиъс Шолто, брат на покойния. По невероятно и щастливо стечение на обстоятелствата господин Атълни Джоунс, добре известният служител в детективската полиция, се намирал в Норудския участък и половин час след като се вдигнала тревога, вече бил в Пондичери Лодж. Той веднага насочил способностите си на вещ и опитен професионалист към търсене на престъпниците и усилията му били възнаградени: вече са арестувани братът Тадиъс Шолто, икономката госпожа Бърнстоун, слугата индиец Лал Рао и пазачът на име Макмърдо. Напълно сигурно е, че къщата е била добре позната на крадеца или крадците, защото добре известните специални познания на господин Джоунс и умението му да прави детайлни наблюдения му дадоха възможност да докаже категорично, че злодеите не може да са влезли през вратата или прозореца, а сигурно са се вмъкнали през покрива на сградата, а после и през затворения с капак вход към помещението, свързано със стаята, където е намерен трупът. Този факт както се изясни, доказва категорично, че не става дума за случаен обир. Бързите и енергични действия на служителите на закона свидетелствуват какво голямо предимство

е в такива случаи наличието на един деен и изкусен ум. Можем само да смятаме, че всичко това е довод в полза на хората, желаещи по-голямо разсъредоточаване на детективите, така че те да бъдат в по-близък и по-ползотворен допир със случаите, които разследват по задължение.“

– Великолепно, нали? – засмя се Холмс, като отпиваше от кафето. – Вие как смятате?

– Смятам, че едва сме се отървали да не арестуват и нас като престъпници.

– И аз съм на същото мнение. Не бих могъл да гарантирам, че ще бъдем в безопасност, ако Джоунс получи нов прилив на енергия.

В този миг на входната врата силно се позвъни и гласът на нашата хазайка госпожа Хъдсън се извиси до вопъл на протест и недоумение.

– Господи, Холмс – казах аз и се надигнах от масата, – струва ми се, че наистина идват да ни приберат.

– Не, не е стигнало чак дотам. Това е помощният детективски отряд на улица „Бейкър“, това са доброволците.

Докато говореше, по стълбите се чу топуркане от боси крака, прозвучаха викове и в стаята влетяха дузина мръсни и окъсани малки уличници. Независимо от бурното им появяване, те показаха известна дисциплина, понеже веднага застанаха в редица и впериха в нас очаквателни погледи. Едно от момчетата, по-високо и по-голямо на години от останалите, пристъпи напред с чувство на професионално превъзходство, което изглеждаше много смешно за такова невзрачно малко плашило.

– Получих съобщението ви, сър, и веднага ги доведох – каза то. – За билети отидоха три шилинга и половина.

– Заповядай – каза Холмс, като извади няколко сребърни монети. – В бъдеще момчетата ще докладват на теб, Уигинс, а ти ще докладваш на мене. Не бива да подлагате къщата на такива нападения. Както и да е, сега поне всички ще чуят нарежданията ми. Искам да науча местоположението на парния катер „Зора“, собственост на Мордекай Смит. Катерът е черен с две червени ивици, коминът му е черен с бяла ивица. Намира се някъде по Темза. Искам един от вас да стои на пристана срещу „Милбанк“, където може да се завърне катерът на Смит. Другите трябва да се разделят и да търсят навсякъде и по двата бряга. Обадете ми се веднага, щом научите нещо. Разбрахте ли добре всичко?

– Да, началник – каза Уигинс.

– Заплащането ще бъде по старата тарифа плюс гвинея за момчето,

което открие катера. Ето ви аванс за един ден. А сега тръгвайте!

Холмс раздаде на всеки по шилинг, момчетата шумно слязоха по стълбите и миг по-късно ги видях да се носят по улицата.

– Ако катерът не е потънал, ще го намерят – каза Холмс, като стана от масата и запали лулата си. – Те се пъхат навсякъде, всичко виждат и всичко чуват. До вечерта очаквам да открият „Зора“. А ние нямаме какво да вършим, докато не научим резултатите. Няма как да съединим прекъснатата диря, докато не намерим „Зора“ или Мордекай Смит.

– Тоби може да изяде тези остатъци. Лягате ли си, Холмс?

– Не. Не съм уморен. Моят организъм е особен. Не си спомням да съм бил уморен от работа, докато безделието направо ме изтощава. Ще пуша и ще размишлявам върху тази странна работа, в която ни въведе прекрасната ми довереница. Би трябвало всичко да е от лесно по-лесно. Бездруго хората с дървен крак не се срещат често, а пък вторият човек според мене е направо изключителен.

– Пак говорите за втория!

– Поне пред вас не искам да го представям като загадка. Но вие сигурно сте си създали собствено мнение. Да видим с какви данни разполагаме... Имаме миниатюрни следи, пръсти, които никога не са били стягани от обувки, боси нозе, тояга, завършваща с камък, голяма ловкост, малки отровни стрели. Как ви се вижда всичко това?

– Човекът е дивак! – възкликнах аз. – Сигурно е някой от индийците, свързани с Джонатан Смол.

– Едва ли – каза Холмс. – В първия миг, когато видях странните оръжия, и аз бях склонен да мисля така, но особеният характер на следите ме накара да коригирам възгледите си. Между обитателите на Индийския полуостров има дребни хора, но никой от тях не би могъл да остави такива следи. Истинският индус е с издължено и тясно стъпало. Мохамеданинът се обува със сандали и палецът е отделен от другите пръсти, понеже кайшката обикновено минава помежду им. Стреличките могат да се изпращат само по един начин: издухани през тръба. Къде останата нашият дивак?

– В Южна Америка – наслуки подхвърлих аз.

Холмс протегна ръка и взе от полицата един обемист том.

– Това е първият том от географския справочник, който издават сега. Може да се каже, че е най-меродавен. Да видим какво пише... – „Андамански острови. Разположени на 340 мили северно от Суматра, в Бенгалския залив.“ Хм-хм. А по-нататък? – „Влажен климат, коралови рифове, акули, пристанище – Блер, лагер за каторжници, остров Рътланд,

бедфордии...“ Аха, ето! – „Туземците от Андаманските острови могат да претендират за определението, че са най-дребните хора на земята, макар че някои антрополози отдават предпочитанията си на африканските бушмени, калифорнийските индианци и населението на Огнена земя. Средният ръст е доста под четири стъпки, макар че има възрастни индивиди, много по-ниски от посоченото. Андаманците са свирепи, мрачни и несдържани хора, макар че проявяват силна приятелска привързаност, ако се завоюва доверието им.“ Обърнете внимание на това, Уотсън. А сега чуйте по-нататък... – „Те са грозни по природа, имат огромни глави с неправилна форма, малки очи с жесток поглед и разкривени черти. Ръцете и краката им обаче са с необикновено дребни размери. Андаманците са толкова несдържани и свирепи, че всички усилия на британските власти да ги спечелят в някаква степен на своя страна са се проваляли. Те са страшилище за корабкрушенците, разцепват с тояги, завършващи с камък, главите на оцелелите или ги убиват с натопени в отрова стрели. Такива кланета неизменно завършват с канибалско угощение.“ Какви мили, дружелюбни хора, Уотсън! Ако нашият човек е бил оставен да действа според разбиранията си, работата е можела да вземе отвратителен обрат. Мисля си, че при сегашното положение Джонатан Смол би дал мило и драго да не го беше наемал.

[# Дървета от семейство сложноцветни. Б. пр.]

– Но как се е събрал с такъв странен другар?

– Е, нямам представа. След като обаче вече решихме, че Смол идва от Андаманските острови, присъствието на островитянина не е чудно. Положително след време ще узнаем цялата истина. Вижте какво, Уотсън, изглеждате ми уморен до смърт. Полегнете на дивана, ще се опитам да ви приспя.

Аз легнах, а Холмс взе от ъгъла цигулката си и започна да свири тихо някакъв унесен, мелодичен напев – несъмнено собствено съчинение, защото той притежаваше забележителни импровизаторски способности. Смътно си спомням мършавото му тяло, съсредоточения израз и веждите, които се местеха нагоре-надолу. После сякаш кротко се понесох по ласкавото море от звуци, докато се озовах в царството на сънищата, където отгоре ме гледаше милото лице на госпожица Морстън.

ГЛАВА 9 БЕРИГАТА СЕ КЪСА

Когато се събудих освежен и с възстановени сили, вече беше късно следобед. Шерлок Холмс продължаваше да седи в същата поза, само дето бе оставил настрана цигулката и четеше в захлас. Щом се размърдах, той ме погледна и видях, че е мрачен и угрижен.

– Спахте дълбоко – каза той. – Боях се, че разговорът ни ще ви събуди.

– Нищо не съм чул – отвърнах аз. – Значи имате нови вести? „;

– За жалост нямам. Признавам, че съм изненадан и разочарован. Очаквах вече нещо определено. Уигинс ми докладва току-що. Твърди, че няма следи от катера. Тази задръжка е неприятна, защото всеки изгубен час е от значение.

– Мога ли да помогна с нещо? Вече съм напълно бодр и готов за поредната нощна разходка.

– Не, няма какво да вършим. Остава ни само да чакаме. Ако излезем, може да се получи съобщение в наше отсъствие и така ще забавим събитията. Вие сте свободен да правите каквото искате, но аз оставам на пост.

– Тогава ще прескоча до Камбъруел да посетя госпожа Сесил Форестър. Вчера ме покани.

– Госпожа Сесил Форестър ли? – погледна ме насмешливо Холмс.

– Е, и госпожица Морстън, разбира се. Много искат да узнаят какво се е случило.

– Не бих споделял подробности – подхвърли Холмс. – Никога не бива да се доверявате изцяло на женския пол, дори на най-добрите му представителки.

Не благоволих да споря по това чудовищно изявление, а подхвърлих:

– Ще се върна след час-два.

– Така да бъде. Желая ви успех! Все пак, щом ще прекосявате реката, най-добре отведете и Тоби, понеже ми се струва, че засега едва ли ще ни потрябва.

Взех кучето, както се полага, и го върнах заедно с половин златна лира на стария естественик от «Пинчън Лейн». В Камбъруел заварих госпожица Морстън малко уморена след нощните приключения, но

нетърпеливо очакваща вести. И госпожа Форестър прояви голям интерес. Разказах им всичко, което правихме, но им спестих по-ужасните моменти от трагедията. Макар че говорих за смъртта на господин Шолто например, не споменах изобщо как и с какви средства е бил убит. Ала независимо от спестените подробности те доста се стреснаха и изумиха.

– Каква романтична история! – възкликна госпожа Форестър. – Озлочестена дама, съкровище за половин милион, черен людоед, еднокрак злодей. Вместо обичайния дракон и коварния граф.

– И двама странствуващи рицари, притекли се на помощ – подхвърли ми госпожица Морстън със светнали очи.

– О, Мери, та твоето благоденствие зависи от това дирене. Струва ми се, че си доста безразлична. Само си представи какво значи да си богата и светът да бъде в краката ти!

Сърцето ми трепна радостно, като забелязах, че госпожицата не показва да е въодушевена от подобни изгледи. Напротив, тя тръсна гордо глава, сякаш темата не ѝ се виждаше много привлекателна.

– Безпокоя се единствено за господин Тадиъс Шолто – каза тя. – Нищо друго няма значение, но аз мисля, че той се държа извънредно любезно и почтено от начало до край. Наш дълг е да го избавим от ужасното и неоснователно обвинение.

Едва привечер напуснах Камбъруел и докато стигна у дома, вече се стъмни. Книгата и лулата на другаря ми бяха до креслото, където седеше, но самият Холмс бе изчезнал. Огледах се с надеждата да видя бележка, но бележка нямаше.

– Предполагам, че господин Шерлок Холмс е излязъл – казах на госпожа Хъдсън, която влезе да спусне щорите.

– Не, сър. В стаята си е, сър. Знаете ли, сър – продължи тя с глас, снижен до внушителен шепот, – боя се, че ще се поболее.

– Защо, госпожо?

– Държи се доста странно, сър. След като излязохте, крачи ли, крачи нагоре-надолу, нагоре-надолу, чак се уморих да чувам стъпките му. После чух, че си говори на глас, нещо негодува и всеки път, когато на вратата се позвънеше, той изскачаше горе на стълбите и питаше:

«Какво има, госпожо Хъдсън?» А сега се е затворил, но чувам, че пак обикаля стаята. Дано господин Холмс не се разболе, сър. Позволих си да му спомена за един успокоителен цяр, обаче той така ме изгледа, сър, че не помня как излязох от стаята.

– Не смятам, че има основания да се тревожите, госпожо Хъдсън – отвърнах аз. – И друг път съм го виждал в такова състояние. Има си

някакви притеснения, затова не може да си намери място.

Помъчих се да говоря с уважаемата ни хазийка с небрежен тон, макар че и самият аз малко се обезпокоих, когато от време на време в дългата нощ все така чувах глухо отекващите стъпки на другаря ми, защото знаех, че духът му се терзае от неволното бездействие.

На закуска Холмс изглеждаше изтощен и измъчен, а на страните му трескаво горяха червени петна.

– Съсипвате се, човече – подхвърлих аз. – Чух как обикаляхте през нощта.

– Да, не можах да заспя – отвърна той. – Този дяволски проблем ме обсеби напълно. Непоносимо е да си възпиран от една дребна пречка след като си се справил с всички други трудности. Зная за мъжете, за катера, за какво ли не и въпреки това не узнах нищо повече. Включих в работата допълнителни сили, използвах всеки човек, с когото разполагам. И двата бряга на реката са претърсени, но резултат няма, а и господин Смит не се е обадил на съпругата си. Скоро ще стигна до заключението, че са потопили плавателния съд. Но има неща, които не подкрепят този извод.

– Или пък госпожа Смит ни е насочила по лъжлива следа.

– Не, смятам, че това е изключено. Направих запитвания, има катер, отговарящ на нейното описание.

– Може ли да са тръгнали против течението?

– И за тази възможност мислих. Има група, която ще претърси бреговете чак до Ричмънд. Ако и днес не получа вести, утре ще се заема сам – ще търся по-скоро мъжете, а не катера. Но съм сигурен, сигурен съм, че ще научим нещо.

За съжаление нищо не научихме. Нямаше вести нито от Уигинс, нито от останалите помощници. Повечето вестници публикуваха статии за Норудската трагедия. Всички, изглежда, имаха доста враждебно отношение към клетия Тадиъс Шолто. Никъде обаче не се споменаваха нови подробности, освен че на другия ден ще има дознание. Вечерта отидох нешком до Камбъруел да докладвам на дамите за неуспеха ни и като се върнах, заварих Холмс обезсърчен и някак навъсен. Почти не отговаряше на въпросите ми и цяла вечер се занимава с неразбираеми химически анализи, изискващи нагриването на безброй реторти и дестилрането на пари, като всичко завърши накрая с воня, която едва не ме прогони от жилището. Мина полунощ, а аз продължих да чувам звънтенето на епруветките, по което съдех, че все още е зает със своя смрадлив опит.

На зазоряване се стреснах, събудих се и с учудване видях, че Холмс стои до леглото ми. облечен в груби моряшки дрехи, с късо дебело палто и прост червен шал около врата.

– Ще тръгна по реката, Уотсън – каза той. – Премислих го от всички страни и виждам само един изход. При всяко положение си струва да се опита.

– Значи тогава бих могъл да ви придружа, нали? – попитах аз.

– Не, ще има много по-голяма полза, ако останете тук като мой представител. Тръгвам с нежелание, понеже е съвсем сигурно, че през деня ще се получат някакви сведения, макар Уигинс да изглеждаше обезверен снощи. Моля ви да отваряте всички получени писма и телеграмите и да действувате според преценките си, ако научите нещо ново. Мога ли да разчитам на вас?

– Несъмнено.

– Боя се, че няма начин да ми телеграфирате, защото не знам със сигурност къде ще бъда. Но ако сполуча, ще се завърна скоро. А дотогава непременно ще узная едно-друго.

До закуска нямаше вести от Холмс. Когато обаче отворих «Стандард», видях, че отново пише по нашия въпрос:

– Във връзка с трагедията в Ъпър Норуд има причини да смятаме, че случаят обещава да бъде още по-сложен и загадъчен, отколкото се предполагаше първоначално. Новите сведения доказват, че е напълно невъзможно господин Тадиъс Шолто да има пръст в цялата работа. Снощи той и икономката госпожа Бърнстоун бяха освободени. Смята се обаче, че полицията разполага с улики за истинските виновници и с тях се е заел господин Атълни Джоунс от Скотланд Ярд, добре известен със своята енергичност и прозорливост. Очаква се всеки миг да бъдат извършени нови арести.“

– Дотук добре – помислих си аз. – Поне приятелят ни Шолто е във от опасност. Чудя се какви ли са новите улики, макар че този стереотип се използва винаги, когато полицията сбърка в нещо.

Захвърлих вестника на масата, но в същия миг погледът ми бе привлечен от съобщение в рубриката за обяви. Гласеше следното:

– Изчезнали: Мордскай Смит, лодкар, и синът му Джим. отплавали от пристана на Смит във вторник към три часа през нощта с парния катер „Зора“, черен с две червени ивици и с черен комин с бяла ивица. Награда от пет лири ще бъде изплатена на всеки, който може да съобщи на госпожа Смит на пристана Смит; или на улица „Бейкър“ 221 сведения за местонахождението на гореспоменатите Мордекий Смит и катера

„Зора“.

Това явно бе работа на Холмс. Доказваше го посоченият адрес – улица „Бейкър“. Стори ми се доста изобретателно, понеже, ако бегълците прочетяха обявата, щяха да открият в нея само напълно естественото безпокойство на една съпруга за изчезналия ѝ съпруг.

Денят ми се стори дълъг. Всеки път, когато се почукаше на входната врата или чуех отекващи стъпки на улицата, аз си казвах, че или Холмс се завръща, или носят отговор на обявата му. Опитвах се да чета, но мислите ми се отклоняваха към странното ни дирене и нелепата двойка злодеи, които преследвахме. Чудех се дали в разсъжденията на моя другар нямаше някаква основна грешка. Дали той не бе станал жертва на собствената си огромна заблуда? Възможно ли беше неговият жив и прозорлив ум да е изградил тази дръзка теория върху неверни предпоставки? Досега не бях забелязал да греша, но дори и най-задълбочените разсъждения може понякога да лъжат. Помислих си, че и Холмс би могъл да се обърка от стремеж към свършена логика, понеже предпочита, когато има подръка нещо просто и обикновено, да го обяснява като неясно и чудновато. От друга страна, аз лично бях видял доказателствата и бях чул основанията за неговите заключения. Прехвърлях през ума си дългата верига от отбрани обстоятелства, в голямата си част маловажни, но все водещи в една посока, и не можах да не призная, че дори ако обясненията на Холмс са неточни, върнатата теория положително е също толкова изумителна и чудна.

В три часа следобед на входната врата продължително се позвъни, в предверието прозвуча повелителен глас и за моя изненада посетителят се оказа самият Атълни Джоунс. Този Атълния Джоунс обаче много се различаваше от деловия и изкусен капацитет, изповядващ здравия разум, който така уверено пое случая в Ъпър Норуд. Изглеждаше съкрушен, а държанието му бе станало смирено и едва ли не почтително.

– Добър ден, сър, добър ден! – поздрави ме той. – Разбрах, че господин Шерлок Холмс е излязъл.

– Да, и не зная кога ще се върне. Може би желаете да го почакате? Седнете на креслото и опитайте една от тези пури.

– Благодаря, с удоволствие – каза Джоунс, изтривайки лицето си с червена копринена кърпичка.

– Ще пийнете ли уиски и сода?

– Може, половин чаша. Много е горещо за сезона, пък и ме притесняват и мъчат доста неща. Нали знаете теорията ми за Норудския случай?

– Спомям си, че я изложихте.

– Е, принудих се да я преразгледам. Смятах, че съм уловил здраво в мрежата си господин Шолто, но изведнъж той се измъкна от: една дупка в средата. Успя да представи алиби, което е непоклатимо. От времето, когато е напуснал стаята на брат си, непрекъснато е бил с някого. Следователно не може да се е катерил по покриви и да е влизал в тавани. Случаят е много неясен и професионалната ми чест е застрашена. Много разчитам на някаква помощ.

– Всеки изпада в положение да се нуждае от помощ – казах аз.

– Вашият приятел Шерлок Холмс е чудесен човек, сър – доверително ми събщи с приглушен глас Джоунс. – Този млад човек не признава поражението. Известно ми е, че се е занимавал с много случаи, но не зная случая, който не е успявал да изясни. Методите му са нетрадиционни и понякога може би прави твърде прибързани заключения, но като цяло смятам, че от Холмс би излязъл твърде обещаващ полицейски служител, все едно дали това е само мое мнение. Днес получих телеграма от него, от която съдя, че разполага с някакви улики по историята с Бартоломю Шолто. Вижте какво ми пише.

Джоунс извади телеграмата от джоба си и ми я подаде. Беше изпратена от Поплар на пладне. Гласеше: „Веднага идете на улица «Бейкър». Ако не съм се завърнал, почакайте ме. Почти съм по дирите на шапката от случая Шолто. Можете довечера да ни придружите, ако искате да присъствувате на последния етап.“

– Звучи добре. Изглежда, че Холмс отново е попаднал на следата – казах аз.

– Значи и той е допуснал грешка! – с явно доволство възкликна Джоунс. – Случва се и на най-способните от нас да се объркат. Разбира се, това може би ще излезе лъжлива тревога, но моят дълг на служител на закона е да не пренебрегвам нито една възможност. А, иде някой! Може би е Холмс.

По стълбите отекнаха тежки стъпки, чуваше се хъхрене и пухтене, както когато останеш съвсем без дъх. Един-два пъти човекът спря, сякаш изкачването му дойде много, но накрая се запъти към нашата врата и влезе. Външният му вид отговаряше на звуците, които чухме. Беше възрастен, облечен в износени моряшки дрехи, със старо късо палто, закопчано догоре. С превит гръб, краката не го държаха, дишаше като астматик. Подпираше се на дебела дъбова тояга и раменете му се повдигаха от усилието да поема въздух с дробовете. На врата му имаше вързано шарено шалче, което скриваше отчасти лицето и се виждаха само

живите му тъмни очи с надвисналите над тях побелели вежди и големите посивели бакенбарди. Като цяло ми направи впечатление на почтен морски вълк, който е остарял и обеднял.

– Какво има, добри човече? – попитах го аз. Той ме изгледа бавно и втрещено, както е характерно за възрастните хора, и попита в отговор:

– Тук ли е Шерлок Холмс?

– Не, но ме остави да го замествам. Може да ми съобщите каквото имате да му казвате.

– Трябва да му го кажа лично – рече старецът.

– Но нали ви обясних, че го замествам? За катера на Мордекай Смит ли става дума?

– Да. Зная къде е. Зная и къде са хората, които господин Холмс търси. Зная и къде е съкровището. Зная всичко.

– Тогава ми го кажете и аз ще уведомя господин Холмс.

– Трябва да му го кажа лично – повтори посетителят, сприхав като всеки човек на преклонна възраст.

– Тогава ще се наложи да го почакате.

– Ами, да си изгубя целия ден да угаждам на някого! Щом господин Холмс не си е в къщи, да се оправя сам. Вие и двамата не ми харесвате, тъй че думичка няма да ви кажа.

И човекът се затътри към вратата, но Атълни Джоунс му препречи пътя.

– Почакайте малко, приятелю! – каза той. – Разполагате с важни сведения и не може да си идете току-така. Колкото и да не ви се нрави, ще ви задържим, докато се върне Холмс.

Старецът се опита да се измъкне през вратата, но Атълни Джоунс я затисна с широкия си гръб и се разбра, че всяка съпротива е безполезна.

– Хубаво се държите, няма що! – затропа старецът с тоягата си. – Идвам да се срещна с почтен господин, а вие двамата, дете ви виждам за пръв път в живота си, ме хващате и се държите по такъв начин!

– Няма да бъдете ощетен – казах аз. – Ще ви заплатим и за изгубеното време. Седнете на дивана, не вярвам да се наложи да чакате дълго.

Той доста се начумери, но прекоси стаята и седна, подпрял глава с ръце. Ние с Джоунс продължихме да пушим пурите си. Изведнъж обаче с изненада чухме гласа на Холмс.

– Мисля, че и на мен може да предложите пура! Както се бяхме разположили в креслата, направо подскочихме. А Холмс седеше наблизко и ни гледаше с кротко доволство.

– Холмс! – възкликнах аз. – Значи вие сте тук? А къде е старецът?

– Ето го! – отвърна Холмс и вдигна куп бели власи. – Тук са перуката, бакенбардите, веждите, всичко! Мислех си, че съм предрешен доста сполучливо, но не очаквах, че ще устоя и на такова изпитание.

– Ама че мошеник! – възкликна крайно доволен Джоунс. – От вас е можело да излезе актьор, и то изключителен. Кашлицата ви беше като на питомник от приют, а немощните нозе струват десет лири седмично. И все пак блясъкът в очите ми се стори познат. И както виждате, не успяхте да ни се изплъзнете.

– Целия ден работих в този вид – обясни Холмс, като си запали пура. – Работата е там, че повечето престъпници вече ме познават, особено откакто моят приятел Уотсън публикува някои от случаите. Така че можех да предприема военни действия само ако се предреша, макар и простичко. Получихте ли телеграмата ми?

– Да, заради нея дойдох.

– Докъде стигна разследването ви?

– До задънена улица. Наложих се да освободя двама от задържаните, а и срещу другите двама няма улики,

– Нищо. Ние ще ви предоставим техни заместници. Обаче ще се наложи да изпълнявате моите нареждания. Нямам нищо против да получите всички официални почести, но ще трябва да казвате репликите, които аз ви посоча. Съгласен ли сте?

– Напълно, щом това ми осигурява да се добера до виновниците.

– Добре тогава. Най-напред ще имам нужда от бърз полицейски катер, парен, който да бъде на Уестминстърския пристан в седем часа.

– Лесно ще го осигурия. Бездруго там се навърта катер, но ще се обадя по телефона отсреща, за да е сигурно.

– Трябват ми също двама яки мъже, в случай че ми бъде оказана съпротива.

– В катера ще има двама-трима души. Нещо друго?

– Със залавянето на престъпниците ще си осигурим и съкровището. Смятам, че за моя приятел Уотсън ще бъде удоволствие да занесе ковчезето на младата дама, която е законна собственичка на половината му съдържание. Нека тя го отвори първа. Нали така, Уотсън?

– Ще го сторя с най-голямо удоволствие.

– Доста неправомерно действие – поклати глава Джоунс. – Но по-неже цялата работа е неправомерна, явно се налага да си затворя очите. След това съкровището ще трябва да остане в ръцете на властите до края на официалното разследване.

– Разбира се. Това лесно ще се уреди. И още нещо: много бих

желал да науча някои подробности по въпроса от устата на самия Джонатан Смол. Знаете, че обичам да изпипвам докрай случаите. Нали не бихте възразили да разговарям с него неофициално тук, у дома, или някъде другаде, стига да е добре охраняван?

– Е, вие сте господарят на положението. Досега аз дори нямах данни за съществуването на Джонатан Смол. Както и да е, ако го заловите, не виждам начин да ви откажа разговор с него.

– Да смятам тогава, че сме се разбрали?

– Напълно. Нещо друго?

– Само едно: да обядваме заедно. Масата ще бъде сложена след половин час. Ще има стриди, две яребици и няколко вида отбрани бели вина. Уотсън, досега като че ли не сте оценили качествата ми на домакин!

ГЛАВА 10

КРАЯТ НА ОСТРОВИТЯНИНА

На обедта беше весело. Поискаше ли, Холмс можеше да разказва извънредно увлекателно и сега стори тъкмо това. Явно беше в приповдигнатото настроение. Не го бях виждал чак толкова занимателен. Говореше, без да спира, на най-различни теми – за миракълите, за средновековната керамика, за цигулките „Страдивариус“, за будизма в Цейлон и за военните кораби на бъдещето – и всяко нещо представяше така, сякаш специално го бе изучавал. Ведрият му хумор бележеше излизането от доскорошната тежка депресия. Оказа се, че Атълни Джоунс е общителна личност в часове на отмора – отнесе се към обедта като истински бонвиван. Аз самият се чувствавах окрилен от мисълта, че начинанието ни е към своя край, и се заразих донякъде от веселото настроение на Холмс. По време на обедта никой от нас не спомена случая, който ни беше събрал.

[# Средновековни религиозни драми в стихове. Б. пр.]

Когато масата бе вдигната, Холмс погледна часовника си и напълни три чаши с портвайн.

– Да прием за успеха на малката ни група – каза той. трябва да тръгваме вече. Имате ли револвер, Уотсън?

– В писалището си държа стария револвер от армията.

– Добре ще направите да го вземете. Не е лошо да сме подготвени. Виждам, че кабриолетът е пристигнал. Поръчах го за шест и половина.

Докато стигнахме Уестминстърския пристан, мина седем часът. Катерът вече ни очакваше. Холмс го огледа критично.

– Има ли някакъв знак, че е на полицията?

– Да, зеленият фенер отстрани.

– Тогава го махнете.

Направиха тази дребна промяна, качихме се на борда и отвързаха въжетата. Джоунс, Холмс и аз седнахме на кърмата. Имаше един мъж на руля, втори се занимаваше с парната машина, а двама едри полицейски инспектори стояха на носа.

– Накъде? – попита Джоунс.

– Към Тауър¹⁰. Поръчайте им да спрат срещу дока на Джейкъбсън.

10. Лондонската кула – старинна крепост (нач. XI в.), използвана като кралска резиденция, затвор и др. Б. пр.

Моряците явно бяха много чевръсти. Плъзнахме се като стрела покрай редиците натоварени шлепове, сякаш те стояха на едно място. Холмс доволно се усмихна, когато задминахме един речен параход и го оставихме далеч зад нас.

– Нищо не може да ни избяга по реката – каза той.

– О, едва ли. Но са малко катерите, по-бързи от нашия.

– Ще трябва да настигаме „Зора“, а тя има славата на клипер. Ще ви кажа какво е положението, Уотсън. Нали си спомняте колко се различават, че ни пречи такава дреболия?

– Да.

– Тогава дадох пълна почивка на съзнанието си, като се залових усилено с химически анализи. Един от нашите велики държавници е казал, че залавянето с друга работа е най-добрата почивка. И е прав. Щом успях да разтворя въглеродния, което ми беше целта, аз се върнах към историята с братята Шолто и отново премислих всичко. Хлапаците обиколиха реката надлъж и нашир, но резултат нямаше. Катерът нито се намери на някой вълнолом или пристан, нито се завърна. И все пак едва ли го бяха потопили, за да заличат следите си, макар че и такава хипотеза можеше да излезе вярна, ако не се докажеше нищо друго. Знаех, че долното коварство не е съвсем чуждо на въпросния Смол, затова пък не смятах, че е способен да извърши каквото и да е действие, предполагащо поначало изтънченост и хитрост. Това обикновено е продукт на голяма образованост. Тогава си спомних, че тъй като Смол положително бе прекарал известно време в Лондон – имаме сведения, че непрекъснато е наблюдавал Пондичери Лодж, – едва ли е успял да замине мигновено, защото ще му е нужно време, макар и ден, за да си подготви нещата. Поне такава беше равносметката на вероятностите.

– Малко неиздържано ми се вижда – подхвърлих аз. – По-скоро си е уредил нещата още преди да се е заловил с това начинание.

– Не, едва ли е така. Бърлогата му представлява твърде ценно убежище в случай на нужда и той не би я изоставил, докато не реши, че може да мине и без нея. Порази ме обаче друго предположение. Сигурно Джонатан Смол е усещал, че необичайният външен вид на другаря му, както и да го е предрешил, ще бъде храна за приказки и не е изключено да се свърже с Норудската трагедия. Достатъчно е умен, за да се досети за това. Те са тръгнали от главната си квартира под прикритието на мрака и биха искали да се завърнат преди светлината на деня. Според госпожа Смит е минавало три часа, когато са взели катера. След час-два се е развиделило напълно и хората са започнали да излизат. Затова си

казах, че сигурно не са отишли много далече с катера. Платили са добре на Смит да си държи езика зад зъбите, уговорили са се за катера му, та да избягат накрая с него, и са се скрили в квартирата си със съкровището. Преспали-са там две нощи, за което време са се ориентирали как гледат на случая вестниците, и ако се беше появило нещо подозрително, щяха да се промъкнат под прикритието на тъмнината до някой кораб в Грейвзенд или Даунс¹¹, където несъмнено са си били уредили да отплават за Америка, сиреч за колониите.

– А катерът? Не може и него да са взели в квартирата си.

– Разбира се. Реших, че катерът не е далече, макар да е станал невидим. Тогава се поставих на мястото на Смол и разгледах въпроса така, както би го разгледал човек с неговите възможности. Най-вероятно беше той да сметне, че и прибирането на параходчето, и оставянето му на пристан лесно ще го изложат на преследване, ако полицията наистина попадне на следа. Как тогава би могъл да скрие катера и все пак да го има подръка, щом му потрябва? Чудех се какво бих сторил самият аз в такова положение. Заключих, че има един-единствен изход: щях да оставя катера в някоя строителна или ремонтна работилница с указание за някаква нищожна поправка. После щях да го прибера някъде в хангар или док, за да бъде скрит на сигурно място, откъдето мога да го измъкна бързо за няколко часа.

– Изглежда много просто.

– Тъкмо тези най-прости неща имат свойството най-лесно да се изплъзват от вниманието. Както и да е, сметнах, че трябва да проверя предположението си. Веднага облякох безобидните моряшки дрехи и тръгнах да разпитвам по доковете. Петнайсет пъти ударих на камък, но на шестнайсетия – при Джейкъбсън – научих, че „Зора“ е оставен в дока преди два дни от човек с дървен крак с молба да се оправи някаква дреболия на кормилото. – „Нищо му няма на кормилото – каза майсторът. – Ей там е катерът, оня с червените ивици.“ В същия миг, не щеш ли, иде Мордекай Смит, изчезналият собственик. При това доста пиан. Аз естествено нямахме да го позная, ако не викаше името си и името на катера. – „Да е готово в осем часа – каза той. – Точно в осем и нито минутка по-късно. Има двама господата, дето не могат да чакат.“ Явно му бяха платили добре, понеже имаше куп пари и пръскаше шилинги наляво и надясно. Известно време вървах подире му, докато не се пъкна в някаква кръчма, и тогава се върнах в дока. Срегнах по пътя един от моите

11. Място за дрейф край източния бряг на графство Кент. Б. пр.

хлупаци и го оставих да наблюдава катера. Ще стои до реката и ще ни даде знак с кърпичка, когато отплават. Ще ги дебнем, без да акостираме, така че би било странно да не заловим и хората, и съкровището.

– Планът ви е доста добре обмислен, стига хората да са търсените – каза Джоунс. – Но ако работата беше в мои ръце, щях да пратя група полицаи в дока на Джейкъбсън, за да ги арестуват с пристигането.

– Което никога нямаше да сгине. Това приятелче Смол е много хитро. Непременно ще изпрати човек да провери какво става и ако види нещо подозрително, ще се спотайва още седмица.

– Можехте обаче да проследите Мордекай Смит, за да ви отведе до скривалището им – каза аз.

– В такъв случай щях да си изгубя целия ден. Вероятността Смит да знае къде живеят е едно на сто... Щом има пиене и му плащат добре, защо те им задава въпроси? Те му съобщават по човек какво да прави. Не, обмислих всякакви ходове, този е най-добрият.

[# Название на британската колония, от която се оформят първите 13 щата на САЩ. Б. пр.]

Докато се водеше разговорът, полицейският катер се носеше като стрела под мостовете, които прехвърлят Темза. Минахме край Сити, когато последните лъчи на слънцето позлатиха кръста върху кубето на Сейнт Пол. Стигнахме Тауър по здрач.

– Това е докът на Джейкъбсън – каза Холмс и посочи гората от мачти и платна от страната на Сърн. – Тук ще плаваме бавно нагоре-надолу под прикритието на тази редица лихтери¹² – обясни Холмс, извади от джоба си бинокъл за нощно наблюдение и известно време се визира в брега. – Постът ми е на мястото си – рече накрая той. – но не се вижда да размахва кърпичка.

[# Исторически и административен център на Лондон]

– Не е ли по-добре да слезем малко по-надолу по течението и да ги прикакаме там? – припряно подхвърли Джоунс.

Вече всички бяхме изгубили търпение, дори полицаят и огнярите, които нямаха почти никаква представа каква е работата.

– Нямаме право да разчитаме, че ще стане точно така – отвърна Холмс. – Вероятността да не се спуснат по течението е десет на сто, но не можем да бъдем сигурни. Оттук виждаме входа към дока, а оттам едва ли ни различават. Нощта обещава да бъде ясна и достатъчно светла. Трябва да стоим където сме сега. Гледайте каква върволица от хора

12. Товарен плоскокожен плавателен съд

осветяват газовите фенери.

– Излизат след работа в дока.

– Мърляви разбойници, но сигурно всеки от тях носи искрица безсмъртие. Макар да не си личи по външния вид. В тези неща няма вероятността Странна загадка е човекът!

– Някои наричат това душа, скрита в животинско тяло – подметнах аз.

– Уинуд Рийд е много вещ по въпроса – каза Холмс. – Отбелязва, че ако индивидът е неразрешим ребус, то като част от човечеството той се превръща в непроменлива величина. Например никога няма начин да се предвиди със сигурност как би постъпила една личност, но може отлично да се определи какво биха направили в случая повечето хора. Индивидите се различават, но процентите остават постоянни. Така твърди статистиката. А, като че ли виждам кърпичка. Точно така, размахва се нещо бяло.

– Да. Това е „Зора“. Той тръгва, добре го виждам – извиках аз.

– А ето го и „Зора“! – възкликна Холмс. – Носи се като нечиста сила. Пълен напред, човече – нареди той на машиниста. – Плаваш подир катера с жълтия фенер. Кълна се, че никога няма да си го простя, ако ни се изплъзнат!

[# ргiог – Предварително от на пред]

Катерът се бе измъкнал незабелязано през входа на дока покрай два-три по-малки плавателни съда, така че преди да го забележим. вече се носеше с пълна пара. Сега летеше със страшна скорост по течението близо до брега. Джоунс мрачно погледна „Зора“ и поклати глава:

– Много бърз катер. Съмнявам се, че ще го настигнем.

– Трябва да го настигнем! – извика Холмс, стиснал зъби. – Пълнете пещта, огньари! Използвайте всички възможности! Трябва да ги пипнем, дори ако заради това се подпалим!

Вече бяхме доста близо до „Зора“. Пещите бумтяха, а мощните машини съскаха и дрънчаха като голямо метално сърце. Високият издаден нос пореше спокойните речни води и вдигаше големи вълни вляво и вдясно от борда. Всеки тътен на машините гласкаше напред катера, който се разтърсваше като живо същество. На носа имаше голям фенер, хвърлящ ветрилообразно дълъг, треперлив сноп жълта светлина. Точно пред нас по размътената тъмна вода си личеше къде е „Зора“, а завихрената пяна подире му показваше с каква голяма скорост се движи. Стрелкахме се покрай шлепове, параходи, търговски кораби, лавирахме, плавахме подир един съд, заобикаляхме друг. От тъмнината ни подвикваха

гласове, но „Зора“ се носеше като мълния, а ние следвахме току подире й.

– Хвърляйте въглища, момчета, хвърляйте въглища! – извика Холмс. като надърна в машинното отделение и на ярките отблясъци от трюма орловите черти на развълнуваното му лице рязко изпъкнаха. – Колкото повече пара. толкова по-добре!

– Струва ми се, че малко се доближихме – подхвърли Джоукс, вперил очи в „Зора“.

– Според мен няма съмнение – потвърдих аз. – Ще се изравним след няколко минути.

В този миг обаче съдбата се оказа неблагоприятна и един влекач-за който бяха вързани три шлепа, ни попречи, като се намести между нас и „Зора“. Избегнахме сблъскването само защото кормчията бързо намали хода, а докато заобиколим и отново поемем напред, „Зора“ се бе отдалечил на не по-малко от двеста ярда. Сега обаче не се губеше от погледа, защото тъмният мъглив сумрак се превръщаше в ясна звездна нощ. Парните котли на нашия катер бяха нажежени до немай къде и крехкият корпус вибрираше и скърцаше под напора на свирепата сила, която ни тласкаше напред. Минахме като стрела през Пулм после край Уестиндийските докове, спуснахме се по дългия Детфопдски капал, заобиколихме остров Догс и отново излязохме на Темза. Сега голямото петно пред нас се превръщаше в ясно очертания строен корпус на „Зора“. На светлината от прожектора, който Джоунс насочи нататък, отчетливо се различаваха фигурите на борда. На кърмата седеше човек, навел се над нещо черно, което държеше на скута си. До него имаше тъмна купчина, наподобяваща легнал човек. Синът на Смит стоеше на кормилото, а старият Смит, осветен от пещта, се бе съблякъл гол до кръста и хвърляше въглищата така. сякаш от това зависеше животът му. Отначало може би се бяха-съмнявали дали ги преследваме, но тъй като плавахме подире им, буквално повтаряйки всеки техен ход и завой, вече не можеше да има спор по въпроса. При Гринич бяхме на триста крачки зад тях. При Блауол разстоянието се намали на не повече от двеста и петдесет крачки. По време на бурния си живот в най-различни страни много пъти бях участвувал в гонитбата на най-различни твари, но никога не бях изпитвал такова вълнение както при този безумен, светкавичен лов на човеци по Темза. Неотклонно ги настигахме, ярд подир ярд. В тишината на нощта се разнасяше пъхтенето и тракането на машините им. Мъжът стоеше все така сгушен на палубната кърма и размахваше ръце, сякаш вършеше нещо. като сегиз-тогиз премерваше с поглед разстоянието, което

ни делеше. Непрекъснато се приближавахме. Джоунс извика на „Зора“ да спрат. Между нас можеха да се наместват не повече от четири лодки. И двата катера се носеха със страшна бързина. В тази част на реката бе пусто. На единия бряг се виждаха навяващите унии Плъмстедски блата, а на другия – низината Баркинг. Когато чу, че му подвикваме, мъжът от кърмата скочи и размаха заплашително юмруци, като ругаше високо с дрезгав глас. Беше едър, силен човек и както стоеше разкрячен, забелязах, че десният му крак от края на бедрото до долу е заместен с дървен. В отговор на резките му, сърдити викове неподвижната купчина на палубата се размърда. Изправи се дребен чернокож човек, най-дребният, когото съм виждал, с голяма ръбеста глава и дълга, рошава и сплъстена коса. Холмс вече бе извадил револвера си, а при вида на разкривения дивак и аз побързах да измъкна моя. Съществува бе увито или в тъмно на цвят широко палто, или в одеяло и само лицето му се подаваше, но и то стигаше човек да не може да заспи от страх. За пръв път виждах черти с такъв дълбок отпечатък на скотство и жестокост. Малките очички пламтяха и бляскаха с някаква мрачна светлина, а дебелите му устни бяха разтеглени и дивакът се зъбеше и кряскаше по наш адрес с почти животинска ярост.

[# Част от Темза след Лондонския мост. Б. пр.]

– Ако вдигне ръка стреляйте – тихо нареди Холмс. Вече се намирахме на една лодка дължина от чуждия катер, почти се докосвахме до желаната цел. И досега двамата мъже са пред очите ми: осветен от нашия фенер, белият мъж, широко разкрячен, вика и сипе ругатни, а подлото джудже ни се заканва, оголило здравите си жълти зъби.

Добре, че ясно виждахме чернокожия. Както го гледахме, той измъкна от дрехата си късо, заоблено парче дърво, наподобяваше ученическа чертожна линия и я притисна към устните си. Двамата с Холмс стреляхме едновременно. Чернокожият се завъртя, размаха ръце, издаде хриплив вик и падна през борда в реката. Зърнах за сетен път сред пенестия водовъртеж на водите неговия зъл, заплашителен поглед. В същия миг еднокракият се хвърли върху руля и силно натисна лоста надолу, така, че катерът се насочи право към южния бряг, а ние префучахме само на няколко стъпки покрай кърмата. Тутакси завихме в същата посока, но другият катер вече почти наближаваше брега. Мястото беше диво и безлюдно, луната осветяваше безбрежни мочурища с локви застояла вода и туфи разлагаща се растителност. С глух екот катерът се блъсна в блатистия бряг, носът му се вдигна нагоре и водите заляха кърмата. Беглецът скочи на сушата, но дървеният му крак мигом потъна

догоре в подгизналия нанос. Мъжът напразно се дърпаше и се гърчеше. Не можеше да пристъпи нито напред, нито назад. Закреся, обзет от безсилна ярост, и обезумял, взе да тропа със здравия си крак, но независимо от усилията си постигна само това, че дървеният чукан потъна още по-дълбоко в лепкавата кал. Докато нашият катер застане успоредно на брега, мъжът вече бе заседнал така здраво, че едва като прехвърлихме въже през раменете му, успяхме да го измъкнем и го изтеглихме като някаква злокобна риба на борда. Мордекай Смит и синът му стояха намръщени в своя катер, но щом им наредиха, преместиха се доста смирено при нас. Извлякоха и „Зора“, като го вързаха на буксир за кърмата ни. На палубата на чуждия катер имаше масивно желязно сандъче, индийска изработка. Несъмнено същото, в което се намираше злощастното съровище на семейство Шолто. Ключ нямаше, но като прехвърлихме сандъчето в малката ни каюта, видяхме, че е много тежко. Потеглихме бавно срещу течението и непрекъснато осветявахме с прожектора, но нямаше и следа от островитянина. Някъде в черното тинесто дъно на Темза лежат костите на този странник, посетил английския бряг.

– Погледнете – посочи Холмс дървения капак на люка, – на-смалко да не успеем с револверите!

И наистина, точно зад мястото, където стояхме, видях, че се е забила една от толкова добре познатите ни смъртоносни стрели. Сигурно беше префучала между двама ни в мига, когато стреляхме. Холмс я погледна с усмивка и сви рамене с присъщото му безразличие, но на мен, да си призная, ми прилоша при мисълта, че в тази нощ сме били на косяк от такава ужасна смърт.

ГЛАВА 11

ГОЛЯМОТО СЪКРОВИЩЕ ОТ АГРА

Пленникът ни седеше в каютата срещу железното сандъче, с което се беше сдобил след толкова много усилия и време. Той беше загорял от слънцето човек с безразсъдство в погледа, а гъсто покритото му с бръчки лице имаше махагонов цвят, което говореше, че е водил тежък скитнически живот. Независимо от брадата си личеше невероятно волевата му челюст, белег на човек, който не се отказва лесно от преследваната цел. Трябва да имаше петдесет години, защото черната му къдрава коса бе доста побеляла. Когато не се вълнуваше, лицето му не изглеждаше неприятно, макар че рунтавите вежди и властната брадичка му придаваха, както по-късно забелязах, ужасен израз в мигове на гняв. Сега той седеше, положил окованите в белезници ръце на скута си, обронил глава на гърдите и вперил живи, святкащи очи в ковчето, навлякло му такива злочестини. Стори ми се, че в скованата му съдържаност се крие по-скоро тъга, отколкото гняв. Веднъж ме погледна и в очите му се прокрадна насмешка.

– Е, Джонатан Смол, съжалявам, че се стигна дотук – каза Холмс и запали пура.

– И аз съжалявам, сър – отвърна искрено мъжът. – Не ми се вярва обаче да ме обесят за тая история. Заклевам ви се, че изобщо не съм посягал на господин Шолто. Това адско изчадие Тонга го простреля с една от проклетите си стрели. Нямам пръст в тая работа, сър. Бях покрусен, като че ставаше дума за кръвен роднина. Напердаших дяволчето със свободния край на въжето, но всичко бе свършило и връщане назад нямаше.

– Запалете си пура – предложи ми Холмс. – И най-добре си пийнете глътка от джобната ми бутилка, много сте мокър. А как очаквахте, че толкова дребен и слаб човечец като чернокожия ще надвие на господин Шолто и ще го удържи, докато се изкатерите по въжето?

– Толкова много знаете, сър, като че ли сте били там. Да си призная, очаквах стаята да бъде празна. Познавах доста добре обичаите на домакинството, обикновено по това време господин Шолто слизаше долу да вечеря. Няма да крия какво стана. Най-добрата ми защита е да кажа цялата истина. Ако ставаше дума за стария майор, с чисто сърце бих увиснал на бесилото. Все едно би било дали пуша от пурите му, или го

заколвам. Но, по-дяволите, ужасно е да ме арестуват заради младия Шолто, с когото изобщо не съм се карал.

– С вас ще се заеме господин Атълни Джоунс от Скотланд Ярд. Той ще ви доведе в квартирата ми и ви моля да ми разкажете всичко както си е било. Трябва да освободите съвестта си напълно, защото в такъв случай се надявам да ви бъде от полза. Мисля, че съм в състояние да докажа бързото действие на отровата, от което следва, че Шолто е бил мъртъв още преди да стигнете до стаята.

– Така си беше, сър. В живота си не съм се плашил толкова, колкото като се прекачих през прозореца и го видях да ми се зъби с клюмнала на рамото глава. Направо се разтреперах, сър. Щях да убия Тонга заради това, но той ми се изплъзна. Затова си е забравил тоягата и част от стрелите, както ми каза, и сигурно те са причината да тръгнете по дирите ни, макар че представа си нямам как успяхте докрай. Не питая никаква злоба към вас – добави Смол с горчива усмивка, – но е доста нелепо, че аз, който честно претендирам за сумата петстотин хиляди лири, прекарах първата половина от живота си да строя вълнолом на Андаманите и изглежда, ще прекарам втората му половина да копая отводнителни канали в Дартмор. Злочест е бил за мене денят, когато очите ми съзряха търговеца Ахмет и се залових със съкровището от Агра, което винаги е носило на притежателя си само проклетие. Първият му собственик беше убит, майор Шолто се сдобил със страх и чувство за вина, а за мене то стана равнозначно на доживотно робство.

В същия миг широколикият и плещест Атълни Джоунс надникна в тясната каюта.

– Мило семейно тържество, а? – подхвърли той. – Рекох и аз да пийна глътка, Холмс. Е, мисля, че можем да се поздравим. Жалко, че не заловихме жив и другия, но нямаше как. Вижте какво, Холмс, трябва да си признаете, че малко оставаше да се провалите. Ако не ги бяхме настигнали...

– Добрият край оправя всичко – каза Холмс. – Откъде можех да зная, че „Зора“ е толкова бързоходно параходче?

– Смит твърди, че е един от най-бързоходните катери на Темза, и че ако е имало втори човек да му помага с машините, щели да изчезнат яко дим. Кълне се, че не знае нищо за Норудската история.

– Наистина не знае! – извика пленникът ни. – Думичка не е чувал. Избрах тоя катер, понеже научих, че лети като стрела. Не казахме нищо на собственика, но му платихме добре и щеше да получи хубави пари, ако бяхме стигнали Грейвсенд при нашия кораб „Есме-ралда“, пътуващ

за бразилските земи.

– Е, ако не е вършил зло, няма и да бъде сполетян от зло. Може да сме бързи в залавянето на престъпниците, но не ги съдим толкова бързо.

Беше забавно да се наблюдава как придаващият си важност Джоунс вече започваше да се перчи с успешното залавяне. По леката усмивка, която играеше върху лицето на Шерлок Холмс, разбрах, че също е забелязал речта на Джоунс.

– След малко ще бъдем при Воксхолския мост, доктор Уотсън, и ще ви оставим там със съкровището – каза ми Джоунс. – Ясно ви е каква голяма отговорност поемам с това действие. Съвсем неправомерно е, но естествено уговорката си е уговорка. Дългът обаче повелява да изпратя с вас и полицейски инспектор, понеже ви се поверяват скъпоценности. Вие ще карате кабриолета, нали?

– Да, аз.

– Жалко, че не можем да отворим ковчежето, за да направим най-напред опис. Ще трябва да разбием ключалката. А къде е ключето, добри ми човече?

– На дъното на реката – сопна се Смол.

– Хм... Не е било нужно да си правите тоя труд, бездруго ни създадохте доста главоболия. Вижте какво, докторе, няма защо да ви предупреждавам да внимавате. Елате после с ковчежето на улица „Бейкър“. Ще се спрем там на път за участъка и ще ви изчакаме.

Слязох на „Воксхол“ с тежкото желязно сандъче, придружен от един грубоват, но добродушен инспектор. След четвърт час стигнахме с кабриолета до къщата на госпожа Сесил Форестър. Прислужничката явно се изненада от такова късно посещение. Госпожа Форестър, обясни ни тя, била излязла и вероятно щяла много да се забави. Госпожица Морстън обаче била в гостната. Така че аз влязох в гостната, понесъл ковчежето, като оставих любезния инспектор в кабриолета.

Госпожицата седеше до отворения прозорец, облечена в бяла дреха от някаква прозирна материя, със загатната аленочервена украса на деколтето и талията. Както се беше облегла назад в плетеното кресло, меката светлина падаше върху нея и пробягваше по милото ѝ, сериозно лице и по пищените къдри на разкошните ѝ коси, придобили плътен, метален отблясък. Едната ѝ ръка бе отпусната извън креслото – целият вид и позата ѝ говореха, че е потопена в меланхолия. При звука на стъпките ми тя обаче скочи на крака и бледите ѝ страни ярко поруменияха от изненада и радост.

– Чух, че спира кабриолет – каза тя. – Помислих си, че госпожа

Форестър се връща много рано, но не смеех дори да мечтая, че може да сте вие. Какви вести ми носите?

– Нося ви нещо по-добро от вести – отвърнах аз и оставих ковчежето на масата. Говорех весело и бодро, макар и с натежало сърце. – Нося ви нещо, което струва повече от всички вести на света. Нося ви богатство.

Тя погледна желязното сандъче и попита доста безизразно:

– Значи това е съкровището?

– Да, това е голямото съкровище от Агра. Половината е ваше, а другата половина е на Тадиъс Шолто. Всеки ще разполага с неколкостотин хиляди лири. Само си го представете! Годишна рента от десет хиляди лири. Малко ще бъдат младите дами в Англия, по-богати от вас. Не е ли великолепно?

Мисля, че доста се насилих да изразя такава радост и госпожицата забеляза, че поздравленията ми не звучат съвсем искрено, защото видях как леко повдига вежди и ме поглежда с любопитство.

– Ако го получавам, дължа го на вас – каза тя.

– Не, не – възпротивих се аз. – Не на мен, а на моя приятел Шерлок Холмс. При най-добро желание за нищо на света не бих могъл да изпълвам решителната улика, която подложи на изпитание дори неговия аналитичен талант. Стана така, че едва не се провали в последния момент.

– Моля ви, седнете, доктор Уотсън, и ми разкажете всичко – покани ме тя.

Разправих накратко какво се случи откакто се видяхме за последен път. За новия метод, който Холмс приложи в търсенето, за това, как открихме „Зора“, как се появи Атълни Джоунс, къде се отправихме през нощта и какво безумно преследване се разигра по Темза. Тя изслуша историята на приключението ни с полуотворени устни и светнали очи. Когато споменах за стрелата, която без малко не ни улучи, госпожицата така пребледня, че се уплаших да не припадне.

– Нищо ми няма – каза ми тя, докато бързах да й сипя вода. – Вече съм добре. Потресох се, че съм изложила приятелите си на такава голяма опасност.

– С това е свършено – успокоих я аз. – Пък и не беше кой знае какво. Ще ви спестявам мрачните подробности. Нека се заемем с нещо по-приятно. Ето, съкровището е тук. По-приятно от това има ли? Позволиха ми да го донеса, защото сметнаха, че би представлявало интерес за вас да бъдете първият човек, който го вижда.

– Ще представлява извънредно голям интерес – каза тя, макар че в гласа ѝ нямаше нетърпение. Но явно се беше досетила, че може би ще е проява на неблагодарност да покаже безразличие към награда, спечелена с толкова усилия.

– Какво красиво ковчеже! – възкликна тя, като се наведе над него. – Сигурно е индийска изработка.

– Да, изковано е в Бенарес.

– И колко е тежко! – добави госпожицата, като се опита да го повдигне. – Сигурно и самото ковчеже е скъпо. А къде е ключът?

– Смол го хвърлил в Темза – обясних аз. – Ще си услужа с ръжена на госпожа Форестър.

Отпред на ковчежето имаше дебела и широка закопчалка, изобразяваща седналия Буда. Пъхнах под нея крайчеца на ръжена и го повдигнах нагоре като лост. Чу се силно изщракване и закопчалката се отвори. С треперещи пръсти бързо вдигнах капака, двамата с госпожица Морстън вперихме поглед и се стъписахме. Сандъчето беше празно!

Нищо чудно, че толкова тежеше. Навсякъде стените имаха дебелина две трети от инча. Беше масивно, добре изработено и здраво, като ковчеже, предвидено за пренасяне на скъпи вещи, но вътре нямаше нито зрънце злато, нито парченце скъпоценен камък. Беше съвсем празно, напълно празно.

– Съкровището е изчезнало – спокойно каза госпожицата. Чак когато чух думите ѝ, осъзнах смисъла им и от плещите ми сякаш се смъкна огромен товар. Разбрах колко ми е тежало съкровището от Агра едва след като се освободих от него. Несъмнено това говореше за егоизъм, подлост и липса на морал от моя страна, но аз си давах единствено сметка, че бариерата на златото не стои вече между нас. И възкликнах – от все сърце:

– Слава богу!

Госпожица Морстън мигом ме погледна, усмихната въпросително, и попита:

– Защо го казвате?

– Защото отново станяхте достижима за мене – отвърнах аз и улових ръката ѝ. Младата дама не се отдръпна. – Защото ви обичам, Мери, обичам ви силно, така, както никога мъж не е обичал жена. А това съкровище, това богатство, беше заключило устата ми. Сега, когато го няма, мога да ви призная колко ви обичам. Затова и казах „Слава богу“:

– Тогава и аз ще кажа „Слава богу!“ – прошепна тя, когато я привлякох към себе си..

Тази нощ разбрах, че ако някой бе изгубил своето съкровище, то аз бях намерил моето.

ГЛАВА 12

СТРАННАТА ИСТОРИЯ НА ДЖОНАТАН СМОЛ

Инспекторът се оказа много търпелив човек, понеже мина доста време, докато се върнах в кабриолета. Но лицето му помръкна, като му показах празното ковчеже.

– Сбогом на наградата! – мрачно каза той. – Където няма пари, няма и заплащане. Ако съкровището си беше на мястото, за работата нощес ние със Сам Браун щяхме да вземем по една десетачка.

– Господин Шолто е богат човек – възразих му аз. – Ще се погрижи да бъдете възнаградени независимо от съкровището. Инспекторът обаче поклати унило глава.

– Лоша работа, и господин Атълни Джоунс така ще рече. Предвижданията му излязоха верни, защото, като стигнахме на улица „Бейкър“ и показах на детектива празното ковчеже, той ме изгледа озадачено. Бяха дошли току-що – Джоунс, затворникът и Холмс, – защото изменили плана си и най-напред се отбили в един полицейски участък. Другарят ми се беше разположил в креслото с присъщото си безразличие, а Смол седеше флегматично отпуснат насреща му, прехвърлил дървения си крак върху здравия. Когато им поднесох празното ковчеже, той се облегна на стола и прихни.

– Това е ваше дело, Смол! – сърдито каза Атълни Джоунс.

– Да, скрих съкровището там, където никога няма да го намерите – извика еднокракия. – Печалбата си беше моя, но щом като не мога да я притежавам, погрижих се много добре да не принадлежи на друг. Казвам ви, никой човек няма права върху съкровището освен мене и тримата мъже в каторжническия лагер на Андаманите. Сега зная, че аз не мога да го използвам, но зная, че и те не могат да го използват. През цялото време върших всичко колкото заради себе си, толкова и заради тях. Знакът на четиримата, това сме ние. Зная също, че те биха ме накарали да направя точно каквото направих – да хвърля съкровището в Темза, вместо да отива в ръцете на Шолтовите или Морстъновите роднини. Разчистихме си сметките. Няма да забогатее аз, няма да забогатяват и те. Ще намерите съкровището там, където е ключът и където е малкият Тонга. Когато разбрах, че кагсръг ви ни пастга, сложих плячката на сигурно място. От тази работа няма да има рупии за вас.

– Вие ни мамите, Смол – каза сурово Атълни Джоунс. – Ако сте

искали да хвърлите съкровището в Темза, по-лесно ще е било да го хвърлите заедно със сандъчето.

– За мен по-лесно за хвърляне, за вас по-лесно за изваждане – отвърна той и го изгледа хитро, наклонил глава. – Щом се е намерил достатъчно умен човек да ме разкрие, той би бил достатъчно умен и да извади едно желязно сандъче от дъното на реката. Сега всичко е разхвърляно в продължение на пет мили, та става малко по-трудничко. Но го направих с удоволствие. Когато ни настигнахте, едва не полудях. Както и да е, няма защо да ми е мъчно за това. В живота си съм видял и добро, и лошо. Станалото – станало.

– Въпросът е много сериозен, Смол – каза детективът – Ако вместо да пречите бяхте помогнали да възтържествува справедливостта, изгледите за присъдата ви щяха да бъдат по-благоприятни.

– Справедливост? – озъби се бившият затворник. – Каква ти справедливост! Чие е съкровището, ако не наше? Справедливо ли е да го давам на хора, които не са го заслужили? А пък аз съм го заслужил, ако искате да знаете. Прекарах двацет дълги години в маларийните блата, по цял ден блъсках под мангровите дървета, по цяла нощ стоях окован във вериги в мръсната каторжническа колиба и москитите ме хапеха, треперех от треската и всеки проклет чернокож полицай, който гледаше да си го върне на белите, ме тормозеше. Така заслужих съкровището от Агра, а вие ми говорите за справедливост и искате да понеса, че съм платил такава цена само за да се радва някой друг! По-добре двацет пъти да увисна на бесилото или някоя от стрелите на Тонга да се забие в кожата ми, отколкото да живея в каторжнически затвор и да зная, че друг живее в доволство в дворец с парите, които би трябвало да бъдат мои!

Смол беше смъкнал маската на стоицизъм, думите му се изляха като буен поток, очите му святаха, а беззъбите дрънчаха с всяко възбудено движение на ръцете му. Като видях яростния плам, обзел този човек, стана ми ясно, че ужасът, изпитан от майор Шолто при вестта, че сакатият каторжник е по следите му, не е бил безпочвен, нито престорен.

– Забравяте, че ние не знаем нищо по въпроса – тихо каза Холмс на Смол. – Не сте ни разказали историята си, затова и не можем да преценим доколко справедливостта е била ваш съюзник в началото.

– Прав сте, сър. Досега разговаряхте много открито с мене, макар да разбирам, че на вас дължа благодарността за беззъбите на ръцете. Въпреки това не ви се сърдя. Вършихте го открито и честно. Щом

желаете да чуете разказа ми. няма да го пазя в тайна. Кълна се в бога, че всичко, всяка думичка, е самата истина. Благодаря, оставете чашата тук наблизко, та да си намокря гърлото, ако пресъхне... Аз съм от Уостършир, роден съм близо до Пършор. Според мене и сега, ако потърсите, ще намерите хора от рода Смол, които си живеят там. Отдавна се каня да ги наобиколя, но да си призная, никога не съм се ползвал с много добро име сред близките си и се съмнявам, че ще ми се зарадват кой знае колко. Всичките бяха улегнали, набожни хорица, дребни селски стопани, добре известни и почитани в околността, а пък аз винаги съм си падал по скитането. Все пак, когато навърших осемнайсет години, престанах да им създавам неприятности, понеже се забърках в разпрavia с една девойка и нямаше друг начин да се измъкна, освен да постъпя на военна служба, така че се записах в Трети кралски източнокентски полк, който тъкмо потегляше за Индия... Но не ми било писано да бъда дълго време войник. Едва се бях научил да удрям крак и да държа пушка, когато от глупост влязох да плувам в Ганг. За щастие Джон Холдър, сержантът от ротата, се намираще във водата по същото време, а той беше между най-добрите плувци във войската. Тъкмо стигнах до средата на реката и ме нападна крокодил. Отхапа ми десния крак над коляното, отрязва го равно като хирург. От потреса и загубата на кръв изпаднах в несвяс и съм щял да се удавя, но Холдър ме хванал и ме изтикал на брега. Наложил се да прекарам пет месеца в болница, и когато накрая, куцукайки, излязох оттам с тоя дървен чукан, вързан за остатъка от крака ми, уволниха ме като инвалид и се оказа, че не мога да върша нищо на редовна служба... Добре разбирате, че тогава бях за окайване, бях сакат и беспомощен, а още няхах и двайсет години. Но всяко зло за добро. Скоро се разбра, че един човек на име Ейбъл Уайт, станал в Индия собственик на индигови плантации, търси надзирател да наглежда неговите кули¹³ и да ги кара да работят. Той се оказа приятел на нашия полковник, който прояви грижа към мене след нещастieto. Накратко, полковникът решително ме препоръча за мястото и тъй като работата изискваше главно да се обикаля на кон, липсата на крак нямаше да ми пречи много, понеже с каквото беше останало над коляното можех добре да се крепя на седлото. Трябваше да яздя из плантацияте, да наглеждам как се работи и да съобщавам имената на безделниците. Заплащаше ми се прилично, жилището ми беше удобно и като цяло бях готов да прекарам живота си в индиговите плантации. Господин Ейбъл Уайт се оказа

13. Наемен азиатски работник. Б. пр.

добър човек, често се отбиваше в малката ми колиба да изпушим по една лула, защото в Индия белите хора се държат сърдечно един към друг за разлика т родината... Да, но щастието никога не ме спохождаше за дълго. Изведнъж съвсем неочаквано избухна големият бунт¹⁴. Предния месец всичко в Индия беше тихо и кротко наглед както в Съри или Кент, а този месец хиляди черни дяволи започнаха да върлуват и страната се превърна в същински ад. Разбира се, всичко това ви е известно, господа, и то вероятно много по-добре, отколкото на мене, понеже не съм силен в четенето. Знам само онова, което видях с очите си. Плантацията бяха разположени край място на име Матра. близо до границата със северозападните провинции. Нощ подир нощ пламъците от запалените къщи озаряваха небето, ден подир ден през имението на път за Агра, най-близкото място с английски войски, минаваха малки групи европейци с жените и децата си. Господин Ейбъл Уайт беше упорит човек. Втълпи си, че цялата история е преувеличена и че скоро ще свърши така бързо, както и започна. Седеше си на верандата, пиеше уиски и пушеше индийски пури, а пожарите в околността не стихваха. Разбира се, ние не го изоставихме – аз и Досън, който заедно с жена си работеше като управител и водеше сметките. Обаче един прекрасен ден всичко се сгромоляса. Бях отишъл в една далечна плантация и вечерта се връщах, яздейки бавно, когато някаква купчина в дъното на стръмното дере привлече погледа ми. Подкарах коня нататък да видя какво е и сърцето ми се вледени, защото това бе жената на Досън, накълцана на парчета, полуизядена от чакалите и тамошните кучета. Малко по-нататък на пътя лежеше ничком Досън, несъмнено мъртъв, с изпразнен револвер в ръка, а пред него имаше четирима сипан¹⁵ паднали един върху друг. Дръпнах юздите на коня и се чудех накъде да тръгна, но в този миг видях, че от къщата на Ейбъл Уайт се вие гъст дим и пламъците започват да обхващат покрива. Съзнавах, че няма начин да помогна на работодателя си, а само ще погубя собствения си живот, ако се забъркам в тази история. От мястото, където стоях, видях стотици черни дяволи все още с червените куртки на гърбовете, които подскачаха и виеха около пламтящата постройка. Някои от тях ме посочиха и два куршума изсвистяха покрай ушите ми, затова препуснах през оризищата и вечерта се озовах във от опасност зад стените на Агра... Но се оказа, че и там не е много сигурно. Цялата област жужеше като пчелен кошер. Когато англичаните можеха да

14. Сипайското въстание (1857–59 г.) – индийско национално възсание против английските колонизатори. Б. пр.

15. Наемни индийски войници, (инд.). Б. пр.

се съберат на малки групи, те защитаваха само тази земя, която бе в обстрела на пушките им. Навсякъде другаде се превръщаха в безпомощни бежанци. Това беше битка на милиони против стотици и най-голямата жестокост се криеше в това, че хората, срещу които се биехме – пехота, кавалерия и артилерия, – бяха наши, подбрани от нас за войската, ние ги бяхме обучили и подготвили да боравят с нашето оръжие и да тръбят нашите военни сигнали. В Агра се намираха Трети бенгалски пехотен полк, имаше и сикхи¹⁶, два кавалерийски взвода и артилерийска част. Създадох се и доброволчески отряди от чиновници и търговци, към които се присъединих и аз независимо от дървения си крак. В самото начало на юли отидохме в Шахгунг да пресрещнем встаниците и ги отблъснахме за известно време, но барутът ни се свърши и трябваше да отстъпим към града... Отвсякъде идеха от лоши по-лоши вести, което не е чудно, защото, ако погледнете картата, ще видите, че бяхме в центъра на бунта. Лакхнау е на повече от сто мили на изток, а Канпур е също толкова отдалечен на юг. От всички посоки се чуваше за насилия, убийства и безчинства... Агра е голям град, гъмжи от фанатици и всякакви племенни поклонници на дявола. Шепата наши хора се губеха сред тесните, криволичещи улички. Затова нашият командувач ни премести отвъд реката и разположи отрядите в стария форт край Агра. Нямам представа дали някой от вас, господа, е чел или чувал за този стар форт. Мястото е необикновено, най-необикновеното, което съм виждал, а аз също съм бил в разни чудати кътчета. Преди всичко размерите са огромни. Сигурно крепостните стени ограждат десетки акри. Има част, построена в наше време, където се нанесе гарнизонът заедно с жените, децата, провизиите и всичко останало и пак бяхме много нашироко. Но по размери тя не можеше да се сравнява със старата част, превърнала се в обител на скорпиони и стеножки, където не стъпва никой. Пълно е с празни зали, лъкатушещи ходници и дълги, виещи се коридори, които ту изчезват, ту се показват, така че човек лесно може да се заблуди. По тази причина там влизаха рядко, макар че сегиз-тогиз обикаляха търсачески групи с факли... Реката стига до предната част на стария форт и е като защитна преграда, но отстрани и отзад има много входиове, които естествено се охраняваха – както там, така и в новата част, където бяхме разквартирувани. Хората не достигаха, едва си осигурявахме артилерийската защита на сградата и обслужването на оръдията. Следователно

16. Привърженици на възникнала в Източен Пенджаб религия, синтез между индуизма и мюсюлманството, отричаща кастите и проповядваща единобожие. Б. пр.

не ни беше възможно да поддържаме силна охрана на всяка от многобройните врати. Затова се създаде централна охрана с караулно помещение вътре във форта, а всеки вход беше пазен от един бял и двама-трима индийци. Наредено ми беше за определени часове на нощта да поема охраната на една малка, отдалечена порта в югозападната част на сградата. Под мое подчинение се намираха двама сикхски пехотинци и получих указания, ако има произшествие, да дам изстрел с мускета, за да ми се притекат на помощ от централната охрана. Тъй като караулното помещение се намираше на не по-малко от двеста крачки, а мястото помежду ни беше насечено от лабиринта на ходниците и коридорите, аз силно се съмнявах дали, в случай че наистина ни нападнат, бихме могли да получим подкрепа навреме... Иначе много се гордеех, че ми дадох да командувам няколко души, понеже бях новобранец и при това куц. Две нощи стоях на пост с моите пенджабци. Те бяха високи и свирепи наглед, казваха се Махо-мет Сингх и Абдула Хан. И двамата бяха стари воители, участвували в битките против нас при Чилиън Уолъх. Говореха английски доста добре, но не можех да измъкна много от тях. Предпочитаха да са заедно и да си бърбят по цяла нощ на странния си сикхски език¹⁷. Аз обикновено стоях пред портата, загледал в широката, лъкатушеста река и мигащите светлини на големия град. Удряха се барабани, биеха се тъпани, чуваха се крясъците и виковете на бунтовниците под въздействието на опиума – по цяла нощ това ни напомняше за опасното съседство на другия бряг. На всеки два часа минаваше нощният патрул и офицерът проверяваше постовете, за да се увери, че няма произшествия... На третата нощ, докато бях на стража, времето се развали, смрачи се и завали ситен пороен дъжд. При това положение беше много досадно да се стои часове наред на портата. Непрекъснато се мъчех да разговоря моите сикхи, но няха голям успех. В два часа след полунощ мина патрулът и за малко разведри еднообразието на нощта. Като разбрах, че другарите ми не желаят да си поприказваме, извадих си лулата и оставих на земята мускета, за да я запаля. Тутакси двамата сикхи скочиха върху ми. Единият сграбчи оставената пушка и я насочи към главата ми, а другият опря нож на гърлото ми и през зъби се закле, че ако направя и крачка, ще ме заколи... Първата ми мисъл беше, че тия приятелчета са в заговор с въстаниците и скоро ще последва нападение. Ако входът попаднеше в ръцете на сипаите, крепостта щеше да бъде превзета, а с жените и децата да се отнесат така, както бе станало в Канпур. Може би

17. Повечето сикхи говорят пенджабски. Б. пр.

според вас, господа, аз се оневинявам, но ви давам честната си дума, че когато това ми хрумна, макар че усещах острието на ножа върху гърлото си, отворих уста с намерението да извикам, ако ще и това да бъде последният ми вик, за да вдигна в тревога главната охрана. Сикхът, който ме държеше, явно прозря намерението ми и като усети, че събирам сили, прошепна:

„Не вдигайте шум. Фортът е във от опасност. Отсам реката няма въстаници.“ Личеше си, че казва истината, и разбрах, че ако повиша глас, ще се простя с живота. Прочетох присъдата си в кафявите очи на мъжа. Затова чаках безмълвно да видя какво искат от мене.

– Чуйте, сахиб – каза Абдула Хан, по-високият и по-свирепият от двамата, – сега или трябва да станете един от нас, или ще ви запушим завинаги устата. Работата е много сериозна и място за колебание няма. Или ще станете наш тялом и духом, като се закълнете в християнския кръст, или още тази нощ ще се озовете в рова, а ние ще се присъединим към въстаналите си братя. Среден път няма. Какво избирате, живота или смъртта? Даваме ви само три минути, за да решите, понеже времето тече и трябва да сме готови преди новата обиколка на патрула.

– Как мога да реша? – попитах аз. – Не съм чул какво искате от мене. Но ви казвам, че ако става дума да се навреди на сигурността на форта, няма да се съглася, можете да ми забие ножа още сега.

– Фортът няма нищо общо – каза първият. – Искаме от вас да направите само това, за което са дошли в тези земи и съотечествениците ви. Искаме да бъдете богат. Ако тази нощ станете един от нас, ще ви се закълнем пред този нож, и то с тройната клетва, която нито един сикх не е нарушавал, че ще получите полагаемия се дял от плячката. Една четвърт от съкровището ще бъде ваша. По-справедливо не би могло да бъде.

– За какво съкровище говорите? – попитах аз. – Готов съм да забогатеея не по-малко от вас, стига да ми обясните как.

– Тогава ще се закълнете в костите на баща си, в честта на майка си и в кръста на вярата си да не ни посягате, нито да говорите против нас както сега, така и в бъдеще!

– Ще се закълна, само от това да не пострада фортът.

– Тогава и ние с другаря ми ще се закълнем да получим четвърт от съкровището, което ще се раздели по равно между четирима ни.

– Но ние сме трима – подхвърлих аз.

– Не сме, Дост Акбар ще си вземе дела. Ще научите историята, докато ги чакаме. Застани на портата, Махомет Сингх, и ни дай знак, когато се зададат. Ще ви разкажа всичко, сахиб, защото зная, че клетвите

обвързват чуждоземните и вече можем да ви се доверим. Ако бяхте

„подъл индус, който се е заклел във всички богове на своите измами“ храмове, кръвта ви щеше да потече по ножа, а тялото ви да потъне в реката. Но ние, сикхите, познаваме англичаните, а и те ни познават. Чуйте тогава какво ще ви река... В северните провинции има един много богат раджа, макар че не владее обширни земи. Доста е получил от баща си, а още повече си е докарал сам, понеже е скъперник по природа и предпочита да трупа злато, вместо да го пилее. Когато започнала суматохата, той гледал да е приятел и с лъва, и с тигъра, със сипаите и с английската власт. Скоро обаче решил, че дните на белите са преброени, защото от всички краища идели вести, че ги избиват и прогонват. Но тъй като бил предпазлив човек, раджата скроил такива планове, че каквото и да се случи, да запази поне половината от богатството си. Златото и среброто оставил при себе си в хазната на двореца, но най-хубавите скъпоценни камъни и най-отбраните перли прибрал в желязно сандъче и по свой доверен слуга, предрешен като търговец, го изпратил да бъде скрито в крепостта Агра, докато се възцари мир. Ако спечелели въстаниците, щял да запази парите си, ако ли пък спечелели англичаните, щял да си е запазил скъпоценните камъни. И като разделил така съкровището си, заел се да подкрепя каузата на сипаите, понеже те били силните по границите на владенията му. Запомнете, че го е сторил, сахиб, понеже при това положение имуществото му става собственост на онези, които не са изменили на своя господар... Престорилият се на търговец слуга, потеглил на път под името Ахмет, сега се намира в Агра и търси начин да се вмъкне в крепостта. Придружава го моят млечен брат Дост Акбар, който знае тайната му. Дост Акбар е обещал да го доведе тази нощ до един от страничните входи на форта и за тази цел избрал портата, където пазим ние. Скоро ще бъдат тук и ще открият, че аз и Махомет Сингх ги чакаме. Мястото е пусто, а и никой не знае, че идват насам. Светът вече няма да чуе за търговеца Ахмет, а голямото съкровище на раджата ще бъде разделено между нас. Как ви се струва това, сахиб?

В Устършир се смята, че човешкият живот е нещо велико и свято, но всичко изглежда съвсем различно, когато си заобиколен от кръв и пожари и си готов да срещнеш смъртта всеки миг. Пет пари не давах дали търговецът Ахмет ще живее, или ще умре, но от все сърце се зарадвах на разговора за съкровището – представих си каква работа ще ми свърши в Англия и как ще зяпнат близките ми, когато видят как черната

овца се завръща с джобове, пълни с жълтици. Затова и мислено вече бях дал съгласието си. Абдула Хан обаче сметна, че се колебае, реши да изясни въпроса и каза:

– Помислете си, сахиб, ако този човек бъде заловен от коменданта, ще го обесят или застрелят, а правителството ще прибере скъпоценните камъни и никой няма да забогатее дори с една рупия. Е, след като ние ще го заловим, защо да не свършим и останалото? Все едно е дали съкровището е при нас, или в английската хазна. Със своя пай всеки ще може и да забогатее, и много да се издигне. Никой няма да узнае за станалото, понеже сме откъснати от света. Нима за нашия случай има нещо по-добро от това? Кажете сега, сахиб, дали се присъединявате към нас, или да ви смятаме за враг?

– С цялата си душа и сърце съм с вас – казах аз.

– Добре тогава! – И той ми върна пушката. – Виждате, че ви имаме доверие, защото и англичаните като сикхите държат на думата си. Сега ще трябва само да почакаме идването на брат ми и търговеца.

– А знае ли брат ви какви намерения имате? – попитах аз.

– Планът е негов. Той го измисли. Да идем на портата, за да пазим заедно с Махомет Сиигх.

Все така валеше, защото беше самото начало на дъждовния сезон. Тежки кафяви облаци се носеха по небето и едва се виждаше на хвърлей камък. Пред портата имаше дълбок ров, но на места водата бе почти пресъхнала и лесно можеше да се премине. Испитах странно чувство, както стоях там с двамата диви пенджабци, защото очаквах човек, идещ да срещне смъртта си... Изведнъж пред очите ми се мярна светлина от затъмен фенер от татък рова. Скри се зад хълмчетата, но отново се появи и бавно тръгна в нашата посока.

– Ето ги! – възкликнах аз.

– Вие попитайте кои са, сахиб, както си му е редът. Изпратете ни да влезем вътре с него, там ще свършим работата, а вие ще пазите отвън. Имайте готовност веднага да отвиете фенера си, та да сме сигурни, че това е Ахмет.

Светлинката мъждукаше и се движеше към нас – ту спираше, ту отново тръгваше, докато не започнах да различавам два тъмни силуета от татък рова. Оставих ги да се спуснат по стръмния бряг, да преца-пат през рова, да изкачат половината път до портата и чак тогава се обадих, като попитах с приглушен глас:

– Кой е?

– Приятели – чу се в отговор. Отвих фенера си и насочих към тях

светлината. Единият беше много едър сикх с черна брада, стигаща почти до пояс. Виждал съм такъв висок човек само на панаирджийски представления. Другият, нисък дебеланко с голям жълт тюрбан на главата, държеше вързоп, направен от шал. Личеше си, че се тресе от страх, защото ръцете му трепереха като при треска, главата му се въртеше наляво и надясно, а с ясните светкащи очички напомняше на мишка, дръзнала да се подаде от дупката си. Тръпки ме полазиха при мисълта, че ще бъде убит, но си спомних за съкровището и усетих, че сърцето ми става на камък. Когато човечецът видя, че съм бял, изцвъртя радостно и хукна към мене.

– Помогнете ми, сахиб, помогнете на клетия търговец Ахмет! Прекосих цяла Раджпутана, за да потърся убежище във форта Агра. Ограбиха ме, биха ме и ме обиждаха, понеже съм приятел на англичаните. Благословена да е нощта, в която отново съм в безопасност – аз и нищожното ми имущество.

– Какво има във вързопа? – попитах аз.

– Желязно сандъче, в което съм прибрал една-две семейни вещи без стойност за друго, но за мен би било тежко да ги загубя. Само не мислете, че съм просяк. Ще възнаградя и вас, и началника ви, млади сахибе, ако ми предоставите исканото убежище.

Не можех повече да говоря спокойно с човека. Колкото по-дълго гледах пълното му уплашено лице, толкова по-трудно ми се виждаше извършването на хладнокръвното убийство. Най-добре беше да приключа.

– Заведете го при главната стража – казах аз. Двата сикхи заста наха от двете му страни, исполинът го следваше отзад и така минаха през тъмния вход. Не е имало човек, повече обкръжен от смъртта. Аз останах с фенера на портата. Чувах как отмерените им крачки кълтят по безлюдните коридори. Изведнъж настъпи тишина, чуха се гласове и шум от боричкане и удари. Миг по-късно за мой ужас отекнаха бързи стъпки, идещи в моята посока, и шумното дишане на тичащ човек. Обърнах фенера си към дългия прав ходник и съзрях дебеланкото, който летеше като вятър. На лицето му имаше кървава следа, по петите му, на скокове като тигър, се носеше едрият чернобрад сикх с проблясващ нож в ръка. През живота си не съм виждал по-бързоног човек от дребничкия търговец. Той вземаше преднина и разбирах, че ако се промъкне край мене и излезе навън, ще успее да се спаси. Сърцето ми се изпълни със съчувствие към него, но отново мисълта за съкровището ме ожесточи и озлоби. Когато ме подминаваше, хвърлих пушката в краката му и той се

преметна два пъти като прострелян заек. Преди да се надигне, сикхът се хвърли отгоре му и ножът на два пъти се заби отстрани на тялото му. Не се чу нито стон, нито потрепна мускул – човекът остана да лежи там, където бе паднал. Мисля, че сигурно си беше счупил врата при падането... Виждате, господа, че изпълнявам обещанието си. Разказвам ви дума по дума цялата история точно както се случи, независимо дали е в моя полза, или не...

Джонатан Смол спря да говори и протегна окованите си с белезници ръце към разреденото с вода уиски, приготвено му от Холмс. Признавам си, че самият аз вече бях ужасен до немай-къде от този човек – не толкова заради хладнокръвното престъпление, извършено пред него, колкото за леко пренебрежителния и непочтителен тон, с който разказваше. Каквото и наказание да го очакваше, усещах, че не може да разчита на съчувствие от моя страна. Шерлок Холмс и Джоунс седяха, опрели ръце на коленете си, дълбоко заинтересувани от историята, но и на техните лица беше изписано същото отвращение. Сигурно Смол го забеляза, защото, когато продължи, в гласа му и в държанието му се прокрадна нотка на предизвикателство.

– Не ще и дума, лоша работа – каза той. – Но ми се иска да зная колко души на мое място биха се отказали от подялбата на съкровището, ако са наясно, че за старанието си ще се сдобият с преряза-но гърло. При това, щом Ахмет вече влезе във форта, единият от двамата ни беше обречен да умре. Измъкнеше ли се Ахмет, цялата работа можеше да се разчуе, щяха да ме изправят пред военен трибунал и най-вероятно да ме разстрелят. По онова време хората не бяха снизходителни.

– Продължете разказа си – подкани го Холмс.

– Ами... Абдула, Акбар и аз внесохме Ахмет вътре. И макар да беше дребен, той доста тежеше. Махомет Сингх остана да пази на входа. Занесохме го до място, приготвено предварително от сикхите. Намираше се доста далече, след лъкатушеш ходник, водещ до голяма празна зала с порутени тухлени стени. На едно място пръстеният под бе хлътнал и дупката можеше да се използва за гроб. така че положихме търговеца Ахмет там. Най-напред го затрупахме с тухли, а после се върнахме при съкровището. То си стоеше където слугата го бе изпуснал при първото нападение. За резбованата дръжка на капака с копринен шнур бе вързан ключ. Отворихме ковчежето и на светлината от фенера видяхме събрани такива скъпоценни камъни, за които само съм чел или мислил, когато бях малко момче в Пършор. Така блестяха, че очите те заболяваха. Когато им се насладихме до насита, извадихме ги и ги описахме. Сто

четирийсет и три съвършени диаманта, включително един, който ми се струва, че наричат Великия могол – вторият по големина диамант в света. Имаше също деветдесет и седем много красиви изумруда, както и сто и седемдесет рубина, но сред тях се срещаха и по-дребни. Гранатите бяха четирийсет на брой, сапфирите – двеста и десет, ахатите – шейсет и един, имаше и множество аквамарини, оникси, котешко око, тюркоази и други камъни, чиито названия ми станаха по-известии едва оттогава насам. Перлите пък бяха почти триста, и то много красиви, като дванайсет украсяваха златна диадема. Между другото, те са били извадени от сандъчето, нямаше ги, когато си го взех... След като преброихме скъпоценностите, прибрахме ги и ги занесохме на входа, та да ги види и Махомет Сингх. После тържествено повторихме клетвата си да се защитаваме и да пазим тайната. Решихме да скрием съкровището на сигурно място, докато настъпи мир, а после всеки да получи своя дял. Нямаше смисъл да правим подялба веднага, защото, ако се разбере, че притежаваме скъпоценности с такава стойност, щяхме да събудим подозрение, а във форта никой от нас не можеше да се уедини, нито да намери къде да ги прибере. Затова отнесохме сандъчето в същата зала, където погребяхме тялото, и там под определени тухли в най-добре запазената стена издълбахме дупка и сложихме вътре съкровището. Добре запомнихме мястото и на следващия ден аз начертах четири плана, по един за всеки, и ги белязах най-отдолу със Знака на четиримата, понеже бяхме дали дума, че всеки от нас винаги ще действа в името на четиримата, така че никой да не бъде облагодетелствуван. Този обет дадох от цялата си душа и сърце и се заклевам, че никога не съм го престъпвал... Е, господо, няма смисъл да ви разказвам как завърши индийският бунт. След като Уилсън завзе Делхи, а сър Колин освободи обсадения Лакхнау, гръбнакът на заговора бе пречупен. Изпратиха много нови военни части, а Нана Сахиб¹⁸ изчезна зад граница. В Агра пристигна летящият отряд на полковник Грейтхед и очисти града от пандите¹⁹. В страната настъпваше мир и ние четиримата започнахме да се надяваме, че приближава времето спокойно за се разотидем всеки със своя дял от плячката. Но нашите надежди рухнаха в миг, защото ни арестуваха за убийството на Ахмет... Ето как се случи това. Раджата предал скъпоценностите в ръцете на Ахмет, защото знаел, че му е верен. Но тъй като азиатците са подозрителни хора, раджата сторил не друго, а използвал един още по-

18. Вождът на канпурската групировка. Б. пр.

19. Прозвище на метежниците сипаи. Б. пр.

верен слуга, като го пратил да шпионира първия. Било му наредено винаги да държи Ахмет под око и да го следва като сянка. В онази нощ вторият слуга видял, че Ахмет влиза през входа, и естествено си помислил, че е намерил убежище в крепостта. На другия ден самият той помогнал да го пуснат вътре, но никъде не открил и помен от Ахмет. Това му се видяло толкова необичайно, че го споделил с един сержант от разузнаването, който го донесъл до ушите на коменданта. Веднага претърсили старателно форта и открили тялото. И тъкмо в мига, когато смятахме, че сме въвн от опасност, и четиримата бяхме задържани и изправени пред съд, обвинени в убийството – тримата, понеже бяхме пазили входа тази нощ, а четвъртият, понеже го били виждали заедно с убития. На съда не стана дума за скъпоценностите, защото раджата бе лишен от власт и прогонен въвн от Индия, така че никой не се интересуваше особено от богатството му. За извършеното убийство обаче нямаше съмнения и бяха сигурни, че всичките имаме пръст в него. Осъдиха тримата сикхи на доживотен затвор, а мене на смърт, макар че по-късно смекчиха наказанието и ми дадоха същата присъда... Така се оказахме в странно положение. И четиримата бяхме оковани въвн вериги, и едва ли имаше възможност някога да се озовем на свобода, а всеки от нас пазеше тайна, която би му отредила дворец, стига да я използваваше. Идеше ми да се пръсна от яд, защото трябваше да търпя ритниците и грубостите на всеки дребен началник, да ям ориз и да пия вода, а въвн се намираще страхотно съкровище и оставаше само да го взема. Насмалко да полудея, но аз винаги съм проявявал доста голям инат, така че се спотайвах и чаках да ми дойде времето... И накрая то, изглежда, наистина дойде. Прехвърлиха ме от Агра в Мадрас, а оттам на остров Блер в Андаманите. На това място има много малко бели каторжници и понеже от самото начало се държах добре, скоро започнах да се ползвам с привилегии. Дадох ми колиба в Хоуп, малко селище върху склоновете на хълма Харитет, и много-много не се занимавах с мене. Мястото бе мрачно, върлуваше треска, а отвъд полянките гъмжеше от туземци людоеди, които само дебнеха удобен случай да изпратят своите намазани с отрова стрели. Копаехме, ограждахме с канавки, садяхме таро²⁰ и вършехме куп други неща, така че по цял ден имаше работа, но вечер ни оставаше по малко свободно време. Между другото помагах на доктора да приготвя лекарствата си и понаучих това-онова от неговия занаят. Непрекъснато дебнех за възможност да избягам, но най-близката суша беше на стотици мили,

20. Тропическо растение с клубени. Б. пр.

а в тези морета или няма вятър, или духа слабо, така че ставаше невероятно трудно да отплавам... Доктор Съмъртън беше енергичен, безразсъден млад човек и останалите млади офицери се събираха вечер в квартирата му, за да играят карти. Приемната му, където приготвих лекарствата, беше в съседство с гостната, с прозорче помежду. Често, ако се чувствувах самотен, гасях лампата в приемната и заставах до прозорчето, откъдето чувах разговорите им и наблюдавах играта. Самият аз обичам картите и гледах едва ли не с усещането, че и аз играя. Събираха се майор Шолто, капитан Морстън и лейтенант Бромли Браун, които командоваха местните наемни части. Участвуваше и докторът, както и дваматрима служители от затвора, ловки ветерани, които с удоволствие послъгваха на карти, но без да прекаляват. Представяваха приятна малка група... Много скоро обаче нещо ми направи силно впечатление: военните винаги губеха, а цивилните печелеха. Забележете, не твърдя, че имаше измами, но така ставаше. От идването си на Андаманските острови надзирателите се бяха занимавали главно с карти, всеки познаваше играта на другия изтънко, докато останалите само гледаха да убиват времето и хвърляха картите как да е. С всяка изминала вечер военните си тръгваха по-бедни от преди, но колкото повече обедняваха, толкова повече искаха да играят. Майор Шолто пострада най-много. Отначало залагаше банкноти и злато, но скоро взе да участвува само с полици, и то за големи суми. Случваше се да спечели няколко поредни игри, колкото да се зарадва, но после късметът го напускаше и ставаше по-зле от всякога. По цял ден обикаляше като буреносен облак и започна да пие повече, отколкото му понасяше... Една вечер загуби извънредно много. Седях в колибата си, когато двамата с капитан Морстън минаха, олюлявайки се, оттам на път за жилището си. Бяха първи приятели и винаги гледаха да са близко един до друг. Майорът беше обезумял от загубата.

– Край на всичко, Морстън! – каза той тъкмо като минаваха край колибата ми. – Ще трябва да си подам оставката. Разорен съм.

– Глупости, старче! – обади се другият и го потупа по рамото. – И аз съм получавал шамари, но...

Това беше всичко, което чух, но и то стигаше, за да ме подтикне към размисъл. Няколко дни по-късно видях, че майор Шолто се разхожда по морския бряг, затова използвах възможността да го заговоря.

– Бих искал да се посъветвам с вас, майор Шолто – спрях го аз.

– Какво има, Смол? – попита той, като махна пурата от устата си.

– Исках да ви попитам, сър, кой е човекът, на когото трябва да се предаде намерено съкровище. Зная мястото, където са скрити

скъпоценности за половин милион лири, и понеже самият аз няма как да ги използвам, реших, че сигурно ще е най-добре да ги предам на съответните власти, а те от своя страна може да ми намалят присъдата.

– Половин милион ли, Смол? – зяпна майорът и ме загледа втренчено да види дали не се шегувам.

– Именно, сър, става дума за скъпоценни камъни и перли. Стоят си и чакат някой да ги прибере. И най-странното е, че истинският собственик е обявен извън закона и не може да предяви претенциите си, така че скъровището принадлежи на онзи, който пръв го намери.

– На управата трябва да се предаде, Смол, на управата – каза той, като заекваше, но го изрече с такова запъване, че ми стана ясно: в ръцете ми е.

– Значи смятате, сър, че трябва да съобщя сведенията на генерал-губернатора? – тихо попитах аз.

– Хм... Хм... Не правете нищо прибързано, за да не се каете после. Разкажете ми историята, Смол. С какви факти разполагате?

Разказах му всичко от начало до край, като измених по нещо тук-таме, та да не познае мястото. Когато свърших, Шолто стоеше като вкаменен, погълнат от мисли. Устните му потръпваха, от което съдех, че води вътрешна борба.

– Работата е много сериозна, Смол – рече най-подир той. – Не казвайте нито думичка другиму, а пък аз скоро ще ви потърся да се видим отново.

Два дни по-късно майор Шолто и приятелят му капитан Морстън дойдоха посред нощ с фенер в колибата ми.

– Искам само капитан Морстън да чуе историята от вашата уста, Смол – каза Шолто.

Повторих предишния си разказ.

– Прилича на истинска, нали? Струва си да се предприеме нещо, нали? – подхвърли Шолто на Морстън. Капитанът кимна.

– Вижте какво, Смол – започна майорът, – ние с приятеля ми обсъдихме случая и стигнахме до извода, че тайната ви едва ли представлява интерес за управата, тя си е ваш личен въпрос и естествено имате право да се разпоредите с нея както намерите за добре. Остава само да определите какво искате в замяна. Може би ще се решим да се заемем с това или поне да го проучим, стига да се споразумеем.

Шолто се мъчеше да говори спокойно и небрежно, но очите му блестяха от възбуда и алчност.

– Що се отнася до това, господа – започнах аз, като се опитвах да

говоря спокойно, и аз се вълнувах не по-малко от Шолто, – човек в мое-то положение може да сключи само една сделка: нужна ми е вашата помощ, за да изляза на свобода, а също и за да освободя тримата си другари. Ще ни станете съдружници и ще получите една пета от плячката, за да си я поделите.

– Хм! Една пета! Това не е много примамливо! – каза Шолто.

– Горещо-долу по петдесет хиляди на човек – пресметнах аз.

– Но как ще излезете на свобода? Много добре знаете, че искате невъзможното.

– Съвсем не – отговорих аз, – Обмислил съм всичко до най-малката подробност. Единствената пречка за бягството е липсата на лодка, подходяща за такова плаване, а и провизии, издържащи толкова дълго време. В Калкута и Мадрас има много яхти и лодки, които биха послужили добре за целта. Докарайте една тук. Ще се постарам да се качим на борда през нощта и ако ни оставите където и да е на индийското крайбрежие, ще сте изпълнили вашата част от уговорката.

– Ако ставаше дума за един човек... – каза Шолто.

– Или всички, или никой – отговорих аз. – Заклели сме се. Четиримата винаги трябва да действваме заедно.

– Виждате, Морстън, че Смол държи на думата си – рече майорът. – Не се отказва от приятелите си. Мисля, че спокойно можем да му се доверим.

– Мръсна работа – подхвърли другият. – И все пак, както казвате вие, тези пари ще ни измъкнат напълно от затруднението.

– Е, Смол – поде майорът, – струва ми се, че ще се помъчим да изпълним желанието ви. Най-напред обаче ще трябва да проверим дали историята е вярна. Кажете къде е скрито сандъчето, а аз ще си взема отпуската и ще замина за Индия с корабчето, пристигащо с подкрепления веднъж месечно, за да разследвам случая.

– Много бързате – обадох се аз. Колкото повече се разгорещява-ше Шолто, толкова по-въздържан ставах аз. – Трябва да получа съгласието на тримата си другари. Обясних ви, или всички, или никой.

– Глупости! – прекъсна ме Шолто. – Какво общо могат да имат с нашата уговорка трима чернокожи?

– Чернокожи, синекоси, няма значение, те са заедно с мене и ще заминем заедно!

Работата приключи с втора среща, на която присъстваха Махомет Сингх, Абдула Хан и Дост Акбар. Отново обсъдихме въпроса и накрая стигнахме до споразумение. Обещахме да снабдим двамата офицери

с план на старата част от форта Агра, като отбележим мястото на скрипото в стената съкровище. Шолто щеше да замине за Индия и да провери дали историята е вярна. Ако откриеше сандъчето, нямаше да го вземе, а щеше да ни изпрати натоварена с провизии за пътешествието малка яхта, която да ни изчака край остров Рътланд, където трябваше да стигнем сами, а след това майорът щеше да се върне към задълженията си. Тогава пък капитан Морстън щеше да излезе в отпуска, да ни посрещне в Агра и там да разделим най-последно съкровището, като той щеше да вземе и пая на майора. Скрепихме всичко с най-тържествените клетви, които могат да бъдат измислени и изречени. Цяла нощ стоях буден пред хартията и мастилото и на сутринта двете карти вече бяха готови, белязани със Знака на четиримата, сиреч на Абдул, Абкар, Махомет и мене... Разбирам, господа, че ви поизморих с разказа си, зная, че приятелят ми господин Джоунс с нетърпение очаква да ме прибере на топло, та да няма грижи, затова ще бъде колкото може по-кратък. Злодеят Шолто замина за Индия, но изобщо не се завърна. Капитана Морстън ми посочи името му в списъка на пътниците – беше отплавал неотдавна с едно от пощенските корабчета. Чичо му починал и той наследил богатството му, затова си бил подал оставката. И все пак той се бе отнесъл унижително с петима души. Не след дълго Морстън отиде до Агра и установи, както и очаквахме, че съкровището е изчезнало. Подлецът го бе задигнал, без изобщо да изпълни условието, при което му съобщихме тайната. Оттам нататък посветих живота си на отмъщението. Само за това мислех денем, само това си представях нощем. То се превърна в непреодолима, всепоглъщаща страст. Пет пари не давах дали се съобразявам със закона и дали ме чака бесило. Да избягам, да открия Шолто, да му стисна гърлото – само за това мислех. Дори съкровището от Агра ми изглеждаше дреболия в сравнение с ликвидирането на Шолто... Е, неведнъж в живота се бях залавял с разни неща и винаги довеждах всичко докрай. Сега обаче годините мудно течаха, преди да ми дойде времето. Споменах, че имах известни познания по медицина. Един ден, когато доктор Съмъртън лежеше с малариен пристъп, група каторжници намериха в гората едно андаманче. Болното момче умираше и беше потърсило безлюдно място за кончината си. Започнах да се грижа за него, макар че все едно отглеждах отровна змия, и след няколко месеца андаманчето се оправи и вече беше на крак. Тогава то се привърза към мене, почти престана да се скита из горите и все се въртеше край колибата ми. Понаучих нещичко от езика му и момчето още повече ме обикна. Тонга (така се казваше) беше отличен моряк и притежаваше голямо широко кану.

Когато се уверих, че ми е предан и е готов да ми помогне по всякакъв начин, пътят за бягство беше открит. Поговорих по въпроса с него. Разбрахме се в определена нощ да докара лодката си до един стар вълнолом, който никога не се охраняваше, и да ме вземе оттам. Поръчах му да сложи вътре няколко кратунки с вода, много таро, кокосови орехи и батати²¹. Малкият Тонга беше честен и на него можеше да се разчита. Не е имало по-верен другар от този андаманец. В уречената нощ лодката му чакаше на вълнолома. Съвсем случайно обаче там се появи човек от охраната – един долен патанец²², който все гледаше да ме обиди и засегне. Бях се заклел да му отмъстя и сега ми падна удобен случай. Сякаш самата съдба го бе изпратила на пътя ми, за да му върна дължимото, преди да напусна острова. Той стоеше на брега с гръб към мене, с карабина през рамо. Потърсих с очи камък, за да му счупя главата, но не намерих. Тогави ми хрумна странна мисъл и се сетих как мога да се сдобия с някакво оръжие. Седнах в тъмното и откачих дървения си крак. С три дълги подскока бях при патанеца. Той опря карабината на рамото си, но аз го цапардосах с все сила и предната част на черепа му хлътна. На дървото още си личат следите от този удар. Паднахме и двамата, понеже не успях да запазя равновесие, но когато се изправих, открих, че той продължава да лежи неподвижно. Запътих се към лодката и след час вече бяхме далеко в морето. Тонга носеше цялото си имущество – и оръжия, и божества. Сред вещите му имаше дълго бамбуково копие и андаманска рогозка от палмови листа, които пригодих за мачта и платно. Цели десет дни се носихме по вълните и се надявахме на късмета си, а на единият ден ни прибра търговски кораб, пътуващ от Сингапур за Джеда, натоварен с малайски богомолци. Те бяха доста на брой, ние с Тонга скоро успяхме да се смесим с тях. Имаха едно чудесно качество: не ти се бъркаха и не ти задаваха въпроси... Е, ако взема да ви разправам през какви премеждия минахме с моето приятелче, едва ли ще ми благодарите, защото ще трябва да стоите тук чак до зори. Скитахме къде ли не по широкия свят, но винаги нещо ни попречваше да отидем в Лондон. През цялото време обаче аз не забравях преследваната цел. Нощем сънувах Шолто. Стотици пъти съм го убивал насън. Най-после преди три-четири години се озовахме в Англия. Не ми беше много трудно да узная къде живее Шолто. После се залових да проверя дали е пропилял нашето съкровище, или още го пази. Сприятелихме се с едно, който можеше да

21. Тропическо растение, т. нар. „сладки картофи“. Б. пр.

22. Афганец от племе по индийската граница. Б. пр.

ми помогне. Не споменавам имена, защото не искам още някой да бъде тикнат в дранголника. Скоро разбрах, че скъпоценностите са у Шолто. Тогава се опитах да се добера до него по най-различни начини, но той беше много коварен – освен синовете му и слугата индус непрекъснато го пазеха двама професионални боксьори... Един ден обаче подочух, че е на смъртен одър. веднага се озовах в градината му, обзет от бяс, че ще се изплъзне от лапите ми, и като надникнах през прозореца, видях, че лежи на кревата, а синовете стоят от двете му страни. Бях готов да вляза и да си опитам късмета и с тримата, но както го гледах, той зина и разбрах, че предаде богу дух. Същата нощ се вмъкнах в стаята и претърсих книгата му да видя дали не си е записал къде е прибрал скъпоценностите. Не открих обаче нито ред, затова си тръгнах ядосан и свиреп, както можете да си представите. Но малко преди това ми хрумна, че ако се видя отново със сикхските си приятели, те ще изпитат удовлетворение, ако оставя някакъв знак за нашата омраза. Затова изписах Знака на четиримата, с който бяхме белязали и картата, и го забодох на гърдите му. Прекалено беше да иде в гроба без спомен от хората, които бе ограбил и изиграл... По това време, за да си изкарваме хляба, показвахме клетия Тонга по панаири и тям подобни места като чернокож канибал. Там той ядеше сурово месо и танцуваше бойни танци, така че в края на деня винаги разполагахме с шапка, пълна с пенита. Все още получавах подробни вести от Пондичери Лодж, но няколко поредни години нямаше други новини, освен че търсят съкровището. Накрая обаче узнах дългоочакваното: съкровището беше открито. Намираше се в къщата на Барто-ломю Шолто, над химическата му лаборатория. Веднага отидох там да разгледам мястото, но не виждах как бих могъл да стигна до горе с дървения си крак. Все пак научих, че има излаз към покрива, научих и кога вечеря господин Шолто. Изглежда, лесно можех да осъществя замисъла си чрез Тонга. Заведох го там и вързах за кръста му дълго въже. Той се катери като котка и скоро се вмъкна през покрива, но за беля господин Шолто още си бил в стаята, което му струва много. Тонга си мислеше, че е постъпил извънредно умно, като го е убил, защото, като се качих по въжетото, заварих андаманеца да се надува от гордост като пуяк. Много се изненада, когато се запътих към него с въжетото и го наругах, че е едно малко кръвожадно изчадие. Взех ковчежето и го спуснах с въжетото, а после се плъзнах надолу и аз, но първо оставих на масата Знака на четиримата, та да покажа, че най-послед скъпоценностите са се върнали при тези, които имат най-голямо право да ги притежават. Сетне Тонга изтегли въжетото, затвори прозореца и си тръгна по пътя, по който бе дошъл... Не

зная дали има още нещо за разказване. Чух как един моряк хвали „Зора“, бързия катер на Смит, и си помислих, че не е зле да ни е подръка, когато бягаме. Договорих се със стария Смит и щях да му дам голяма сума, ако ни беше откарал здрави и читави до нашия кораб. Несъмнено той се досещаше, че работата не е съвсем чиста, но не му доверихме тайната си. Всичко това е самата истина, господа, и ви го разправам не за да ви забавлявам, понеже не може да се каже, че допринесохте да успея. Просто според мене най-добрата защита е да извадя на бял свят цялата история и да се разбере колко зле се е отнесъл към мене самият майор Шолто и че нямам никаква вина за неговата смърт и за смъртта на сина му.

– Забележителен разказ – каза Шерлок Холмс. – Подходящ завършек на един твърде интересен случай. В последната част на историята нямаше абсолютно нищо ново за мене, освен че сте си носили въжето. Това не ми беше известно. Между другото, надявах се, че Тонга е изгубил всичките си стрели, а той ни изпрати една от „Зора“.

– Беше изгубил всичките, господине, освен онази, останала тогава в тръбата.

– А, да. Не се бях сетил.

– Има ли нещо друго, което бихте желали да изясня? – попита дружелюбно каторжникът.

– Мисля, че няма. Благодаря – отвърна другарят ми.

– Е, Холмс – обади се Атълни Джоунс, – вие сте човек, на когото трябва да се угажда, пък и всички знаем, че сте капацитет по престъпленията, но дългът си е дълг, а аз стигнах твърде далече в изпълнението на уговорката с вас и приятеля ви. Ще се чувствавам по-спокоен, когато нашият разказвач е на сигурно място и под ключ. Кабриолетът още чаква, долу има и двама инспектори. Много съм задължен и на двама ви за помощта. Естествено ще трябва да се явите в съда. Засега, довиждане.

– Довиждане, господа – каза ни и Джонатан Смол.

– Вървете пред мене, Смол – подхвърли предпазливият Джоунс, когато излизаха от стаята. – Ще положа особени грижи да не ме пребиете с дървения си крак, както е станало с оня господин на Андаманските острови.

– Е, дойде и краят на нашата малка драма – обадох се аз след известно време, през което седяхме и пушехме мълчаливо. – Боя се, че това е последният случай, в който ще имам възможност да изследвам вашите методи, Холмс. Госпожица Морстън ми оказа честта да ме приеме за бъдещ съпруг.

Шерлок Холмс простена твърде жално.

– Боях се, че ще стане така – каза той. – Наистина не съм в състояние да ви поздравя.

Почувствавах се леко обиден.

– Имате ли някаква причина да сте разочарован от моя избор? – попитах аз.

– Ни най-малко. Мисля, че госпожица Морстън е една от най-очарователните млади дами, които съм срещал, и би могла да ни бъде от голяма полза в работата, която вършим. Тя притежава истински талант в това отношение, обърнете внимание как беше отделила плана на Агра измежду всички книжа на баща си. Но любовта е нещо емоционално, а емоционалното противоречи на истинския хладен разсъдък, който поставям над всичко. Самият аз никога няма да се ожена, за да не повлияя на преценката си.

– Вярвам, че преценките ми ще издържат на мъките – засмях се аз. – Но вие ми изглеждате уморен.

– Да, вече съм под влияние на противодействието. Цяла седмица ще се чувствавам като парцал.

– Много е странно, че периодите, които в друг случай бих нарекъл периоди на мързел, при вас се редуват с великолепни пориви на енергичност и оживление – казах аз.

– Така е – съгласи се той. – Имам чудесни качества на безделник, които се съчетават с доста голяма пъргавина. Често си припомням думите на стария Гьоте: *Schade dass die Natur nur einen Mensch aus dir schuf, denn zum würdigen Mann war und zum schlimmen der Stoff*²³.

Между другото да се върнем към Норудската история, ясно ви е че, както и предполагах, те са имали съучастник в къщата, а това може да е само слугата Лал Рао, така че всъщност Джоунс наистина спечели заслужена слава, защото осигури една от рибите в този улов.

– Подялбата ми се вижда малко несправедлива – подхвърлих аз. – Вие свършихте всичката работа. Благодарение на това аз се сдобивам със съпруга, Джоунс се кичи със слава, а какво остава за вас?

– За мене все още остава кокаинът – каза Шерлок Холмс. И протегна дългата си бяла ръка към флакона.

КРАЙ

23. Жалко, че природата е сътворила в твое лице само един човек, след като е имала материал и за достоен мъж, и за мошеник, (нем.). Б. пр.

© 1990 Огняна Иванова, превод от английски

Arthur Conan Doyle
The Sign of Four, 1890

Източник: <http://dubina.dir.bg/knigiser.htm>
Сканиране и обработка: Сергей Дубина
Лека редакция: Борислав, 2006

АРТЪР КОНАН ДОЙЛ

Избрани произведения в три тома
Рецензент и съставител КРАСИМИРА ТОДОРОВА

ТОМ ПЪРВИ

Етюд в червено Знакът на четиримата

Повести

Преведе от английски ОГНЯНА ИВАНОВА, 1990

Художник на корицата и оформление ХРИСТО ЖАБЛЯНОВ, 1990

Редактор КРАСИМИРА АБАДЖИЕВА

Художествен редактор ВАСИЛ МИОВСКИ

Технически редактор МЕТОДИ АНДРЕЕВ

Коректор МАЯ ХАЛАЧЕВА

КРАСИМИРА ТОДОРОВА, издател 1990

Код 11

95376

6126-18-90

Английска. Първо издание. Изд. номер 1935.

Дадена за набор м. II.1990 г. Подписана за печат м. VII.1990 г. Излязла от печат м.

VIII.1990 г.

Формат 16/60 x 90

Печати коли 15. Изд. коли 15. Усл. печ. коли 14,02. Цена 3,80 лева.

Държавно издателство „Отечество“, пл. „Славейков“ 1, София

Държавна печатница „Георги Димитров“

Свалено от „Моята библиотека“ [<http://purl.org/NET/mylib/text/593>]